

ZMAGA razuma

Nekaj dni je svet zajela velika napetost ob zapletu okoli Kube. Svet se je nenadoma znašel v hudi krizi in človeštvo je z obžalovanjem ter skrbjo moralo ugotoviti, da se razmere razvijajo na rob vojne hysterije. Vojaška blokada Kube s strani Združenih držav je pripeljala mednarodne odnose, zlasti pa odnose med obema blokoma na rob katastrofe in izid je mogel biti le takrat ugoden, če bi ena izmed spornih strank popustila za ceno miru, za ceno mirne rešitve problema.

Hitra in učinkovita dejavnost Združenih narodov, zlasti pa nezvezanih držav in vršilca dolžnosti generalnega sekretarja OZN U Tanta, je rodila uspeh. V neposrednih razgovorih in stikih med vodilnimi silama na obeh straneh je bil dosežen toliko zaželen, čeprav skoraj nepričakovan izid krize. Pri tem je gotovo bil vložen večji delež Sovjetske zveze, ki je pristala na umik raketnega orožja s Kube, čim so ZDA zagotovile suverenost kubanskega naroda, nedotakljivost njihovega ozemlja. Sovjetska zveza je odstopila od upravičenih zahtev po ukinitvi strateških oporišč v Turčiji, ki so del sistema strateške obkrožitve Sovjetske zveze.

Svet je ob tako razveseljivi novici objelo olajšanje in zapanje v nadaljnji tok dogodkov in razvoja mednarodnih odnosov. Ponovna zmaga razuma daje polno veljavo upanju, da se bodo razmere obrnile na bolje, da bodo vojaške sile po takem ponovnem zblizanju težej po miru našle pot za nadaljnje odstranjevanje vojne nevarnosti.

CELJSKI tednik

Celje, 2. novembra 1962
Leto XII. števil. 43
GLASILO SOCIALISTICNE ZVEZE
DELOVNEGA LJUDSTVA
OKRAJA CELJE
ODGOVORNI UREDNIK
TONE MASLO
LIST IZDAJA IN TISKA
CASOPISNO PODJETJE
„CELJSKI TISK“
CENA IZVODU 20 DIN

OB OBČINSKIH KONFERENCAH ZVEZE KOMUNISTOV V CELJSKEM OKRAJU

KRITIČNE ANALIZE

IZHODIŠČE ZA BODOČE DELO

V teh dneh polagajo komunisti obračun svojega dela na občinskih konferencah. Ta obračun obsega delovanje organizacij ZK za obdobje dveh let — za obdobje, ki je v naši socialistični družbi zabeležilo velike premike, ki je od Zveze komunistov terjalo ogromno dela in nemalo sprememb v metodah in vsebini delovanja.

Konference, ki so že bile v Sentjurju, Zalcu, Mozirju in Laškem, dokazujejo, da se je komunistov v preteklem obdobju, zlasti pa v zadnjem letu močno izboljšalo, da so člani ZK razumeli smernice III. plenuma CK ZKJ, da so se resno ter prizadevno lotili problemov, ki jih je nakazalo Pismo CK ZKJ in nalog, ki jih je prednje postavil IV. plenum CK ZKJ.

Kot je bilo pričakovati, so prve občinske konference Zveze komunistov potekale v izredno kritičnem vzdušju, hkrati pa so bile delovni in programski dogovor za nadaljnje delo komunistov v pestrem družbenem življenju naših komun. Nihče sicer ne more zanikati velikih uspehov, ki so bili doseženi tako na področju gospodarstva, zlasti pa na področju razvijanja socialističnih družbenih odnosov. Vendar so na konferencah v poročilih in razpravah zelo malo govorili o teh uspehih. Veliko bolj so se posvetili analitičnemu ugotavljanju vzrokov, zlasti še subjektivnih, ki so povzročili razne napake in pomanjkljivosti, ki so se pojavile kot ovira, da bi bili uspehi še boljši.

Na konferencah komunisti niso ocenjevali dela drugih političnih organizacij, organov samoupravljanja in družbenega upravljanja. Pač pa so toliko bolj kritično ocenjevali vlogo in prizadevanja komunistov v vseh oblikah pestrega družbenega življenja. S

tem je bila potrjena ugotovitev, da je Zveza komunistov pri nas v celoti osvojila nove oblike in

vsebine dela, ko se ne postavlja več v vlogo vodilne politične sile, temveč je enakovredna politična organizacija, ki sama sebi nalaga večje dolžnosti in naloge.

Z vsjo ostrino in objektivnostjo, ki je lastna Zvezi komunistov, so na konferencah obračunali z vsemi negativnimi pojavi, ki so se kazali v delu organizacij. Tak kritični odnos do lastnih napak in pomanjkljivosti je brez dvoma zagotovilo, da bodo komunisti z njimi prišli na kraj, da bodo osvobodeni teh ovir lahko bolje in poglobljeneje izpolnjevali velike naloge, ki so pred vso našo socialistično družbo.

Tak temeljit dogovor je za komuniste velike važnosti, saj naloge, ki jih čakajo, niso majhne. Boj za okrepitev našega gospo-

darstva, napor za uresničitev svetlih revolucionarnih idej, naloge, ki jih nalaga nova temeljna listina socialistične Jugoslavije, vse to terja od komunistov ne le mnogo več političnega dela, temveč tudi vedno več idejno-političnega izobraževanja, terja natančno krepitev organizacij in mnogo večjo širino njenega dela ter vpliva med množicami.

V takem vzdušju potekajo občinske konference Zveze komunistov, v tem vzdušju potekajo priprave na konference v občinah, kjer bodo polagali obračun in se dogovarjali o bodočih nalogah v naslednjih dneh.

V današnji številki objavljamo zapiske s prvih štirih občinskih konferenc, in sicer na prvi, tretji in sedmi strani.

ARONDACIJA - OSREDNJA NALOGA

Pred dnevi je bila v Ljubljani tiskovna konferenca, na kateri je sekretar Izvršnega sveta LRS za kmetijstvo in gozdarstvo Rudi Čačinovič odgovarjal na vprašanja novinarjev. Najprej je analiziral dokaj napihnjeno vprašanje neaktiviranih investicijskih sredstev. Dejal je, da so posebne komisije pregledale stanje ter da so ugotovili, da je od 60 milijard sredstev za kmetijstvo neaktiviranih le kakih 200 milijonov. Razen tega pa tudi tu ne gre za čisto zgrešene investicije, temveč le nekompletirane, ki jih bo z dodatnimi sredstvi kmalu možno aktivirati.

Istočasno se je dotaknil tudi vprašanja odprtih hlevov, ki so v zadnjem obdobju deležni precej kritike. Poudaril je, da so programi in analize za gradnjo odprtih hlevov slonele na porabi vsaj 5 milijardov slame na stojišče. To pa je v naši republikli dokaj težavno izpolniti. Zaradi tega, je problem odprtih hlevov treba obravnavati predvsem na osnovi konkretnih pogojev posamezne kmetijske organizacije. Pavšaliziranje tega problema bi bilo namreč enako škodljivo, kot zna biti škodljivo vztrajanje na odprtih hlevih tam, kjer zanje ni pogojev.

Na tiskovni konferenci je bilo obrazloženo tudi vprašanje investicijske politike. Zaostreni so namreč pogoji za dodeljevanje sredstev za kompletiranje kmetijskih investicij. Prednost pa bodo imele vsekakor večje kmetijske organizacije — med njimi iz celjskega okraja žalski kmetijski kombinat.

Osnovno vprašanje pa je na tiskovni konferenci bila arondacija, ki je zlasti v sedanjem obdobju eden izmed poglavitnih problemov, ki ga morajo rešiti socialistična gospodarstva. Sodiijo, da

bodo kmetijske organizacije v tem obdobju potrebovale za odkup zemlje okoli 3 milijarde dinarjev, istočasno pa je potrebno poživiti zamenjavo zemljišč, kjer to terjajo objektivni pogoji. Da bi v republiškem merilu zadeva stekla po predvidenem načrtu (do leta 1965 naj bi socialistični sektor zajemal okoli 18 odstotkov obdelovalne zemlje), so ustanovili posebno republiško komisijo, ki bo upoštevala vse elemente pri urejanju tega problema. Njena naloga je, da daje strokovno pomoč vsem kmetijskim organizacijam, ko same ne bi bile sposobne uresničiti zastavljenih nalog v zvezi z arondacijo in pridobivanjem novih zemljišč.

Tovariš sekretar se je dotaknil tudi »krompirjeve mrzlice«. Dejal je, da ne obstajajo pogoji za to neljubo stanje. Pouk iz tega pa je lahko le-ta, da se bodo v naslednjem letu morala posestva socialističnega sektorja bolj angažirati pri preskrbi prebivalstva s krompirjem. Sodiijo, da bodo že naslednje leto zasejali s krompirjem okoli 3 tisoč hektarjev. Semenski krompir je za te potrebe priskrbljen, nabavili pa bodo tudi potrebno mehanizacijo.

S KONFERENCE ZK V LAŠKEM

Razmere v občini OGLEDALE DELA zveze komunistov

V sredo je bila občinska konferenca Zveze komunistov v Laškem, katere so se kot gostje udeležili član CK ZKS Sergej Kraigher, član CK ZKS Lojze Herman, ter člana OK ZKS tovariši Vlado Črešnik in Bernard Strmčnik.

Na osnovi poročila sekretariata občinskega komiteja, pismenega poročila, ki so ga delegati dobili že nekaj dni pred konferenco, se je razvila plodna razprava o delu organizacij ZK, o gospodarskih problemih občine in vlogi komunistov s tem v zvezi, o politično-idejnem delu članstva itd. Komunisti so kritično ocenili najprej svoje delo in smatrali pomanjkljivosti ter napake v vseh področjih družbenega življenja v občini kot svoje napake. Tako so ugotavljali, da občani niso informirani o zadevah, ki bi jim morale biti znane, da pa bi jih mo-

rali informirati ravno komunisti, vendar oni sami dostikrat niso dovolj seznanjeni s problemi. V razpravi so načeli tudi vprašanja odnosov med člani, ki v nekaterih organizacijah niso dobri. Kritičnih pripomb so bili deležni komunisti v »Volni«, kjer proizvodnja tudi zdaj, ko so urejene stvari okoli surovin, ni najboljša. Enako velja tudi za komuniste v rudniku, ki so se premalo zavzemali za udeležbo pri investiranju za razširitev proizvodnje za pridobivanje industrijske gline, porabili preveč dohodka za osebne dohodke in zanašali predvsem na sredstva družbe. Ravno nasprotno pa je kolektiv lesne galanterije v Rimskih Toplicah zadnja leta vlagal veliko sredstev v razširitev proizvodnje in modernizacijo proizvodnje. Ugodne posledice take politike gospodarjenja so tam že otipljive. Od najnižjih dohodkov v času investiranja 13.000 dinarjev so se zdaj povzpeli s polno pravico na 23.000 dinarjev.

Na konferenci so ugotavljali vzroke, čemu je mladinska organizacija v občini v številnem opadanju, ko pa hkrati ugotavljajo, da je mladina v vseh političnih organizacijah in društvi zelo aktivna. Najbrž je mladinska orga-

nizacija premalo deležna pomoči in si ni znala pridobiti zaupanja, vnesti pestrosti in vabljivih oblik v svoje delo.

V razpravi je bilo seveda govora tudi o ostalih vejah industrijske proizvodnje, zlasti pa o kmetijstvu, delitvi dohodka in drugih perečih vprašanjih občine. Na koncu so izvolili nov občinski komitej, ki je bil dokaj pomlajen z novimi, predvsem mlajšimi člani.

TUDI DELO SVOBOD

NAJ SE PRILAGODI KOMUNALNEMU SISTEMU

Prejšnji teden je bil razširjen plenum okrajnega sveta Svobod in prosvetnih društev, na katerem so razpravljali o programu dela za sezono 1962/63. Ko so govorili o nalogah Svobod in prosvetnih društev v naslednjem obdobju so poudarili potrebo, da morajo njihove organizacije usmeriti svojo dejavnost na komuno, v stanovanjsko in krajevno skupnost in tam iskati najrazličnejše oblike dela za to, da bi zainteresirale vse prizadete čimtelje za probleme in naloge kulture in prosvete. Pri vsem tem gre samo za enotno vodenje kulturno prosvetnega dela in za koordinacijo dela med Svobodami oziroma občinskimi sveti Svobod ter sveti za kulturo in prosveto pri ljudskih odborih, marveč tudi za to, da dobio Svobode in prosvetna društva za svojo aktivnost stalna sredstva, ne pa slučajna.

Razširjeni plenum okrajnega sveta Svobod in prosvetnih društev pa je opozoril tudi na delo in vlogo klubov v mestih in na vasi ter priporočil, naj se za delo klubov zavzamejo vse družbene in politične organizacije na določenem območju in skupaj pripravijo program dela v njem, se pogovorijo o njegovem vzdrževanju in podobno.



Ob otvoritvi ceste se je na novem mostu čez Pešnico zbralo veliko domačinov in gostov. Na slovesnosti je govoril predsednik občinskega ljudskega odbora Sentjur tovariš Peter Hlastec.

Ob otvoritvi ceste PROTI ŠENTJURJU

ostalih panog gospodarstva. Tudi mimo tega ne moremo, da bo nova cesta približala domačim in tujim turistom lepote teh predelov. Ob vsem tem je razumljivo, da štejejo v šentjurski občini otvoritev ceste med najpomembnejše dogodke leta.

Kljub težkim terenskim prilikam je izvajalec del končal cesto polnih petnajst dni pred predvidenim rokom. To je nedvomno razveseljivo dejstvo, ki je lahko podjetju za ceste prav gotovo v ponos. Gradnja je veljala okrog dvesto milijonov dinarjev, zanjo pa so porabili več kot sedemnajst tisoč kubičnih metrov gradbenega materiala.

Poleg ceste pa je Sentjur pridobil še en pomemben objekt. To je most čez Pešnico, ki je zgrajen po vseh zahtevah sedanjega časa. Mosta so se razveselili predvsem tisti prebivalci, ki jim je — dokler je čez Pešnico vodil še star most z zelo majhno propustno zmogljivostjo — voda vsako leto zamakala zemljo. Zdaj te bojazni ni več.

Ko je tovariš Miran Cvenk pre-rezal vrvice in izročil cesto namenu, je vsem, ki so pri gradnji ceste sodelovali, čestital, hkrati pa zaželel, da bi prihodnje leto odprli cesto tudi v nasprotno smer — torej proti Rogški Slatini.

DANES V PRILOGI

Predosnutek republiške ustave

Kot smo že poročali, je tudi republiška komisija za sestavo predosnutka republiške ustave končala svoje delo. Predosnutek republiške ustave je izdelan in s tem dan v široko razpravo. Predosnutek republiške ustave je skupaj z predosnutkom zvezne ustave šel v proučevanje, dopolnjevanje in razpravo med množice. Že v prejšnji številki smo obrazložili stališče OO SZDL, da bi v široko akcijo razprav in proučevanja med ljudmi šli šele po izidu republiškega osnutka, tako da bi delovni ljudje razpravljali o obeh temeljnih listinah hkrati. Ker pa so tudi občinski statuti v vseh občinah tudi že v osnutku gotovi, bi lahko obema dokumentoma priključili še tega.

Da bi predosnutek republiške ustave bil posredovan čim širšemu krogu državljanov, smo v današnji številki ta predosnutek objavili v prilogi, kot smo pred mesecem to storili z zveznim osnutkom. Hkrati obveščamo bralce s področja celjske občine, da bomo v naslednji številki objavili tudi osnutek občinskega statuta.



SZDL v stanovanjski skupnosti

Krajevna organizacija SZDL Dolgo polje v Celju ima štiri podružnice, ki bodo do okoli desetega tega meseca opravile svoje zbornice, na katerih volijo tudi delegate za občni zbor krajevne organizacije SZDL, ki bo 16. t. m.

O tem, pa tudi o problemih, ki jih bodo obravnavali na občnem zboru krajevne organizacije Socialistične zveze delovnega ljudstva, se je s sodelavci, ki smo ga imeli s predsednikom te organizacije, tov. Jakom Majcnom.

Na občnem zboru krajevne organizacije se bo zbralo 195 delegatov iz vseh štirih podružnic. Medtem ko bo prva podružnica dala 45 delegatov, jih bo iz druge 40, iz Nove vasi 30 ter iz bivše tretje četrti, oziroma naše četrte podružnice 60.

O katerih nalogah in problemih boste na občnem zboru največ govorili, ali vsaj predvidevate, da boste razpravljali?

— Gotovo je, da bomo na tem zboru opozorili na pomen in vlogo ter mesto Socialistične zveze v stanovanjski skupnosti. Predvidevam, da bo precej govora tudi o odnosu med stanovanjsko

skupnostjo ter občino, oziroma o tem, kakšen naj bo delež stanovanjske skupnosti in njenih prebivalcev pri reševanju komunalnih problemov. Gre namreč za to, da se morajo tudi prebivalci stanovanjske skupnosti zavedati, da morajo pri reševanju komunalnih vprašanj aktivno sodelovati, ne pa samo opozarjati na pomanjkljivosti in podobno. Sicer pa o teh odnosih lepo govori poglavje osnutka občinskega statuta, poglavje o zadovoljevanju skupnih potreb.

In ker se je vprašanje nanašalo tudi na probleme, naj povem, da je teh precej, od komunalnih pa do družbeno političnih in podobno. Na našem območju bo treba urediti in modernizirati še nekaj ulic. Prav tako ne bi smeli pozabiti na pločnike, da ne omenjam kanalizacijo, ki je problem številka ena.

Veliko in zelo konkretno bi se morali pogovoriti tudi o izobraževalnem, politično ideološkem delu. Na tem področju smo storili premalo.

Z dograditvijo šole ob Dečkovi cesti so se nam odprle lepe možnosti za družbeno politično aktivnost, za kulturno in prosvetno delo. V načrtu imamo ustanovitev pevskega zbora, nadalje društva za telesno vzgojo Partizan in podobno. V bloku 107 pa bomo uredili svoj klub, v katerem bo najbrž tudi televizijski sprejemnik. Po prvem načrtu predvidevam, da bo ta klub nekaj dni v tednu na razpolago družbenim organizacijam, v vsaj dveh dneh pa naj bi se to razvijal razni kulturni programi. Na čelu kluba bo poseben svet,

ki bo skrbel za izvajanje programa v njem; skrb za materialno plat njegovega delovanja pa naj bi sprejela stanovanjska skupnost ter družbene organizacije.

— Kot je znano je doslej svoj zbor imela prva podružnica v sklopu vaše krajevne organizacije SZDL. Ali nam lahko poveš vsaj eno značilnost tega zbora?

— Menim, da so na tem sestanku dobro ocenili vlogo SZDL pri sodelovanju v stanovanjski skupnosti. Zelo resno pa so postavili tudi vprašanje, kako vključiti mlade ljudi v mehanizem komunalne uprave in zlasti še, kako mladega človeka aktivizirati kot občana in potrošnika materialnih dobrin. Opozorili so na to, da bo morala zlasti Socialistična zveza proučiti, kakšno je bilo dosedanje udejstvovanje mladine v komunalnem sistemu, kakšna je stopnja njene družbenopolitične aktivnosti, kje so vzroki za posamezne slabosti in končno, kaj je Socialistična zveza že napravila, da bi rešila ta vprašanja. M.B.

PREMALO ZANIMANJA ZA PROSVETNO SLUŽBO

Gospodarske organizacije v konjski občini so letos razpisale zelo malo novih štipendij za dijake raznih šol. Vse kaže, da štipendiranje že zadostno številno kadrov. Nekatere nove štipendije je razpisal ljudski odbor, in sicer predvsem za potrebe prosvetne službe. Ker pa je bilo premalo interesentov, jih vseh niso niti podelili. V. L.

Pametna zamenjava

Naš komentar

V pripravah na občne zbornice krajevnih organizacij SZDL zavzemajo kadrovske priprave prav gotovo eno od najvažnejših zahtev ne samo zaradi uspešnega poteka zbora, temveč zlasti še zaradi dela organizacij. Saj je na koncu koncev znano dejstvo, da delo ene ali druge organizacije zavisi le od prizadevanosti odbornikov.

Če bi proučili dosedanji sestav odborov krajevnih organizacij SZDL, bi v mnogih primerih prišli do zaključka, da so na čelu ali pa vsaj v odboru teh organizacij ljudje, ki že več let, nekatera tudi več kot deset let, neumorno delajo na teh mestih. Mnogi od njih so že pretrujeni. Razumljivo je, da se spričo tega pojavlja zahteva po pomladitvi odborov teh organizacij, vendar ne za vsako ceno in samo zato, da bi zadovoljili neki rotaciji, marveč predvsem zavoljo tega, da bi z novimi in zlasti mlajšimi kadri prinesli tudi nekaj novih pogledov, novih metod in načinov dela. Razen tega bi bilo napak, če bi šli v popolno zamenjavo odbornikov, če bi dosedanji enostavno rekli — ne in izbrali na njihova mesta nove. Ne gre za to; zamenjava mora biti pametna. Na nova mesta v odbore krajevnih organizacij SZDL naj pridejo zlasti tisti, ki so si z dosedanjim delom v eni ali drugi družbeni organizaciji, v delovnem kolektivu in podobno, pridobili zaupanje ljudi, ugled in pa nekaj izkušenj. V kolikor pa bi jim primanjkovalo zlasti izkušenj, si jih naj pridobijo od tistih, ki jih imajo dovolj. Zato morajo tudi

v novoizvoljenih odborih krajevnih organizacij SZDL ostati nekateri dosedanji odborniki; deloma zaradi kontinuiranosti dela, deloma pa tudi zaradi prenosa in posredovanja izkušenj na mlajše tovariše.

Važno pa je tudi to: kadrovske priprave za bodoče odbore krajevnih organizacij SZDL morajo biti opravljene pravočasno. Z vsemi predvidenimi kandidati se je treba pogovoriti pred zbori, ne pa šele potem, ko bo kandidacijska komisija opravila svoje delo in predlagala listo kandidatov. Prav tako se bo treba primerno pogovoriti z vsemi tistimi, ki so dolga leta delali v teh odborih, pa jih bodo zdaj morebiti zapustili. S tem se namreč ne sme končati njihovo politično delo; tudi v naprej morajo ostati zvesti sodelavci in politični aktivisti. —mb

NOVA IMENOVANJA

Na predlog komisije za volitve in imenovanja so člani obeh zborov okrajnega ljudskega odbora v Celju potrdili na zadnji skupni seji tudi nekaj personalnih sprememb. Tako so za novega direktorja združenega zavoda za gospodarsko planiranje in statistiko, so odborniki imenovali Stana Tratina za načelnika skupnega oddelka za gospodarstvo in finance, Igorja Ponikvarja pa za načelnika oddelka za družbene službe in občo upravo pri okrajnem ljudskem odboru. Razen tega so imenovali tov. Toneta Grma za predsednika komisije za zadeve borcev NOV in invalidov.

OBSODBA

V 35. členu predosnutka ustave piše:

»Svobostine in pravice človeka in občana so neodtujljiv del in izraz socialističnih in demokratičnih, s to ustavo zavarovanih odnosov in se uresničujejo v medsebojni solidarnosti ljudi ter v izpolnjevanju dolžnosti vsakogar do vseh in vseh do vsakogar.

V takih družbenopolitičnih odnosih je človek osvobojen kakršnegakoli izkoriščanja in samovolje ter si ustvarja s svojim delom in delom drugih delovnih ljudi pogoje za svobodno izražanje in vsestranski razvoj svoje osebnosti in za uveljavljanje svojega človeškega dostojanstva.

V 48. členu pa piše: Protiustavna in kazniva je vsaka samovolja, s katero se žali ali omejuje človekova pravica, ne glede na to, kdo to stori.

Nihče ne sme uporabljati proti človeku sile ali omejevanj njegovih pravic, razen v primerih in v postopku, ki jih v skladu s to ustavo določa zakon.

V obeh členih predosnutka ustave oboja vsako samovoljo posameznika, organa ali organizacije. O pravicah človeka, da si s svojim delom ter delom drugih delovnih ljudi ustvarja pogoje za svobodno izražanje in vsestranski razvoj svoje osebnosti, govori pravzaprav vse ustavno besedilo. Človek, državljan, proizvajalec... je v ospredju predosnutka nove ustave; on ima pogoje, da se uveljavi, njemu je omogočeno šolanje, delo, svoboda mišljenja, pa tudi zaščita od katerekoli samovolje.

Vsa ta načela so bila uzakonjena tudi doslej. Pa vendar se je zgodilo, da so ljudje kršili zakone; bilo je tudi samovolje in grobega odnosa. To najbolje potrjuje delo biroja za pritožbe. Vse analize

potrjujejo, da se večina ljudi upravičeno pritožuje.

V minulih dveh letih so bile službe za pritožbe ustanovljene na vseh nivojih od občinskih ljudskih odborov do zveznega organa. Te službe nimajo samo ljudski odbori, temveč tudi sindikat in Socialistična zveza; pa tudi delavski sveti imajo za to področje dela posebne komisije. Četudi se lahko človek pritoži na organe, ki delujejo v njegovem okolju, pa je značilna ugotovitev, da se vse pogosteje obrača na višje in celo na najvišje; razumljivo, ker svoje pravice ni mogel uveljaviti ali očuvati v kolektivu.

Vsak človek ima pravico, da se pritoži, komur se hoče. Toda, katere so tiste ovire, ki preprečujejo človeku, da ne najde razumevanja prav v svojem kolektivu in zakaj so ljudje, ki bi morali največ vedeti o nejevolji svojih tovaršev, ponavadi za to gluhi in slepi?

Komisije delavskih svetov, sindikalnih podružnic in druge, ki so dolžne in imajo pravico, da razpravljajo in odločajo o pritožbah ljudi, po navadi nimajo zadostne avtoritete, v njih niso ljudje, ki bi imeli dovolj odločnosti, da bi mogli pravilno presoditi in odločiti. Če bi imele te komisije večjo avtoriteto, večji ugled in če bi imeli ljudje vanje tudi popolno zaupanje, potem bi se nesporezami, samovolje, groboti in podobno reševali in obsodili tam, kjer so se začeli. Tako bi bila obsodba močna, zadoščenje prizadetega pa največje.

Lahko pričakujemo, da bo zlasti nova ustava dala novih pobud, za delo in uveljavljanje komisij za pritožbe in kar je najvažnejše, da bodo o vseh teh rečeh dosti več govorili v delovnih kolektivih.

SAMOVOLJE

Zapoznelo priznanje

Cetudi smo hoteli o izrednem uspehu ženske in moške vrste AD Kladivarja v finalu zvezne atletske lige pisati ob drugi priložnosti, zlasti še zato, ker smo v prvem tednu po tekmovanju to priložnost zaradi objektivnih razlogov zamudili, pa vendarle bomo to napravili zdaj, da ne bodo nekateri ljudje dobili občutek, kakor da smo namenoma izpustili to vest.

Finale zvezne atletske lige, 13. in 14. oktobra v Zagrebu, se je namreč končalo tako, da je moška vrsta celjskega atletskega kolektiva zasedla drugo, ženska pa celo prvo mesto. Oba rezultata govorita o najvišjem vzponu celjske atletike na ekipnih tekmovanjih, govorita o uspehih in prizadevanjih ne samo tekmovalcev in tekmovalk, marveč tudi tistih, ki dan za dnem bdijo nad rastjo tega kolektiva. Hvaležna je ugotovitev, da je moška vrsta zbrala rekordno število točk 34.042; sicer pa je za zmagovito ekipo Partizana zaostala za 2.287 točk.

Naslov državnega ekipnega prvaka pa so si priborile atletinje Kladivarja, ki so dosegle 16.612 točk. Kako težka in dragocena je bila ta zmaga priča tudi dejstvo, da je drugoplasirana ekipa zagrebške Mladosti zaostala za Kladivarjem le za 68 točk.

In če bi ponovno zbrali točke, ki so jih vse vrste AD Kladivarja zbrale v ekipnem tekmovanju za državno prvenstvo, potem bi morali tudi v letošnjem letu govoriti, da ima Celje v AD Kladivarju absolutnega državnega prvaka. To pa je uspeh, na katerega je mesto ob Savinji lahko ponosno.

Vsem, ki so pripomogli k temu pomembnemu naslovu — naša čestitka.

Pretekli teden je bil svet skoraj ob živce, ki že tako niso kaj prida. Vojna je tu, je že tu, je zapisal nek nemški časnikar, saj se dve svetovni vojni nista vršili za to, da bi svet prišel do miru, ampak le zato, da se vojna kot oblika medčloveških odnosov začne končati. Res je, vojna ni zaključena, dokler ni podpisan pameten mir, a doslej je bil še vsak mir začetek nove vojne.

Do casusa pa ni prišlo v Berlinu, čeprav je bila relacija Bonn — Washington tudi zaradi Berlina zadnje čase močno živa. Vzplamtelo je nenadno, čeprav ne nepričakovano, okoli Kube in to tako, da se je nevarnost termonuklearne vojne, kakor so izjavili v Moskvi in v New Yorku, močno približala.

Nekateri pravijo, da je SZ s svojo politiko do Kube porušila status quo na svetu. Če natančno premislimo, je to prava franco-žofeževska misel. Vsako osvobodilno gibanje ruši v nekem smislu status quo, in dolžnost sveta je, da vedno znova ujame svoje ravnotežje, konec koncev pa popolno osvoboditev in resnično ravnotežje, ki bo stalo na pravični razdelitvi dobrin, na sodelovanju in miru. To je tista aurea aetas, katero si človeštvo želi brez ozira na strasti prestiža, slave, pohlepa in oblasti. Če je Kuba s svojo neodvisnostjo grožnja miru in varnosti vseh Američanov, potem to pomeni, da v ZDA enako sodijo tudi o vseh tistih državah, ki grade socializem s SZ vred. Vsako orožje je lahko defenzivno in ofenzivno in stara je vojaška floskula, da je napad najboljša obramba. Celo Lippman, Američan, primerja Kubo s Turčijo. Kaj bi rekli Rockefellerji, če bi se zaradi raketnih ramp v Turčiji SZ tako naježila, kot se je Amerika zaradi Kube? V tem je jedro vprašanja, obračamo stvar, kakorkoli hočemo. A prav to obenem tudi kaže, da človeštvo tega razvoja ne more ustaviti. Lahko pa se odloži spopad, lahko se zdrži obe strani usodnih ukrepov. Če Kennedy imenuje Kubo ofenzivno komunistično koncentracijo, je s tem napovedal vojno vsem progresivnim silam na svetu, posebno, ker je konkretno zagrozil s povračilnimi ukrepi zoper SZ, če bi se Kuba branila zoper ameriško invazijo z orožjem, ki ga ima.

Stiska, v kateri pa se svet nahaja, zaradi te ugotovitve ni prav nič manjša. Ostane nam samo upanje, da bodo sile miru močnejše: Prizadevanja OZN, Varnostni svet, posredovalci, posebno neangajirane države, med katerimi posebno ugledno mesto zavzema naša država, Socialistične države s SZ vred, nezavite države, ogromni afroazijski svet, nimajo nobenega interesa za vojno, ker so vse potrebne izgradnje v miru, samo v miru lahko počasi pridejo do boljšega žitljenja. Z razvojem, kakršen je, bi se morale bogate države, ki še mislijo na hegemonijo sveta, sprijazniti. Če se ne bodo, bo do vojne prišlo, ker se te države pač zanašajo na superiornost svoje proizvodnje, svojega orožja in so seveda prepričane, da je njihov »svobodni svet« najpopolnejša in neizpremenljiva oblika družbenega sožitja.

Poglejmo še spor, ki je spričo Kube skoraj stopil v senco: Indijsko kitajski spopad na Himalaji. ZDA so izrazile solidarnost z Indijo, Anglija zaenkrat še molči in oprezuje, da bi morebiti tudi iz tega spora dosegla kako korist na razvalinah svojega azijskega imperija. Nehru je zahteval posredovanje Sovjetske zveze, ki je pred kratkim v uradni »Pravdi« izjavila, da je za indokitajskim sporom želja imperalističnega sveta, krepiti nesoglasja v socialističnem svetu. Znano je, kako močno se zahodni blok po XV. zasedanju OZN zanaša na trenje med SZ in LR Kitajsko. Če je ta zahodna karta količkaj realna, potem je pomirjevalna intervencija v Himalaji od strani SZ na mestu, ker ni rečeno, da bo zima v Himalaji opravila svoje. Peking je že pristal na pogajanja, Indija pa, ki je v tem sporu že doživela določeno ponižanje, se zanje še ni odločila. To pomeni, da je v Aziji še eno žarišče, ki ga po intenziteti lahko primerjamo z nekdanjim korejskim. Izredno stanje v Indiji je ukrep, ki prav nič ne prispeva k pomirjevanju. T. O.

ZNAČILNOSTI LETOŠNJE TURISTIČNE SEZONE

Ob koncu vsake turistične sezone z zanimanjem pričakujemo poročil, ki nas seznanjajo z njenim potekom.

Letošnja sezona je bila še kar zadovoljiva, saj se je povečalo število inozemskih nočitev. Do konca meseca avgusta je bilo domačih nočitev 348.527 ali 101% napram lanskemu letu, inozemskih pa 38.580 ali 127%. Skupno število nočitev znaša torej 387.107 ali 102%.

Naj navedemo nekaj primerjalnih indeksov za večje kraje na celjskem področju z istim razdobjem lanskega leta: Dobrna 96, Laško 103, Logarska dolina 104, Luče 70, Mozirje 118, Rogaška Slatina 100, Celje 84, Gornji grad 155, Ljubno 142, Prebold 137, Solčava 118, Soštanju 185 in Velenje 234. Podatki kažejo, da sta do polnega izraza prišla nova hote-

la v Velenju in Soštanju; v Celju in Lučah pa smo zaznamovali izrazit pojav znižanja nočitev.

Podatki kažejo deloma in ponekod stagnacijo v domačem turizmu, s katero pa smo z ozirom na vreme in splošne gospodarske ukrepe že v naprej računali. Omembe vredno je povečanje nočitev inozemskih gostov, saj je njihov porast večji, kakor v minulih letih.

Boljših rezultatov nismo pričakovali, saj smatramo, da se ob obstoječih kapacitetah število nočitev ne more bistveno več povečati in da smo lani dosegli že Ta podatek kaže, da je pri domoromano poudariti, da je bilo v Savinjski dolini v letošnjem avgustu 3.500 več nočitev domačih časno kulminacij. Posebej pa gostov kakor lani v istem času.

mačih ljudeh dovolj zanimanja za turizem, le cene morajo biti prilagojene našim plačilnim možnostim.

Struktura gostov je ostala približno enaka, kakor je bila vsa zadnja leta. Bil so predvsem gostje srednjih in nižjih plačilnih zmogljivosti, kar velja tako za domače, kakor za inozemske goste. Med inozemskimi gosti je bilo največ Avstrijcev, okoli 75%, nato Italijanov 13%, Nemcev 6% in 7% ostalih.

V letošnji sezoni je značilna pri nas tudi stagnacija izletniškega turizma, ki je v Logarski dolini zaradi izredno slabe ceste celo upadel. Izjema je Velenje, kjer beležijo njegovo ponovno povečanje.

Posebej velja omeniti posledice nenadnih ukrepov socialnega zavarovanja v zdraviliškem turiz-



Motiv iz Gornjega grada

mu, ki že kažejo svoje rezultate v zmanjšanju nočitev tako v Rogaški Slatini, kakor v Dobrni. Ti ukrepi narekujejo nove prijeme glede zdraviliškega turizma, predvsem pa močnejšo propagando med samoplačniki in zavarovanci.

Omenili bi še, da potovalne agencije niso pokazale preveč zanimanja za naše kraje, kar velja še bolj za domače, kakor pa za inozemske. Tudi izletov so priredili na naše območje manj, kakor prejšnja leta. Glede preskrbe je bilo kakor vsa zadnja leta; težave s sadjem in zelenjavo, postopen porast cen nekaterim proizvodom, pomanjkanje kvalitetnih razglednic, še bolj pa spominkov. Maloobmejni promet se še ni premaknil z mrtve točke, pa tudi turističnih lokacij in urbanističnega načrta Zgornje Savinjske doline še vedno nimamo, čeprav vemo, da bi nekaj turističnih domov in Savinjski dolini občutno koristilo razvoj turizma na tem področju. Interesantno so že bili,

pa so morali oditi brez lokacij! Finančni rezultati gostinskih in turističnih podjetij so zadovoljivi. Nekaj manj kakor lani so zaslužili le oddajalci zasebnih turističnih sob. Celotno vrednost turističnega prometa ocenjujemo nekaj nad poldrugo milijardo dinarjev in 230.000 dolarjev. Ali drugače povedano: domači gostje so trošili povprečno 1.500 dinarjev na dan, inozemski pa okoli pet dolarjev, kar je zadovoljivo z ozirom na to, kar smo gostom lahko nudili. V celotno vsoto nismo vračunali rednih gostinskih uslug. Če bi pristeli še slednje, smemo oceniti celoten gostinstvo turistični promet na več kot tri milijarde dinarjev, brez trgovine, obrti in prometa.

To so najvažnejše značilnosti letošnje turistične sezone. Dosedanji rezultati so zadovoljivi, žal pa bo slaba sezona neugodno vplivala na celoletno povprečje. Tako bodo pokazatelj ob koncu leta precej manj ugodni, kakor so danes. Prof. Zoran Vudler

Z OBČINSKE KONFERENCE KOMUNISTOV V ŽALCU

Na dosedanjih izkušnjah delo v bodočem obdobju

V soboto je bila v Žalcu v hmeljarskem domu občinska konferenca komunistov s tega območja. Občinske konference se je razen številnih delegatov in članov občinskega komiteja udeležil tudi tovariš Maks Kermelj, tovariš Franc Simonič, Miran Cvenk in drugi ugledni gostje.

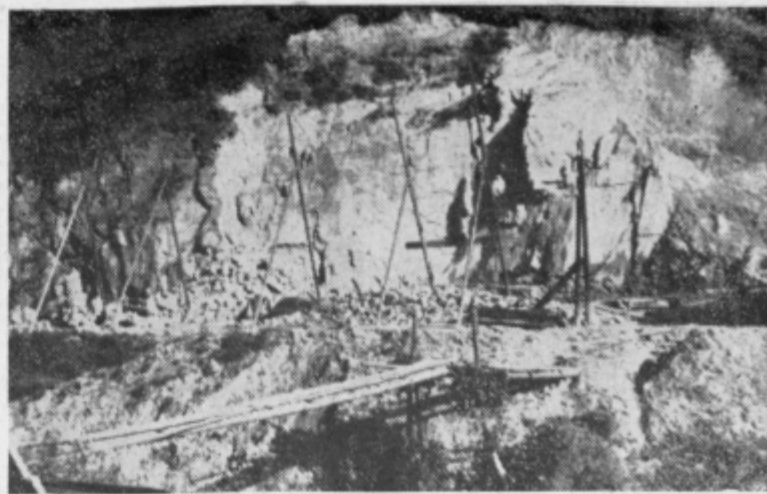
V začetku je govoril o nekaterih posebnih nalogah za naslednje obdobje, ki jih je naslonil na analizo dosedanjega dela, tovariš Božo Lukman, sekretar občinskega komiteja Zveze komunistov Slovenije. Tovariš Lukman je zašel v svojem poročilu dosedanje delo komunistov v vseh področ-

jih njihove dejavnosti. Pregled dela je podal kritično, in sicer predvsem s stališča, da morajo dosedanje izkušnje biti vodilo za odstranjevanje nekaterih slabosti, ki se tu in tam še pojavljajo kot posledica izredno razgibanega gospodarskega in političnega življenja v Spodnji Savinjski dolini.

Tovariš Lukman je v svojem uvodnem nagovoru še posebno skrbno analiziral nekatere notranje probleme, kadrovska vprašanja in probleme idejnopolične vzgoje komunistov — zlasti mladih komunistov. Pri tem je poudaril, da je potrebno, da spriče vse zahtevnejših nalog, ki stoje

pred komunisti, zlasti mlajši komunisti opravijo večerne politične šole. Gre namreč za izboljševanje družbenih delavcev, ki bodo sposobni aktivno sodelovati na vseh področjih družbenega dogajanja in ki bodo kos nalogam, ki pred njimi stoje. Te naloge pa v Spodnji Savinjski dolini nikakor niso majhne. In sicer enako na gospodarskem področju, na kulturno prosvetnem, pri prizadevanju za še večji napredek kmetijstva ter na vseh ostalih področjih javnega udejstvovanja, katerega napredek brez zavestnega delovanja komunistov le težko pospešimo.

Sekretar občinskega komiteja v Žalcu je potem še posebej opozoril na posamezne naloge osnovnih organizacij, ter na potrebo po



Železniško podjetje si gradi pred Soštanjem ob savinjski progji nov manjši kamnolom, ki bo služil za dobavo gramoza za potrebe vzdrževanja in obnove te lokalne proge, ki je spričo povečevanja tovarnega prometa zlasti iz Velenja vse bolj obremenjena.

Pravilno kadrovati

O problemu ideološkega dela je z drugega aspekta govoril tovariš Jože Lesjak. Dejal je, da je pravilno kadrovanje ena pglavitnih in bistvenih stvari pri sprejemanju novih slušateljev v politične šole. Isto seveda velja tudi za izbiranje ljudi za razne seminarje, tečaje in vse druge oblike izobraževanja, ki smo jih v zadnjem času uvedli. Pri tem je tov. Lesjak poudaril, da je sistem izobraževanja in večanja obzorja ter večanje sposobnosti za uspešnejšo aktivnost komunistov odličen, vse razen začetka.

Prevečkrat se namreč dogaja, da pri izbiri kandidatov za politične šole ali druge oblike ideološkega ali izobraževalnega dela prevladujejo vsi drugi momenti — največkrat zaviralni in negativni. Tako se kaj pogosto dogaja, da v kolektivih prijavijo za šolo ali seminarje ljudi, ki se jim zde za proizvodnjo še najmanj pogrešljivi, pri tem pa pozabijo, da ni bistveno število slušateljev. Bolj bistvena je namreč izbira slušateljev. Kajti le komunisti, ki so voljni intenzivno dvigovati nivo lastne izobrazbe lahko tudi v političnih šolah dejansko veliko pridobijo.

Jože Jan:

DVE LETI plodnega dela

O problemih in delu politične šole v žalski občini je na občinski konferenci komunistov govoril tovariš Jože Jan. Povedal je, da po dveh letih delovanja politične šole lahko zabeležimo že izredno lepe uspehe. Sola se je namreč razvijala na lastnih izkušnjah, pri tem pa so se pri obravnavanju vseh problemov naslanjali na domače prilike. Tako so predavanja postala pristnejša, praktična, zanimiva in dostopna vsem slušateljem. Za te potrebe so tudi izdelali podrobno politično in gospodarsko analizo žalskega območja. Istočasno pa so snov v politični šoli razdelili na tri faze.

V prvi fazi gre predvsem za pridobivanje znanja slušateljev o splošnih družbeno ekonomskih temeljih naše ureditve in razvoja socializma v Jugoslaviji. V ta del so vključene konsultacije, pogovori in podobno. V drugi fazi opravijo vsi slušatelji posebne naloge, ki jih prilagodijo posameznim področjem družbene ali ekonomske dejavnosti. Tretja faza pa za zajema natančne analize posameznih nalog, ki so jih izdelali slušatelji. Pogovore in korefate poslušajo vsi slušatelji, na ta način se v neposredni obliki prav vsi seznanijo z bistvenimi problemi svojega območja.

V sedanjem obdobju pa prvi fazi dela politične šole daje osnovni okvir gradivo predosnutka ustave, kateremu bodo še dodali osnutek občinskega statuta.

Tovariš Jan je, ob koncu opozoril, da morajo prav vsi komunisti podpirati delo politične šole, zlasti seveda izobraženi člani zveze komunistov, kar pa doslej ni bil vedno slučaj.

V novo razdobje s še več delovne volje

V nedeljo sta bili v celjskem okraju kar dve občinski konferenci Ljudske mladine — v Slovenskih Konjicah in v Žalcu. V Žalcu se je v dvorani hmeljarskega doma zbralo okrog sto deset delegatov, pa tudi številni gostje — predstavniki družbeno političnih organizacij žalske komunice. Mladina žalske občine si je za osrednjo temo razprav na konferenci izbrala mladino v krajevni skupnosti. V zvezi s tem so govorili o številnih perečih problemih, ki jih mladi ljudje srečujejo pri svojem delu. Načeli so stanovanjsko vprašanje, sodelovanje z drugimi organizacijami in društvi, govorili pa so tudi o problemih industrije in kmetijstva.

V žalski občini je delo Ljudske mladine v zadnjem času lepo napredovalo. Kljub temu pa nekateri aktivni še vedno ne opravljajo svojih nalog tako, kot bi bilo treba. Tako se je pokazalo, da so marsikateri organizacije Ljudske mladine v gospodarskih organizacijah prepozno reagirale na nekatere pojave v kolektivu, vasko organizacije pa so se še vedno vse preveč usmerjale v delo na kulturno zabavnem področju. Sodeč po razpravi na konferenci, lahko pričakujemo, da prihodnje leto tega ne bo več treba ugotavljati, zakaj sklenili so, naj bo prva naloga nekaterih večjih organizacij v industriji, da ustanovijo klube mladih upravljalcev, ki bodo sproti in bolj poglobljeno razpravljali o problemih lastne gospodarske organizacije, pa tudi komunice in krajevne skupnosti. O vsem tem naj bi na proizvodnih konferencah seznanjali vse mlade ljudi. Tudi na vsakem področju lahko pričakujemo bolj poglobljeno, sistematično aktivnost. Ne gre za to, da bi ukinjali tiste oblike razvedrila, ki so se že uveljavile. Ljudska mladina bo skrbelo le za to, da bodo te oblike na solidni kulturni višini in da bo mladina na vasi govorila tudi še o čem drugem kot samo o plesu, dramatikah in športu. Ker je za žalsko področje velikega pomena kmetijstvo, bi naj organizacija Ljudske mladine prav tej panogi gospodarstva posvetila več pozornosti.

V zvezi s kmetijstvom so na konferenci govorili predvsem o problemu odhajanja mladine iz vasi v mesta. Opozorili so na neurejene življenjske pogoje mladih ljudi na vaseh, na stanovanjski problem, problem prehrane in še številne druge vzroke, ki prav gotovo ne vplivajo ugodno na mlade ljudi. Poudarili so potrebo, da naj tudi v okoliških krajih gradijo samska stanovanja, da uredijo družbeno prehrano in da naj bo kvaliteta hrane — kljub v resnici nizki ceni — boljša kot je bila doslej. »Za delovnega človeka gre,« so dejali, »in če hočemo, da se bo kmetijstvo razvijalo po poti, ki je začrtana, bomo na vaseh potrebovali mlade ljudi. Ti pa bodo tam ostali le, če bodo njihovi življenjski in delovni pogoji prav taki, kot jih imajo vrstniki v industriji.«

Posebej naj omenimo samo dve razpravi, ki sta to vsekakor zaslužili. Mladinec iz tekstilne tovarne Prebold je govoril o novem nači-

nu dela, ki ga zahteva rekonstrukcija podjetja in o tem, da mladi ljudje še vse premalo vedo o tehnološkem postopku proizvodnje. Ni prav, da pozna vsak delavec samo svoje opravilo, da ne ve nič o tem, kdo je na primer polizdelek delal pred njim, kako ga je delal, zakaj ni kvaliteta takšna, kot bi bila lahko itd. Vse to so zadeve, o katerih bi lahko govoril klub mladih upravljalcev in v resnici je čudno, da je ta klub v tekstilni tovarni Prebold po nekaj mesecih dokaj uspešnega dela, prenehal delovati. Zdad bo klub zaživel znova in pričakujemo lahko, da bo delo mladine v tovarni tako še boljše.

Med razpravami, ki so govorile o sodelovanju Ljudske mladine z ostalimi družbeno političnimi organizacijami in društvi na terenu, je bila posebej zanimiva problematika Sešč. V tem kraju se je mladina tesno povezala s Socialistično zvezo, s Svobodo pa, ki ima v Seščah tudi svoj klubski prostor, ne morejo in ne morejo navezati stikov. Svobodaši so svoj klub zaprli, televizor, ki je v njem, zapečatili, mladina v Seščah pa nima kje preživeti popoldnevo in večerov. Tak odnos do mladih ljudi prav gotovo ni na mestu.

Pred zaključkom konference so izvolili še nov komite in imenovali za predsednika občinskega komiteja Ljudske mladine tovarišico Marinko Vipotnik, učiteljico iz Žalca.

KONFERENCA KOMUNISTOV SENTJURSKO OBCINE

Več odločnosti v delo komunistov

Prvo občinsko konferenco organizacije Zveze komunistov celjskega okraja so pripravili leto v sentjurski občini. Po skrbnih pripravah tudi uspeh konference ni izostal. Komunisti so na njej obširno govorili o problemih gospodarjenja v sentjurski komuni in v zvezi s tem nakazali dosedanje uspehe, pa tudi slabosti pri delu komunistov. Pokazalo se je, da so številni pomembni dogodki letošnjega leta ugodno vplivali na delo organizacij Zveze komunistov. Materialni obeh plenumov Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije in govor tovariša Tita v Splitu so razjasnili marsikatero sporno vprašanje. Neposredna posledica teh dogodkov je bila, da so komunisti zahtevali boljše seznanjanje s področja gospodarstva in komunice dejavnosti. V kolikor so pred tem govorili o teh problemih, je šlo predvsem za ugotavljanje določene stanja, v razpravah pa je bilo še vedno mnogo premalo analiz vzrokov posameznih negativnih pojavov, preveč splošnih razprav in predvsem — prešibko izvajanje sklepov.

litičnim prepričevanjem vplivati, na to, da bi v gospodarskih organizacijah res namenili čim več sredstev za modernizacijo proizvodnje. To velja tako za »Alpos« kot za »Bohor« in »Montano«.

Po strukturi gospodarstva je v sentjurski občini najpomembnejša panoga kmetijstvo. Ni slučaj, če so na konferenci zato mnogo govorili o nalogah, ki na področju kmetijstva čakajo komuniste. Združitev kmetijske proizvodnje v eno gospodarsko organizacijo daje sicer jamstvo, da se bo kmetijstvo razvijalo po enotnem tiru, vendar pa s tem ni rečeno, da bodo vsi problemi odpadli. Zed zdaj se je pokazalo, da so nekatere reorganizacije, ekonomske neutemeljeni objekti povzročili vrsto gospodarskih in političnih težav. Tudi zasebni kmečki proizvodnji so doslej posvetili mnogo premalo pozornosti. Zaostalo je nudražbljanje kmetijskih površin — kljub nekaterim možnostim za to — in skladno s tem se tudi družbeni sektor kmetijstva ni širil tako kot bi se moral. Predvsem je nujno, da komunisti nastopajo pri teh akcijah enotno, da njihova stališča vzbujajo zaupanje itd.

Naiživahneje so v sentjurski občini delale organizacije Zveze komunistov v gospodarskih organizacijah. Ugotavljamo lahko, da so komunisti dovolj jasno in z razumevanjem urejali vrsto vprašanj s področja izvoza, povečane proizvodnje, boljše gospodarjenja ter delitve družbenih sredstev. Ni čudno zato, če je bilo tudi na konferenci težišče razprav na teh problemih. Ko so govorili o uspehih gospodarjenja v komuni, so omenili velik pomen »Alposa« pri izvozu. Zanimivo je namreč, da je »Alpos« v preteklem letu izvozil za okrog 800 tisoč dolarjev svojih izdelkov in da kaže perspektiva za prihodnje leto, da se bo ta številka lahko povzpela na milijon dolarjev. Prav gotovo je ta lep uspeh rezultat dela tudi komunistov »Alposa«, ki pa bodo morali v prihodnje še mnogo odločnejše govoriti o svojih nalogah.

Verjetno so imeli največ uspehov pri delu komunisti Lesne industrije »Bohor«, ki jih je v vseh prizadevanjih izredno odločno podprl tudi ves kolektiv. Zato tudi uspehi v gospodarjenju niso izostali. Ugotavljamo lahko, da so znali izvrševati naloge, ki jih zahteva sedanji čas, predvsem v pogledu izvoza in štednje v podjetju. Tesna povezava organizacije Zveze komunistov s člani kolektiva pa je zagotovila dobro obveščeno o vsej gospodarski in tržni problematiki.

Ko so na konferenci govorili o delitvi čestega dohodka, so poudarili, da bi morali biti komunisti pri tem prvi, ki bi videli in razumeli realne potrebe lastnih podjetij. Vsa industrija sentjurske občine je mlada, še slabo razvita in tega bi se morali zavdati. Komunisti bi morali s po-

MAR JE TO PRAV?



Komajda sem verjel lastnim očem in besedam, ki mi jih je povedal tov. Dornik. Nikoli si nisem mislil, da je lahko tako zelo pozabljen človek, da se skorajda nihče ne zmeni zanj.

Dejal mi je: »Sorodnikov nimam, znanec le bore malo in le-ti so prav tako stari in le delno preskrbljeni. Nimam nikogar, kamor bi se zatekel. Ostal

vse poveznjeno s klobukom.

»Vidite, sedaj spim kar tu na stopnišču, stiskam se v kot, da bi kako ušel mrazu in prepihu. Stopnišče je trdo in vsako jutro se prebudim ves premočen.«

Med tem pripovedovanjem so se staremu možaku orosile nenaspane oči. Ganilo me je... Pripovedoval mi je še toliko malih reči, toliko, da bi jih težko spet ponovil. Seveda, to so problemi, s katerimi se srečujejo le redki — vendar so — zato pa našemu mestu niso v ponos.

Še nekajkrat sem obiskal hišo v Čuprijski ulici. Vselej sem ga našel. Vsakokrat sem ugledal v kotu razgrnjen plašč, pod njim pa je v mrazu drgetalo starčevo telo. To, da je možak še vedno spal na stopnišču, mi je v dokaz, da se še nihče ni potrudil in starčka spravil kam drugam.

Mar ne bi bilo prav, da bi le nekdo Dorniku pomagal? Zato, ker nima stanovanjske odločbe za prejšnji omenjeni kletni prostor pa ga le ne bi bilo treba zrinuti na stopnišče in najti zraven še pretvezo, da se hiša podira. Če bi bilo vse res, kar je povedal hišni svet in ostali stanovalci, bi tudi oni sami ne stanovali več tam — tako pa...

Tu je še socialno varstvo, ki bi moralo poseči v neljubo zadevo. Vendar vse kaže, da se jim stvar ne zdi še dovolj tragična. Ali morda čakajo, da se bo možak odstranil iz Čuprijske ulice in da bi se tako, kot so nekateri dejali, nadloga preselila kam drugam. To je morda res samo mala preselitev — problem pa ostane. Pei.

PRIZADEVANJA KOLEKTIVA so bila uspešna

TOVARNA JUTINIH IZDELKOV V ŽALCU — JUTEKS JE LETO DOSEGLA IZREDNE USPEHE — ZAMISEL KOLEKTIVA O REKONSTRUKCIJI KLJUB DELNIM SAMOODPOVEDIM JE BILA ODLIČNA — NAPORI SO POPLAČANI

Brez dvoma je primer kolektiva Juteks nekaj posebnega. Pred časom je stalo to podjetje v slepi ulici. V tovarni so bili nameščeni le stroji za jutino prejo, ker pa preje ni bilo dovolj, so izdelovali na njih večinoma bombažno blago. Kvaliteta je bila zaradi bolj grobe izdelave slabša, a tudi storilnost ni ustrezala zahtevam po rentabilni proizvodnji. V takem stanju bi tovarna polagoma zastala, saj za dolgo gotovo ne bi zmogla konkurence posebnih kombinatov za bombažne tkanine. Tedaj so se odločili, da bodo zgradili tudi predilnico. Kljub težavam so uspeli, že prvo leto obratovanja pa je dalo izredne rezultate. Ob tej priložnosti smo naprosili tov. Jožeta Rozmana za kratek razgovor. Tole nam je dejal:



V našem kolektivu smo prav zadovoljni, da so se uresničile vse napovedi programa za rekonstrukcijo, v katerega so nekateri sprva še dvomili. Se nepopolno leto obratovanja predilnice je dalo zelo lepe proizvodne rezultate.

Ta čas se je namreč obseg proizvodnje povečal napram lansko leto kar na 317 odstotkov, dohodek podjetja in čisti dohodek pa na 148 oziroma 149 odstotkov. Vendar pa to še niso zadnji rezultati in je pričakovati še večji napredek.

zaprane dežele. S tem bomo krili za preko 65 odstotkov svojega uvoza surovino.

Ko smo ga vprašali po posebnostih izvoza za naslednje leto, nam je tovariš Rozman pojasnil, da kolektiv glede izvoza zasleduje določeno politiko. Tako so namreč že sedaj začeli izdelovati tkanine, ki jih bodo izvozili v januarju in februarju. Gre namreč za to, da že v prvih mesecih realizirajo precejšnje količine planiranega izvoza. S tem bodo lahko v mesecih, ko je na domačem trgu precejšnje povpraševanje po jutinih tkaninah, zadovoljili tudi domače potrebe. To velja predvsem za mesec junij in julij. V teh mesecih bo izvoz nekoliko manjši. Taka dinamika proizvodnje je namreč precej pomembna zavoljo skrbi kolektiva, da si ustvari potreben dohodek za nadaljnjo izgradnjo tovarne. Sedanjni prostori so namreč pretesni in je razširitev na sosednji prostor že nujnost.

Delo bo poglobljalo znanje



Ko smo obiskali celjski zavod za pospeševanje gospodinjstva, smo našli tečajnice pri čiščenju tal in preprog. Ko so nam pokazale klasični način, so to delo opravile še s tehničnimi pripomočki. Sprva je bilo treba kaj pokazati in roko položiti na pravo mesto, kasneje pa je šlo kar brez pripomb.

V celjskem zavodu za pospeševanje gospodinjstva že nekaj časa traja tečaj za pomočnice novega servisa za pomoč v gospodinjstvu, ki ga bodo v Celju ustanovili. Servis naj bi sprva nudil pomoč pri negi stanovanja in pranju drobnega perila, kasneje pa — če bi se pokazalo, da je to potrebno — še pomoč pri negi bolnika in varovanju otrok ter kuhanju kosila. Gre za nekajeno pomoč v gospodinjstvu, ki bi jo naj opravljale tovarišice, ki bi jih zaposloval servis. Ta bi jim razporejal tudi delo in jim pri tem pomagal s strokovnimi nasveti.

Ko smo zadnjič obiskali zavod za pospeševanje gospodinjstva, smo tečajnice zalotili pri praktičnem delu pouka. Ta je namreč sestavni del urnika, ki bo trajal okrog sto osemdeset ur. V tem času se bodo tečajnice seznanile z ureditvijo stanovanjskih prostorov, s klasično in sodobno kuhinjo, z ogrevalnimi napravami v stanovanju, s štedilniki, s posodo, s tehničnimi pripomočki v gospodinjstvu, z njihovo uporabo, vzdrževanjem in čiščenjem itd., skratka, z vsem, kar bi lahko srečale v družinah, ki bi zaprosile za pomoč. Njihov teoretični del pouka je marsikdaj precej zahteven, vendar na zavodu za pospeševanje gospodinjstva menijo, da ni dovolj, če se tečajnice nauče ne-

govati stanovanje, temveč, da je prav, če vedo tudi to, kako se delo najhitreje in najbolje opravi in kako različna sredstva vplivajo na objekt, ki ga čistijo ali perejo. Zato so v učni program vnesli tudi nekatere čisto teoretične postavke: predavanja o kvaliteti bombaža in lanu, o volni in umetnih vlaknih, o preizkušnjah tkanine, o barvah, o milu, detergentu, o domačih pralnih sredstvih itd. Da pa tečajnice ne bi ostale samo pri teoriji, so učni program lepo dopolnili s prakso,

kojer vse teoretične trditve tudi preizkusijo.

To pa še ni vse, kar se bodo tečajnice naučile. Poslušale bodo tudi osnove o elektrotehniki in plinu — predavanja bodo spremljali s filmi — se naučile osnovnih navodil pri preprostih popravilih teh pripomočkov itd. Posebej so učnemu programu dodali še predavanje o delovnih razmerjih in higiensko tehnični zaščiti, ter nekaj o odnosih med ljudmi.

Razumljivo je, da bo treba vse dopolnjevati, zato tudi s tolikšno

skrbjo pripravljajo strokovno pomoč servisu, ki naj bi že v kratkem začel delati. Celjski zavodi za pospeševanje gospodinjstva že sprejema prijave tistih družin, ki bodo zaprosile za takšno nekajeno pomoč v gospodinjstvu. Sprva torej samo za pomoč pri negi stanovanja in pranju drobnega perila, kasneje pa morda, če bodo potrebe tako zahtevale, še za ostala gospodinjstva opravila. Verjetno se bo take pomoči razveselila marsikatera družina.

Še to bi radi slišali

V prvem trenutku so bili občani zamišljeni. Tovarišica Vinka Simoničeva je utihnila. Dvorana v Smarju pri Jelšah je bila nabito polna. Pravijo, da toliko ljudi še v tem kraju ni bilo nikoli na sestanku. Med poldrugurnim pojasnjevanjem je bilo vse tiho, vsi so sledili zelo zbrano. Zdaj je utihnilo ploskanje in občani molčijo. Vstal ni nobeden, tudi odšel ni nihče. Ustava, pravica do dela, do samoupravljanja, do oblasti... Zeno ustava ne omenja posebej, kajti žena je enakopraven proizvajalec in občan. Tam spredaj čisto prvi vrsti je zamišljeno stal tudi dimnikar, ki je prihitel na sestanek kar od svojega dela, saj je bil še ves črn. Poslušal je zamišljeno, le tu in tam se je nasmehnil, da so se zobje zabelili prav veselo.

Prva se je opogumila neka žena. »Mala posest nima nobene prihodnosti: še zase ne pridelamo dovolj, kako bi še za trg,« je dejala. »Zanima me pa to, veste, kako bomo to uredili, da bo boljše. Družba skrbi za vse ljudi, toda težko je to.«

»Mene pa zanima, kako je z obrtništvom? Veste, jaz sem se vključil v socialistično podjetje, tam sem zdaj v službi,« se je nasmehnil dimnikar. »Ne vem pa še, kako bo z leti. Resda, delal sem precej časa kot privatnik, toda nekaj bi mi morali vseeno

šteti v delovno dobo? Vprašanje drobne proizvodnje je zelo važno, tudi to bomo težko reševali.«

Nič nenavadnega, če ljudje iščejo skozi splošna ustavna načela življenjsko stvarnost, ki jim je najbližja. Obrtnik bi rad vedel za svojo perspektivo, kmet za svojo, čeprav ve, da ustava zagotavlja to vsakemu delovnemu občanu. Tovarišica Vinka Simoničeva odgovarja, tudi za to so korenine v ustavnem gradivu, pa še kako močne! Občani bodo vselej odločali o proizvodnji in to tudi zemljiški. Prihodnost ni v razdrobljenosti, to so videli celo na zapadu, kjer so ubrali nehumano pot, ko so veliki pohrustali male, da so osnovali farmersko proizvodnjo. Kaj takega se pri nas ne more zgoditi! Nihče ne more kmata s silo preganjati z zemlje. Ne, gospodarska razumnost je tista, ki bo vedno bolj krepila vezi med kmetom in zadružno in skozi sodelovanje vodila k boljši, sodobni široki kmetijski proizvodnji.

Spet je zmanjkalo vprašanj. Radi bi pa vedeli še veliko. Se to bi radi: kako je z rotacijo v gospodarstvu. Ali bodo strokovnjaki rotirali, so vprašali na Kozjanskem. Gospodarstvo je svojstveno, pravijo nekateri, zato... Nič, zato! Tudi strokovnjakov je več, toda bistveno je, da so proizvajalci samoupravljalci, da je vedno več takih med njimi, ki dobro poznajo dihanje lastnega podjetja v komunah in na trzišču. Takih pa bo vedno več.

Da, šmarnski sestanek je mimo. V Kozjem so se že sestali in zdaj se sestajajo še po drugih šmarnskih krajih. Povsod bi radi vedeli še to in še to... V Podredu je kmet že dobro prečital predosnutek ustave in pojasnila v časopisu. Presenetljivo natančno je razlagal sosedom, da se ni potrebno bati za vinograd, da nihče ne bo ob kruh. »Veš, nikar ne poslušaj babjih čenč. Vse so spr-

V SENTJURJU

Pred razpravami o statutu komune

V Sentjurski občini se vneto pripravljajo na razpravo o predosnutku nove jugoslovanske ustave. Razprave bodo združili z razgovori o republiški ustavi in o statutu komune, ki ga bodo te dni izdelali tako daleč, da bodo lahko občani že dajali prve pripombe. V šentjurski občini so bili med prvimi komunami v Sloveniji, ki so se resno zavzele za izdelavo osnutka statuta komune. Ze okrog letošnjega prvega maja je njihov osnutek zajemal najpomembnejša določila. Odtlej so ga ves čas izpopolnjevali, dopolnjevali in popravljali, tako da lahko pričakujemo, da bo med občane prišel v resnici v razumljivi in prečiščeni obliki.

Tri tisoč dinarjev

ZA PETDESET METROV HOJE

Prebrala sem vaš članek, ki ste ga objavili pod gornjim naslovom. V njem sem našla tudi samo sebe. Sem namreč ena tistih potrošnikov, ki se jim je tak dogodek pripetil. Avgusta sem namreč kupila pri celjskem Elektromerkatorju pralni stroj česke znamke »Alba-Cygnis« in odštela zanj 130 tisoč dinarjev. Ko sem, čez devet dni prišla v trgovino »Na-ma« v Ljubljani, sem ugotovila, da stane popolnoma enak pralni stroj samo 115 tisoč dinarjev. Torej gre za razliko petnajstih tisočakov. Seveda to ni ugodna reklama za »Elektromerkator« in menim, da je nasvet potrošnikom, naj hodijo kupovat take tehnične pripomočke raje v Ljubljano, kar pravilen.

Danica Spacapan, Petrovče 64

vili na dan, zdaj pa vidiš, da nova ustava obeta za vse le dobro! Tako bo, kakor bomo želeli po svoji najboljši pameti. Veš, zagamani ne smemo biti, trmasti ne, da bi hoteli kar naprej ostati po starem, na slabšem. Si videl, kako pametno je naredil Franček, ki je zasadil črni ribez. Vsem se nam lahko smeje letos? Jaz pravim, da nam nočejo slabo, čeprav se včasih tu in tam kakšna reč ponesreči. Veš, pa smo sami krivi dostikrat! »Mnogo je takih pomenkov in v teh dneh jih bo še več. Odbori krajevnih organizacij SZDL so se v preteklem tednu sestali povsod na Smarskem. Sestanki tečejo po vaseh. Tudi v odmaknjene vase bo potrebno stopiti: na Vetrnik, v Sela, v Bodrež, na Trebče, v Stranje, v Lemberg... Se to bi radi slišali: o lastnini, o osebnem dohodku, o svobodnem delu, o renti, o skupni odgovornosti, o splošni obrambni obveznosti, o... Kaj še vse? Kdo bi se naenkrat mogel spomniti? Veste, če se bomo še kaj posebej zanimali, bomo pisali občinskemu odboru SZDL, da nam boste potem odgovorili po radiu, ko imate tako zanimivo javno tribuno,« so rekli ob zaključku. In tako se domenijo skoraj v vsaki vasi.

Maneken



Izšla je nova številka »Maneken«. Tokrat je v njem zbranih nekaj lepih modelov za smuko in lahko rečemo, da so pulovri in jopiče, ki jih je tokrat objavil »Maneken«, zelo prikupni. »Maneken« je namenil precej prostora tudi moškim, saj je kar na štirih listih zbral modele popoldanskih moških oblik. Iz »Manekena« smo izbrali tale dva pulovra, ki bosta gotovo navdušila ljubiteljice pletenin.

Šolar in nalezljive bolezni

V srednjem veku in še v 16. stoletju so smatrali vodene koze za lažjo obliko črnih koz, oziroma, da so norice in črne koze ena in ista bolezen. Šele v 19. stoletju, je skupina zdravnikov dokazala, da norice nimajo ničesar skupnega s črnimi kozami.

Inkubacijska doba je približno 14 dni. Bolnik je kužen za svojo okolico še pred nastopom izpuščaja in traja kužnost ves čas, dokler ne odpadejo kraste.

Bolezen se običajno začne z vročino, slabim počutjem in nerazpoloženjem. Kmalu nato se na koži

Norice in rdečke

pojavi izpuščaj, lahko najprej na glavi ali pa kje drugje. Začetek izpuščaja je takle: na koži se pojavi rdeča pega, ki je rahlo izbočena. Pega je v velikosti prosenega zrna ali leče, okrogle ali ovalne oblike. Iz take pege nastane mehurček, v začetku z bistro tekočino, ki se kmalu skali. Na vrhu mehurčka se potem napravi majhna vdolbina. Po dveh dneh se začne mehurček sušiti, napravi se krasta, ki odpade čez nekaj dni. Izpuščaj ne zapušča brazgotin po koži.

Izpuščaj povzroča neprijetno srbenje. S praskanjem lahko mehurček okužimo, taki mehurčki se potem radi zagnoje in posledice so vidne globoke brazgotine.

Zdravljenje: zdravniki svetujejo ves čas boleznijo ležanje in mirovanje in to dokler ne pade vročina. Proti srbenju pomaga puder, ki ga predpiše zdravnik. S pudrom večkrat na dan popudramo mehurčke. Za časa izpuščaja ne kopamo otroka, če ga že moramo, ga okopljemo v hipermanganovi raztopini. Tudi po končani bolezni otroka skopamo v tej raztopini.

Rdečke so zelo nalezljive, vendar nenevarna bolezen. Bolezen zapušča trajno imunost in doslej v zdravniški literaturi ni zabeleženo, da bi kdo bolezen dvakrat prebolel.

Inkubacija traja od 14 do 19 dni. Bolezen začne z bolečinami v glavi, okončinah in sklepih. Čez nekaj ur se pridruži še nahod, kašelj, vnetje oči, skratka vse kaže, kot da je bolnik pošteno prehlajen. Značilno je, da so vse bezgavke močno povečane, včasih tudi na pritisek zelo boleče. Izpuščaj se pojavi navadno 24 ur po začetku obolenja in bo v obliki drobnih, okroglih ali ovalnih peg rožnate barve, ki štrle nekoliko iznad kože. Izpuščaj se pojavi za ušesi, preide na lasišče, celo, obraz in se razširi po trupu in okončinah.

Včasih povzroča izpuščaj tudi lahen srbeč. V 2 do 3 dneh izpuščaj izgine in bolezen je s tem končana. Vročina, ki traja ves čas izpuščaja, ni visoka.

Zdravljenje običajno ni potrebno, za časa izpuščaja naj bolnik leži. Komplikacije so pri rdečkah zelo redke. Le za bodoče matere je bolezen nevarna.

V šentjurski občini osemnajst novih učiteljev

Se pred letom dni je bilo v šentjurski občini zelo malo učiteljev. Redke so bile šole, ki jim ne bi primanjkovalo šolnikov. Zdaj pa ni več tako. V zadnjem letu je na šentjurske šole prišlo osemnajst mladih učiteljev, tako da so zdaj vsa delovna mesta zasedena. Verjetno se je stanje izboljšalo tudi zato, ker so se v Šentjuru potrudili, da so učiteljem zagotovili vsaj najpotrebnejša stanovanja. Vendar je ta problem še vedno pereč in šentjur-

ska komuna se bo verjetno še lep čas trudila, da bo rešila vse prošnje prosvetnih delavcev. Tako imajo zdaj v občini osemnajst novih moči s srednješolsko izobrazbo. Nekoliko težje je za pedagoge z višjo strokovno izobrazbo. Razveseljivo pa je, da večina teh mladih, novozaposlenih učiteljev resno študira na višji pedagoški šoli in če bo tako še naprej, bo čez čas verjetno tudi ta problem rešen.

Vsi zdravniki niso takšni

Na članek z naslovom »Vsi zdravniki niso takšni« smo dobili dva odgovora. Prvega je napisal upravni odbor Zdravstvenega doma Sentjur pri Celju, drugega pa tovarišica J. M. iz Celja. Objavljava oba:

Ker je bil članek Vsi zdravniki niso takšni, ki ste ga objavili v 42. številki vašega lista neresničen in tendenciozen, prosimo, da objavite naš odgovor. Članek govori o nepravilnem odnosu dr. Hudina-Cretnik Milene do bolnikov. G. M., ki je pismo napisala, piše, da je zdravnica nanjo kričala, ni pa povedala, da je bila vzrok temu ona sama, ki je govorila, da ne bo plačevala za »si-

roto brez svojcev« zdravljenja, čeprav je ta »sirota brez svojcev« kot jo ona imenuje, delala pri njej vse življenje, ne da bi bila socialno zavarovana in jo je M. G. pripeljala k zdravnici šele takrat, ko je postala bolezen za vso okolico že nadežna.

M. G. piše, da jo je zdravnica surovo pahnila iz ordinacije. Ne omenja pa, da se je to zgodilo takrat, ko je kričala nad zdravnikom in jo obklatela z nedostojnimi izrazi. V takem primeru zdravnica res ni imela druge izbire kot da jo je odstranila iz ordinacije, vendar je to storila z njo, ne pa z otrokom.

Upravni odbor Zdravstvenega doma Sentjur pri Celju pripominja, da je takšno objavljavanje neprimerenih člankov škodljivo, saj bi se prizadeti lahko pritožili tudi na upravni odbor. Poleg tega pa je zdravnik v neugodnem položaju, saj zaradi poklicne molčečnosti ne more povedati dejstev, ki bi lahko osvetlile dogodek v bistveno drugačni luči!

Upravni odbor Zdravstvenega doma Sentjur pri Celju

Vsi zdravniki niso takšni

V številki 42 vašega lista je v rubriki »VAŠE VRSTICE« članek o zdravnici iz Dramelj.

Dovolite mi, da povem o dr. Hudina-Cretnik Mileni, svoje pozitivno mnenje.

Živim v Celju, v Stopčah pri Grobelnem pa živi moja 80 let stara teta. Pred nekaj meseci je zbolela za pljučnico. Sosedka mi je sporočila, da ima teta visoko temperaturo in je v nevarnosti, če ne bomo takoj ukrepali. Ker sem zaposlena v Celju, in tu tudi stanujem, sem si pomagala tako, da sem telefonično zaprosila Zdravstveni dom Sentjur za nujen zdravniški obisk in intervencijo. Čeprav je bila trenutno v ambulanti samo zdravnica, mi je obljubila, da bo takoj po ordinaciji stopila k bolnici.

Ko sem s popoldanskim vlakom prišla k teti, sem z zadovoljstvom ugotovila, da ni ostala samo pri obljubi, temveč je bila celo tako ljubezniva, da je vzela do lekarne s seboj še strica, ki je šel pa zdravila.

Vemo, da so stari ljudje zelo občutljivi in večkrat nedostopni, posebno če redko potrebujejo zdravniško pomoč, dr. Hudinova pa je teto takoj osvojila.

Čudno se mi zdi, da bi bila v nekaj mesecih zdravnica spremenila način obveščanja s pacienti.

I. M.

CELJE-velemesto?

Smešno vprašanje, kaj ne? Vsek otrok ve, da je Celje mesto, ki mu tega vzdevka ne moremo pripisovati. V katerokoli smer se podamo diagonalno čez središče, smo v desetih minutah s polja in gozdov ponovno v poljih in gozdovih.

In ravno otroci so tisti, ki vsiljujejo Celju značaj velemesta in to po zaslugi staršev. Zares staršev.

Nedavno so šli prvošolčki ene izmed celjskih osnovnih šol na krajši jesenski izlet v gozd. Zanimivo je to, da so bili mnogi prvi v gozdu. O gozdnem cvetju, drevu in drugih rastlinah komaj kaj vedo. Mnogi ne poznajo domačih živali, ne poznajo imen poljskega cvetja. Ne vedo tudi iz česa je kruh in podobno.

Učiteljico je zanimalo, zakaj tako.

Ugotovila je, da mnogi starši pozabljajo na lepo staro navado družinskih sprehodov v okolico. Če pa že gredo na izlet, tega ne pozovejo z vzgojnim smotrom. Ogromno otrok je v našem malem mestu, ki jim sprehode in naravo nadomestujejo obiski kinodvoran, ki ostajajo med bloki in po dvoriščih v kraju, ki slovi po svojih prirodnih lepotah, po tem da je gozd meja mestnih mej, da imamo sredi mesta posestva.

Bil je primer, da je predšolski otrok presenečen ob stal pred kravo na pašniku in vzkliznil:

Očka, kako se pa krava premika, če nima motorja...

To ni bil otrok iz središča New Yorka. Bil je celjski otrok.

Pomagajmo šoli, popeljimo otroke včasih v naravo in glejmo, da se ob navžitju svežega zraka tudi česa naučijo.

S PLENUMA SOCIALISTIČNE ZVEZE IN SINDIKATA V ŠOŠTANJU

Materialna pristojnost -

OSNOVA EKONOMSKIH ENOT

V petek popoldne, dne 26. oktobra, so v Soštanju razpravljali na skupnem plenumu občinskega sindikalnega sveta in občinskega odbora Socialistične zveze o izpolnjevanju proizvodnih nalog, o prizadevanju vseh subjektivnih sil za dosego planskih nalog ter o nadaljnjem razvoju delavskega in družbenega samoupravljanja. Smelo so pokazali na primere v posameznih gospodarskih organizacijah, kjer še vedno obstajajo ekonomske enote bolj papirnat kot življenjsko ter postavili prednje, da se vprašanje prenosa materialnih pristojnosti uredi čimprej.

Na plenumu je prisostvoval kot gost predsednik okrajnega sindikalnega sveta tovariš Vlado Črešnik.

Referat je podal predsednik občinskega sindikalnega sveta tovariš Rafko Zagar, ki je med drugim izrazil zadovoljstvo nad doseženimi uspehi, kajti po oceni posameznih industrijskih podjetij bodo leto izpolnila proizvodne naloge za leto 1962 z izjemo usnjarne v Soštanju. Pa tudi v tem primeru leži velik del krivde v zastoji nabave strojne opreme za nov kromov oddelek. Dejal je, da se je proizvodnja v obdobju januar-avgust povečala za 4,8 odstotkov v primerjavi z

istim obdobjem lanskega leta, vendar pa so predvidevanja ustvarjena le s 94,8 odstotki. Pri neizpolnjenih predvidevanjih prednjači predvsem usnjarna z 19,1 odstotka, prav tako pa v tem obdobju nista izpolnila pričakovanih tovarna gospodinjske opreme »Gorenje« in rudnik lignita.

Proizvodnja se je povečala s porastom 2 odstotkov zaposlenih in torej le z 2,8 odstotki večjo storilnostjo, medtem ko se je masa osebnih dohodkov povečala kar za 23,1 odstotka. In prav to je

zanimivo, da so osebni dohodki za celih 5,1 odstotka višji od doseženih poslovnih rezultatov, kar kaže na dejstvo, da osebni dohodki ne naraščajo v odvisnosti od naraščanja proizvodnje. Vse premalo so podjetja storila za povečanje izvoza, saj so planska predvidevanja izpolnjena le s 53,8 odstotki.

Najkritičnejše pa je kmetijstvo, ki kljub nekaterim uspehom nikakor ne bo moglo izpolniti predvidevanja. Ze sama elementarna nezgoda je občutno prizadela kmečke okoliše, saj je škoda ocenjena na 45 milijonov. Težava pa imajo predvsem z delovno silo: pomanjkanje kvalificiranih delavcev, nerešeno stanovanjsko vprašanje, slabi pogoji. Dobre uspehe so dosegli v poljedeljski proizvodnji s povečano kooperacijo, ki je zajela 1604 ha njivskih in travniških površin. Najekonomičnejši pa je nedvomno toplovodni rastlinjak, kjer pride najbolj do veljave intenzivno kmetijstvo.

Glavni poudarek pa je posvetil vprašanju napak in pomanjkljivosti ter dejal, da nikakor ne more biti enostranski razgovor o proizvodnji in izvoznih nalogov, ne da bi spregovorili o nadaljnjem razvoju delavskega in družbenega samoupravljanja in to prav posebej sedaj, ko predosnutek ustave odpira nadaljnjo

pot začetega dela in daje odločilno pomembnost neposrednemu družbenemu odločanju.

Začetek uvajanja ekonomskih enot je bil izredno optimističen, žal pa so nekatere gospodarske organizacije ostale bolj pri začetku. Tako je razvoj ekonomskih enot in njihovo notranje poglobljanje doseglo izredno lepe uspehe predvsem pri rudniku lignita v Velenju, LIK in Galanteriji v Soštanju ter Vegradu v Velenju. V tovarni gospodinjske opreme »Gorenje« in usnjarni v Soštanju pa so malo ali skoraj premalo storili. Tu je bilo vse preveč improvizacije in politično propagandnih gesel, odločno premalo pa strokovnih, organizacijskih, tehnoloških in politično ekonomskih odločitev in rešitev. Ekonomski cilj je ostal nekje ob strani — razprave so bile abstraktne in znašile so se v nerazjasnjenih pojmih večje ali manjše centralizacije oziroma decentralizacije. Takšno papirnato-načelno reševanje pa postaja le sebi namen in nikakor ne more biti osnova za večjo storilnost, večji ekonomski učinek. Takšni odnosi med upravo in delavskimi sveti ekonomskih enot so nezdravi in kažejo na določeno nezaupanje do neposrednega proizvajalca, ki lahko šele z materialno odgovornostjo postane resnični upravljalec. -ik



Navdušenje mladih je bilo nepopisno — ali ne bi bilo še večje, če bi ravno ti mladi tekmovali?

Tekmovanje ali propagandni nastop?

V nedeljo, 28. oktobra, je društvo Ljudske tehnike v Velenju pripravilo veliko tekmovalno priredilo velikih tekmovalnih različnih disciplin. Tekmovanje se je odvijalo na naravnost idealnih prostorih — kotalkališče in malo jezercice v parku — žal je slabo vreme vplivalo na slab obisk in prav tako na ne najboljše izvedbo.

Nešteto krat se razvijajo prave burne debate o dveh in pol tisočih predšolske in šolske mladine v Velenju in marsikje slišiš, kako potrebno je tej mladini teh-

nično znanje. Pretekla nedelja pa je v vrstah tekmovalcev — članov raznih sekcij ljudske tehnike — pokazala le dobro desetero mladih ljudi, nič dosti masevnejši pa ni bil obisk, saj je bilo le okrog 150 mladincev iz Velenja, medtem ko je več kot polovica bila iz Soštanja.

Tekmovanje je kljub težavam — vlažnost je onemogočala start motornih modelov, dež in mirnost ozračja pa slabo kroženje jadrlnih modelov — dobro uspelo. Pustilo pa je vtis, da je to bil le propagandni nastop, ki naj bi privabil čim večje število mladih v vrste te izredno pomembne, vzgojne in koristne organizacije. In če je tako, kar nedvomno upamo, potem pač ne bomo več doživeli, da bi dobra desetina ljudi opravljala vse posle tako organizacijske kot izvedbo tekmovalja, obenem pa prav ti isti nastopali kot tekmovalci.

Prva predavanja za slušatelje ekonomske šole v Slov. Konjicah

V delavski univerzi v Slov. Konjicah so ta teden začeli redna predavanja za prvi letnik ekonomske srednje šole. Ob začetku se je vpisalo 28 učencev, uslužbencev in delavcev iz raznih podjetij in ustanov. Večina predavateljev je iz domačega kraja, nekateri pa bodo tudi iz Celja. Ob zaključku števila izostankov od dela. Naloga pa je težavna in ne more biti stvar 25 izvoljenih, temveč vseh prizadetih, kajti konec leta bi bili zaradi potrebnih izrednih prispevkov na račun čistih osebnih dohodkov vsi zaposleni oškodovani.

Ugotovitev, da je sleherni občan soštanjske občine bil sedemkrat pregledan, je zaskrbljujoča, posebno še, če pomislimo, da je vendarle nešteto ljudi, ki zdravniške pomoči doslej niso iskali. In nič kaj ni pretirana trditve, da nekateri prebijejo več časa v ambulanti kot pri delu. V osmih mesecih letošnjega leta so izdatki za 83,5 milijonov večji od dohodkov zdravstvenega zavarovanja. Ob vsem tem pa je posebej zanimiv problem, kako so si ob doseganju načina delitve dohodkov lahko bolnice ustvarile velike sklade.

Vse to kaže, da si je delavska univerza že močno utrla pot in postala osrednja gibalna sila v izobraževanju odraslih na območju občine.

Mladina o novi ustavi

V pripravah na bližnje razprave o predosnutku zvezne in republiške ustave ter občinskega statuta je pred dnevi Občinski komitee Ljudske mladine Mozirje sklical enodnevni seminar za člane občinskega komiteja in predsednike ter sekretarje aktivov Ljudske mladine. Na seminarju so se podrobno seznanili s predosnutkom zvezne ustave in statutom občine. V razpravi so se dotaknili predvsem tistih vprašanj, ki zanimajo mlade ljudi. Poudarili so, da mora razprava o teh temeljnih listinah predreti do slehernega mladince, tako v proiz-

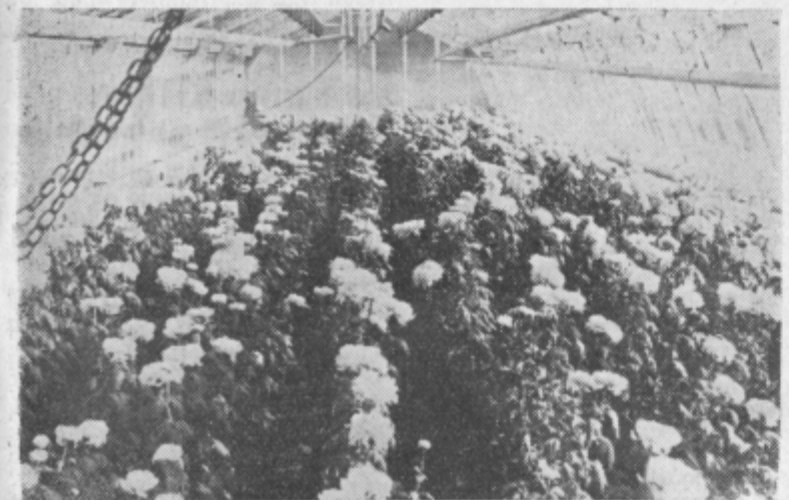
vodnji kot na vasi. Tolmačenje teh listin pa je treba prilagoditi tudi nivoju mladih ljudi. Zato je razprava o novi ustavi in občinskem statutu ena temeljnih nalog Ljudske mladine v jesenskih mesecih. Dogovorili so se, da se bodo mladi ljudje v gospodarskih organizacijah in na terenu vključili v razprave, ki jih bodo organizirale organizacije Socialistične zveze ter sindikati, o vprašanih, ki bi mlade ljudi posebej zanimala, pa bi razpravljali še posebej v okviru Ljudske mladine.

Z VOLITVAMI ŠE NE PRENEHA DOLŽNOST

Pred dnevi so v soštanjski občini zaključili volitve v komunalno skupščino zavarovancev. Vvolilnih enotah so skupno izvolili 25 članov skupščine, ki bo odslej nov samoupravni organ z izredno odgovorno nalogo pravičnega gospodarjenja s sredstvi zdravstvene zaščite zavarovancev.

V pripravah na volitve so aktivneje kot kdajkoli poprej sodelovale vse družbenopolitične organizacije, ki so na osnovi dejanskega stanja temeljito pretresala problematična vprašanja zdravst-

venega zavarovanja in zdravstvene službe ter nakazale smernice in naloge, ki stojijo pred novim samoupravnim organom komunalne skupnosti. Redek je občan, ki ni bil seznanjen s temi problemi



Jesen je prenovila izmučeno poletno sliko. Plameneči gozdovi omiljujejo težko, trpko sivino. Pa ne le-ti; tudi jeseni zavetno cvetlice: krizanteme. Z njimi po častim spomin na mrtve. V eni izmed hal velenjskega raslinjaka s toplovodnim ogrevanjem se nikakor niso mogle skriti iz radovedni kameri. Razcvetajočih se krizantem je tukaj okrog 2000. Lepe so, bogate v svoji polnosti in svojskem vonju, le cena jim je previsoka: 250 dinarjev za eno krizantemo. Ali so do stopne vsem, ki si jih želijo?

ŠPORTNA NA-IČ

Rezervoja

Na štadijonu so se zbrali. Danes je izredno pomemben dan. Rešujejo, kar se rešiti da. Odločili so se, da bodo kupili igralca. To pa je baje težje kot oceniti konja po zobeh. Predsednik MIGEC se zaupno sklanja k tajniku AUTU in mu pravi: »Veš, da ga samo vidiš, pa boš takoj zaduhal, da ni naše sorte. Igra ko Shakespeare na violino! No, že prihaja!«

Člani odbora so zakorakali bližje in si nadali maske brezbrčnosti. Tako jim je vsaj svetoval predsednik. Toda, čudenju ni bilo konca. »Temnejši je«, je

zašepetal član KIBIC in vsi so to takoj zatem opazili.

Trener DISCIPLINA je zabrljal in žoga je planila z noge na nogo, le pri novincu je poplesavala s prstov na koleno, do glave in nazaj ter po lepem predločku mimo presenečenega vratarja v mrežo. In tedaj se je utrgal plaz. KIBICI so skakali in mendrali že tako od slane dovolj požgano travo, predsednik MIGEC pa je vseznalo ugotovil: »Ali ga vidiš, to ti zmore samo tisti, ki se mu ime konča na -ič!«

»Da,« so pritegnili ostali. »Kdaj pa smo že Slovenci znali kaj takega. Naš temperament je bolj za tolek!« je dopolnil tovariš SNOPLER.

Le eden je zagodrnjal: »Kaj pa košarka? Ali ni temperamentni šport, ha?«

»Ze, ze,« je pohitel eden od KIBICEV, »pa tudi tam imamo -iče.«

Dan se je nagibal, živa igrača pa vsa upehana pobira noge za žogo in ni več uspela na preprost način ukaniti kip v vratih. Toda v primerjavi z že znanim sestavom moštva je deloval kot magnet. Vse oči so počivale le na njem.

Pa je zaskrbelo tajnika AUTA in je vprašal: »Ja, kam ga pa bom zaposlil. Poba ne zna nič delati! Samo fusba! zna...«

»No, no, bomo že kakošno novo delovno mesto odprli, a ne?«

»Tako je,« so v en glas zaskandirali KIBICI v mrak, ki je vse bolj višnjevo temnel... KIBIC

PRAVI PODATKI?

Na nedavnem plenumu Socialistične zveze in sindikata v Soštanju je ponovno (kot na večini važnejših sej v zadnjem času) prišlo na površje neskladje med poročili s stališča občinskih služb in zastopniki gospodarskih organizacij. Očitki, češ, da podatki niso točni in podobno, so kar udomačena zadeva in kot neskladje po trajanju kaže, niti niso doslej iskali grešnega kozla. Nedvomno pa je, da nekatere tiči.

Ce zaradi permanentnega pojavljanja tega vprašanja izključimo možnost pomot s strani občinske službe, potem ostanejo pač podatki, ki jih pošiljajo podjetja (uslužbenici, ki so odgovorni za to). Nedvomno pa se šele tu pojavi pravcata misterioznost, kajti »napačen« podatek in oponiranje temu podatku izhajata iz istega podjetja.

Prav zanimivo bi ob tem bilo zvedeti, kje tiči krivda, kajti na ta način se nešteto krat odvrne upravičena kritika na raznoraznih zasedanjih. Verjemite, da je težko govoriti o napakah in slabostih, če si v samem podajanju opomnjen, da podatki nikakor niso resnični in da ne odgovarjajo dejstvu.

Tako je na primer zanimiva »administrativna vojna« med rudnikom lignita v Velenju, občinskim ljudskim odborom v Soštanju, okrajem itd., saj po predvidevanjih (internih) rudnik vedno presega plan, medtem ko po občinskih in okrajnih itd. merilih tega ne dosega.

Po vsej verjetnosti gre v tem primeru za točen in dosleden dogovor ali morda za kakšno interno korekcijo predvidevanj, nikakor pa ni dobro, da se te stvari ne uredijo, saj vodijo do ne ljubih neveselosti in nepravilnih ocenitev. -lk



V poznem poletju so zavezniški in NOV avioni pričeli mitraljirati nemške transportne vlake pri Cupriji in sam kolodvor. Bombe so hudo poškodovale železniški most čez Moravo. Nemci so ga popravili v dveh tednih, ker jim je bil potreben za umik vojske iz Grčije in z juga sploh.

V jutru 2. septembra so tri bele rakete iz dveh avionov NOV posvarile Cuprijčane, ki so se tokrat domala vsi umaknili v polja za mestom. Proti cestnemu mostu so zavezniški bombniki odrgli več serij bomb, a so ga le neznatno poškodovali. Pri tem so porušili več hiš v bližini mostu. Na cesti pred hišo, v kateri smo stanovali, je bomba odprla široko jamo, hiši pa se je udril del strehe in stropov. Najbolj žalostno sliko je nudil zapadni del glavne ulice do mostu do trga. Tu ne bo nikoli več zrasla stara Cuprija, zamenjati jo bo morala nova!

Meščani so bili prepričani, da se bombniki vrnejo, ker bodo hoteli do kraja onesposobiti prevozni most glavne prometne žile na Balkanu. Tako so se z izbombardiranci še drugi meščani pričeli seliti v okoliške vasi, rešujoč pri tem svoje najdragocenejše imetje.

Več slovenskih družin se je začasno znašlo pri kmetih v Ivanovcu. Tik tega sela so Srbi pod Karadžrdjem leta 1805 porazili sultanovo vojsko. O tem je še pričal skromen kamnit spomenik z napisom, stoječ sredi travnatne ravnice.

O naših fantih — partizanih seveda ni bilo vesti. Domnevali smo, da so nekje med bolgarsko mejo in Aleksincem. O njih smo govorili le zaupno, kajti četniki so sorodnike partizanov preganjali

in ubijali. Posledice sta že čutili mariborski družini Čepič in Lorenčič. Uprava državnega posestva Dobričevu ju je čez noč poglala iz svoje pristave na robu Cuprije. Uredili sta si zasilno skupno bivališče v opuščeni pekarni onkraj Morave, torej že v jagodinskem srezu.

Pariz je bil osvobojen. Za Romunijo je kapitulirala Bolgarija. Bolgarske okupacijske enote so naglo zapuščale Srbijo, da bi se čez dober mesec vanjo vrnile kot »osvoboditeljice«. Rdeča armada je 7. septembra 1944 z odobrenjem NKOJ prešla čez Donavo na ozemlje Jugoslavije in se tu povezala z našo NOV.

Moj tovariš v uradu ruski emigrant Paramonov, ki je vsa ta leta bil politično tako zelo na višku, mi je ob srečanju na vasi zaupal: »Nekoliko me je strah. Rusija prihaja, moja domovina. Kako velik dogodek zame! Vendar vprašujem: Kaj se mi bo zgodilo? Ali me čaka najhujša kazen? Bil sem tedaj ob revoluciji 15 let star. Beli so vse nas iz katedne s silo uvrstili v svoje odrede. Tu v Srbiji sem si našel nov dom in družino. A zdaj?«

V vse nevarnejši situaciji zanje so četniki razglasili občo mobilizacijo vseh moških od 18. do 50. leta starosti. V Ivanovcu jo je dva dni oznanjal boben. Več Slovencev se nas je od tod skupaj napotilo na ravnino nad Isakom, kjer je večtisočglavemu zboru pod hrasti govoril neki kapetan, ob njem pa je stal neki narednik z razvito zastavo škofjeloškega planinskega polka. Popisovali so nas, vsak rojstni letnik pri posebni miz. Zlagal sem se nekemu podoficerju, da sploh nikdar nisem bil sposoben za vojsko, in oprostili so me.

Tiste dni so četniški odredi obiskovali sela. Korakali so z godbo in zastavo, prirejali zborovanja in pretli s smrtjo vsem, ki bi podpirali komuniste — partizane ali pa v njihovih vrstah imeli svojece.

Izvedel sem, da četniška komanda v Cupriji potvduje za mojim sinom, ki je bil v partizanih. Meni, ženi in hčerki so tla postajala vroča. Treba je bilo menjati bivališče in zabrisati sled. Odločili smo se za preselitev v Supsko, kjer sem med kmeti imel nekaj dobrih znancev. Tu je prebivala družina Celjana dr. Hodžarja, ki mu je tudi bil sin odšel v srbske partizane, drugi sin pa mu je padel na Gorenjskem.

Urbanistična rešitev . . .

Pred kratkim je bilo v Celju pri Zavodu za gospodarsko planiranje Celje posvetovanje, na katerem so obravnavali perečo potrebo po osnutku urbanistične ureditve Zgornje Savinjske doline. Akcija za urbanistično ureditev tega tu-

rističnega območja je bila gotovo nujna, saj ta predel, kljub nujnim potrebam po graditvi raznih objektov doslej še nima enotne urbanistične rešitve; manjkajo smiselno postavljeni coningi, temu ustrezno pa je bila doslej tudi gradbena in obnovitvena dejavnost v glavnem stihijna. V nekaterih primerih je celo prišlo do nasprotij — kot na primer glede vprašanja, kje naj bo središče doline in podobno.

Na posvetovanju je že v začetku prevladovalo mnenje, da je Zgornja Savinjska dolina enotno gospodarsko področje. Razumljivo, da s stališča razvoja turizma in načrtovanja perspektivnega razvoja doline to načelo postane še pomembnejše.

Že v začetku posvetovanja so udeleženci postavili v ospredje obravnavo o ureditvi cestnega omrežja v Logarski dolini. Medtem ko so menili, da je dosedanjo cesto do Logarske doline potrebno ne asfaltirati in urediti, so hkrati poudarili, da je potrebno sedanjo cesto, ki razpolovi Logarsko dolino premakniti k robovom doline. Sedanja cesta skozi dolino pa bi bila zaprta za avtomobilski promet in bi obstajala le kot pešpot. Nova cesta bi se odvojila na levo

ob južnem pobočju doline že pred Logarjevimi sestrami. Hkrati so menili, da bo potrebno pred domom v Logarski dolini urediti ustrezno parkirišče, da bi sčasoma odpadel intenzivni promet v gornji del Logarske doline.

Nato so podrobno govorili tudi o električni napeljavi v ožjih turističnih območjih. Gotovo namreč zračne električne napeljave kazijo podobo Logarske doline. To velja tudi za ostale predele. Zato bo potrebno urediti podzemne napeljave.

V nadaljevanju so poudarili tudi potrebo po varilicaciji zemljišč, ki so v naslednjih letih potrebna za nadaljnjo gradnjo. Istočasno pa so se dogovorili o nekaterih problemih in zahtevah po zaščiti posebnih predelov zlasti v Logarski dolini. Po drugi strani pa bo potrebno takoj določiti gradbene coninge.

Precej so govorili tudi o potrebi hotelskih in prenočitvenih kapacitet. Ta problem kot vse ostale so obravnavali z aspekta daljšega razvojnega obdobja Zgornje Savinjske doline. Sodiijo namreč, da bo v obdobju naslednjih tridesetih let to območje moralo pridobiti vsaj pet tisoč novih ležišč. Največ jih predvidevajo v Logarski dolini, nato še v Gornjem gradu, v Mozirju, v Ljubnem in v Lučah.

Za uresničitev možnosti za smoterni razvoj tega območja v naslednjem obdobju, so poudarili na posvetovanju, je zato nujno, da izdelajo programski projekt predvsem Logarske doline in tudi vsega območja Zgornje Savinjske doline. Istočasno so tudi naročili potrebne projekte za vodno ureditev območja in ureditev cestnega omrežja. Sodiijo, da bo možno regionalni urbanistični načrt izdelati v zasnovi do sredine januarja naslednjega leta — istočasno pa tudi predloge za zazidalne načrte. Predvidevajo, da bi v sklopu tega industrijski coning zajemal območje Nazarij.

KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

V Zgornji Savinjski dolini te dni živahno razpravljajo o enotni kmetijski, zadrugi, ki bi zajela kmetijsko in tudi gozdarsko proizvodnjo na vsem območju. Sodiijo, da je za uresničitev tega smotra potrebno združiti sedanjo kmetijski zadrugi, ki bi zajela gospodarstvo v enotno kmetijsko zadrugo, ki bi zajela obe panogi. Oba kolektiva sta o tem predlogu že razpravljala in dala koristne pobude. Ta rešitev je bila v Zgornji Savinjski dolini objektivna nujnost, saj predstavljajo gozdovi poglaviti vir dohodkov prebivalcev.

Markovič Drago - petdesetletnik

Markovič Drago se je rodil 1. novembra 1912. leta v Crni pri Prevaljah. V družini je bilo 12 otrok. Meščansko šolo je dokončal v Mežici, inženjersko podoficirsko šolo pa v Mariboru.

V času NOV se je tov. Markovič Drago aktivno vključil v borbo. Takoj po prihodu iz nemškega vojnega ujetništva je navezal stike z narodno osvobodilno vojsko, leta 1943 pa je v stopil v NOV. Ves čas do osvoboditve je bil v Koroškem bataljonu, v Pohorski brigadi, v IV. Operativni zoni in kratko dobo tudi v XIV. Diviziji.

Po osvoboditvi je služboval kot personalni referent pri Elektrarni v Dravogradu, kot okrajni delovni inšpektor pri OLO Prevalje, kot član izvršnega odbora in poverjenik za državne nabave pri OLO Slovenj Gradec in kot tajnik OLO Slovenj Gradec. Od leta 1955 dalje vrši funkcijo tajnika ObLO Zalec.



Kot človek in kot aktivni udeleženec NOV je tov. Markovič Drago tudi po osvoboditvi prispeval vedno po svojih najboljših močeh k procvitu naše socialistične izgradnje in je vestno izvrševal vse naloge, ki so mu jih nalagali politični in družbeni organi. Poleg več vojaških odlikovanj je bil za delo po osvoboditvi odlikovan tudi z medaljo dela.

Tovarišu Markoviču Dragotu želimo mnogo osebne sreče, zdravja in delovnih uspehov.

LAŠKO — AGROTEHNIČNI MINIMUM

Na zadnji seji občinskega ljudskega odbora Laško so odborniki obravnavali novo besedilo odloka o agrotehničnem minimumu. Medtem ko je prejšnji odlok predvideval minimalne agrotehnične ukrepe predvsem za travnike, zajemajo nova določila vso obdelovalno zemljo. Občinsko območje so hkrati razdelili v višinske in nižinske predele. Razlika med obema območji je ta, da so za nižinske predele predpisane znatno večje količine gnojil.

»JUTEKS« dobi igrišče

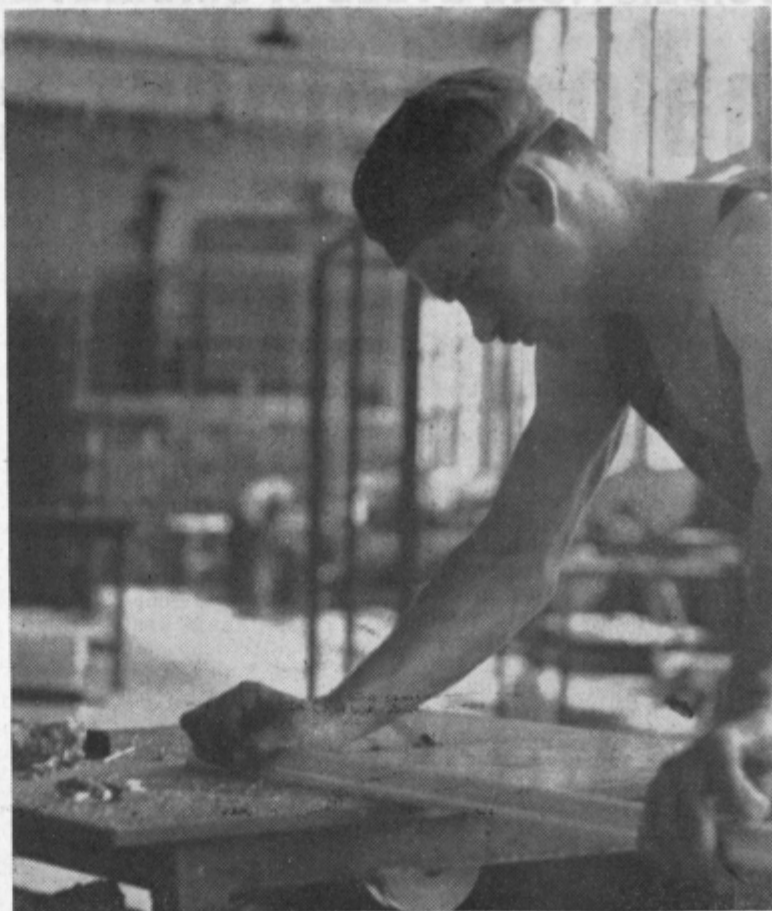
V zadnjem času so v Zalcu znova oživele razprave o dodelitvi Juteksu obrobno zemljo ob tovarni na katerem so sedaj športna igrišča. Gotovo je namreč, da se tekstilna tovarna Juteks nahaja v obdobju hitrega razvoja. Z uspehi, katere so dosegli po začetku obratovanja jutine predilnice, pa je problem nadaljnega razvoja tovarne še stopnjevan.

Zahteva po prostoru izza tovarne in po delu ozemlja z vzhodne strani tovarne so člani kolektiva postavili že pred leti. Toda tedaj je zadeva zaspala predvsem zaradi manjših možnosti za razvoj podjetja. Juteks se je spričlo posebnih pogojev tedaj nahajal v razmeroma težavnem položaju. Tedaj je zato zlahka prevladalo sentimentalno vzdušje in nasprotna teza, češ da je igrišče v središču mesta potrebno. Vedeti namreč moramo, da tedaj v Zalcu še ni bilo osrednjega športnega stadiona zunaj trga. No, sedaj je stanje precej drugačno. Stadion obstaja, sicer ne popolnoma urejen, vendar mnogo bolj kot malo igrišče ob kinu. Istočasno pa tovarna nujno potrebuje »življenjski prostor« — potrebna so skladišča, novi obrati in podobno.

Zaradi tega je v Zalcu vse bolj poudarjeno mnenje, da bo umestno, če Juteks dobi prostor sedanjih igrišč, a da istočasno v ustrezni višini financira kot odškodnino ureditev sedanjega osrednjega stadiona. S tem bi dosegli dvoje: nemoteno bi se tovarna razvijala naprej po zahtevah, ki jih je začrtal načrt o perspektivnem razvoju podjetja, športniki pa bi si lahko z sredstvi za odškodnino lahko primerno uredili osrednji stadion. Tako bi le-ta bil sposoben tudi za druge športne panoge in ne samo za košarko kot je to slučaj s sedanjim igriščem.

Rešili so tudi vprašanje, ki je delovalo močno zaviralno. Namreč ureditev novega igrišča za osnovno šolo. Idealno mesto za ureditev šolskega športnega prostora je namreč na prostoru bivšega pogorišča hmezadovega skladišča.

Torej gre za predlog, ki ga ne kaže brez širše razprave odvrčiti, saj bi z dodelitvijo sedanjega športnega prostora pridobila tovarna, športne organizacije in šola. Gotovo pa je prvi pogoj za realizacijo načrta odločnost, da se vsi problemi hrati in sporazumno rešujejo.



Nova hala šentjurskega podjetja Alpos je bistveno spremenila delovne pogoje tega kolektiva. Medtem ko so nekdanj delali v neznoznih pogojih v raztresenih delavnicah, delajo sedaj v dveh velikih halah, kar omogoča večjo proizvodnjo, večjo storilnost in boljše kvaliteto.

V Zabukovci s štednjo in višjo storilnostjo

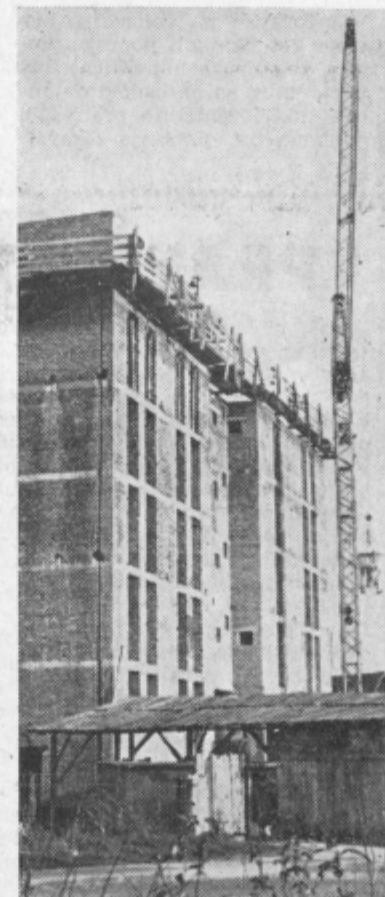
Pred kratkim smo že poročali o bistvenem povečanju storilnosti v zabukovškem rudniku. Izplen premoaga so povečali od 670 kilogramov na moža na 830 kilogramov. Toda to je eden izmed pokazateljev, ki potrjujejo, da so se

zabukovski rudarji resno lotili svojega perečega problema.

Zabukovski rudnik je namreč domala ves čas pasiven in ni zmožgel odvajati rednih obveznosti do skupnosti. Slišali so se tudi glasovi o likvidaciji in podobno. V taki situaciji zabukovskim rudarjem res ni preostalo drugega, kot da pogumno pregledajo dejanske možnosti nadaljnega obratovanja, perspektivo za krajše obdobje, ter da poiščejo možnosti za preorientacijo rudarski smeri, ki bi jo spričlo dolge tradicije in razpoložljivih kadrov bilo škoda opustiti.

Razen povečanja storilnosti, so med prvimi ukrepi uvedli popolno štednjo in kar je zlasti rodilo pozitivne rezultate — občutno so tudi zmanjšali število izostankov zaradi boleznih in poškodb. S tem so dosegli zavirljiv uspeh, ki se je pokazal v tem, da so se otresli deficitnosti. Vendar pa hkrati doslej še niso mogli urediti osebnih dohodkov zaposlenih. Zato sodijo, da bo še nekaj časa ta problem težaven, računajo pa na pomoč in razumevanje občinskega ljudskega odbora. Kajti v kolektivni obstajajo še precejšnje notranje rezerve, ki jih nameravajo v naslednjem obdobju izkoristiti.

Vzporedno s tem pa so se temeljito lotili tudi problema perspektive zabukovškega rudnika. Kaže, da na tem območju ni večjih premoagovnih zalog, verjetno le za kakih 15 let. Zaradi tega razumljivo perspektiva tega kolektiva ni v vlaganju nadaljnjih sredstev za tehnične izboljšave. Sodiijo pa, da bi se lahko kolektiv preusmeril na eksploatacijo benitonitov, katerih precejšnje zaloge obstajajo v okolici Pirešice. Zaradi tega nameravajo sredstva kolektiva, ki bi jih sicer uporabili za ureditev premoagovnika, investirati v odpiranje novega rudniškega obrata pri Pirešici. Podobno bi sčasoma tudi vse uporabne rudniške naprave uporabili na novem delovišču, za nove potrebe neuporabne naprave pa bi lahko odprodali. S tem bi si zabukovski rudarji odprli jasnejšo perspektivo.



1. DVA VELIKA BLOKA

Na območju Dolgega polja počasi raste novo naselje. Po dograditvi enajstih stolpičev na Dečkovi in Stritarjevi ulici je gradbeno podjetje Ingrad začelo graditi dva velika bloka.

USPEH

„Lastavke“

V zadnjem obdobju je tovarna nogavic Polzele razen prevoznih uspehov in pridobitev z rekonstrukcijo dosegla tudi znatne ushe na trgu. V preteklem mesecu so namreč prvič v zgodovini polzeleske lastovke prodali na trgu za preko 300 milijonov dinarjev svojih proizvodov, alj preko sedemsto tisoč parov nogavic.

Toda tudi ti uspehi tovarne nogavic iz Polzele niso prišli nepričakovano in stihijno. Kolektiv se je namreč predobro zavedal, da sta prva pogoja za uspešen plasman svojih proizvodov na trgu dobra kvaliteta in ustrežna prodajna služba, ki bo znala slediti zahtevam potrošnikov.

Ti dve vodili pa sta imeli še eno dopolnilo. Znano je, da je na trgu prav z nogavicami zelo huda konkurenca, ki jo stopnjuje še uvoz nekaterih cenjenih nogavic. Polzeleska tovarna je zaradi tega že skozi vse zadnje obdobje kljub velikim finančnim izdatkom, ki jih terja rekonstrukcija, nenehno zniževala prodajne cene svojih izdelkov. Povprečno so v zadnjih letih znižali cene za okoli 10 odstotkov letno, kar je ob povečani kvaliteti in okrepljeni prodajni službi kolektiva tudi hitro rodilo nove uspehe na področju plasmana nogavic z znakom lastovke.

Sodiijo pa, da 700 parov nogavic na mesec, kolikor so jih nazadnje prodali, ne pomeni tudi končne številke. Povpraševanje po nogavicah iz polzeleske tovarne je namreč vse večje. Razen tega pa obstajajo močne indicije, da bo v kratkem prišlo tudi do integracije slovenske industrije nogavic, kar bo spričlo večjih možnosti za specializacijo omogočilo ponovno zmanjšanje proizvodnih stroškov, izboljšanje kvalitete in vzporedno tudi zniževanje prodajnih cen. Razumljivo je, da to naslednji korak k še hitrejši ekspanziji Lastovke iz Polzele. Razen tega se v zadnjem obdobju močno angažirajo tudi pri zahtevi po izvažanju svojih izdelkov.

Ne samo kritiki, temveč pobudnik

Šmarski komunisti so se temeljito pripravili na svojo občinsko konferenco. Ze na letnih konferencah osnovnih organizacij ZKS so podrobno pregledali delo, se pogljobili v pomanjkljivosti in tudi uspehe, da bodo z jasnimi perspektivami lahko nadaljevali svoje odgovorno delo. Občinski komite je pripravil obsežno gradivo, ki so ga proučevali vsi komunisti tik pred občinsko konferenco. Največ pozornosti so posvetili kadrovskega vprašanja. Ugotovili so že med letom, da so posamezni komunisti izredno obremenjeni z odgovornimi nalogami v raznoztarih organizacijah in organih, zato so priporočali vsem, da se razbremenijo in s tem pritegnejo k delu širši krog občanov. O kandidatih za novi občinski komite, o katerem bodo razpravljali na občinski konferenci v soboto, so že zdaj osnovne organizacije podrobno razpravljale in izločile vse kandidate, za katere so menile, da tako odgovorne dolžnosti ne bi mogli popolnoma opravljati. Z vsi resnostjo je potrebno še nadalje vzajati mlade kadre, toda preteklo leto so osnovne organizacije sprejele samo manjše število novih članov. Prav je to, da ne vključujejo občanov zaradi številke, vendar pa bi bilo potrebno bolj upoštevati prizadevnost in delo takih, ki zaslužijo, da bi se uvrstili v vrste komunistov. Mladini je potrebno zaupati in v njenih vrstah je dovolj zdravih sil, bodočih nosilcev našega razvoja.

Poleg uspehov v šmarski občini je bilo tudi precej slabosti. Te so poglobljeno proučili, in program dela, ki ga sprejemajo na občinski konferenci, korenini nedvomno na stvarnih tleh.

Problemi izvoza

Na občinski konferenci komunistov žalske občine so delegati precej razpravljali tudi o nekaterih podatkih, ki jih nakazuje poročilo občinskega komiteja in referat sekretarja občinskega komiteja tovariša Boža Lukmana glede napredovanja izvoza in vključevanja novih gospodarskih organizacij v mednarodno izmenjavo. Doslej se je v območja žalske občine vključilo v mednarodno izmenjavo pet podjetij. Največ uspeha je imel Juteks, ki je tudi zmožgel urediti notranjo organizacijo proizvodnje tako, da je tako glede kvalitete kot glede cen konkurenčen na zahodnem tržišču. Razen tekstilne tovarne Juteks izvažajo s tega območja še tekstilna tovarna v Preboldu, ki je tudi pomemben izvoznik po koli-

čini iz žalske občine, nato polzeleska tovarna nogavic, Garant iz Polzele ter Keramična industrija iz Liboj. Najbolj pomemben izvoznik s tega območja pa je vsekakor Hmezd, ki tudi v absolutnih številkah daleč presega vse ostale izvoznike skupaj. Odstotki realiziranega izvoza sicer za žalsko območje kažejo delno zaostajanje planskih obveznosti. To zaostajanje je sicer ublaženo z izrednimi rezultati tovarne jutinskih tkanin, vendar pa je logična posledica strukture izvoza in nujne dinamike. Največji izvoznik s tega območja Hmezd iz Zalca namreč izvažajo za trg pripravljen hmelj šele v zadnjih mesecih leta, tako da se v sedanjem obdobju lahko pričakuje tudi uresničenje obveznosti v občinskem merilu.

SAMO Z ZNANJEM NA CESTO

Ni dneva, ko ne bi slišali o prometnih nesrečah. Najpogostejši povzročitelji so: alkohol, neznanje, nepredvidnost, tehnične po-

manjkljivosti. To pa pomeni, da je človek, ki vozi, največkrat kriv. Vozniki dostikrat ne spoštujejo prometnih predpisov, predrzno

prehitujejo in divjajo po naših cestah. Ne gre samo za voznike: vsi uporabniki cest bi morali poznati prometne predpise. Vsak občan bi se moral zavedati, da samo z znanjem prometnih predpisov sme na cesti.

V šmarski občini trajno deluje posebna komisija za prometno vzgojo. Posebno skrb so posvetili mladini, ki ima zdaj pouk prometne vzgoje tudi v osnovnih šolah. Za pionirje so organizirali že več kolesarskih in podobnih tekmovanj, ki so zelo uspešna. Tokrat pa so pritegnili še starejše. V Rogški Slatini je na pobudo komisije bilo v nedeljo tekmovanje med vsemi šoferji v poznavanju cestnoprometnih predpisov. Vsi vozniki, ki še niso položali izpitov na cestih, so bili povabljeni, da rešujejo testne naloge in tako osvežijo znanje o prometnih predpisih. Tri učilnice v spodnji osnovni šoli so bile polne, na dvorišču pa je stalo veliko osebnih avtomobilov. Preverjanja znanja o cestnoprometnih predpisih se je v Ro-



gaški Slatini udeležilo 114 poklicnih voznikov in amaterjev. Med njimi je bilo tudi precej tovarišč, a tudi že sivolasih šoferskih veterranov. Nedvomno bo ta splošna preizkušnja znanja prispevala k varnosti na cesti. Nekaj praktičnih nagrad so prejeli tisti, ki so najbolj pravilno odgovarjali in najhitreje odgovarjali na testna vprašanja. Tako je učiteljica Danica But iz Kostivnice v 8 minutah brez napake rešila test in osvojila prvo nagrado. Brez napake je rešilo naloge 12 izpitnikov, a 33 šoferjev preizkušnje ni opravilo. Razdelili so 31 nagrad.

GIBANJE PREBIVALSTVA

V času od 14. 10. do 20. 10. je bilo rojenih 15 dečkov in 20 deklic.

POROČILI SO SE:

SROT Ivan, strojni ključavničar in KOSTANIŠEK Zofija, gosp. pom., oba iz Celja. FILIPČIČ Ivan, trg. poslovođa iz Celja in STAMOL Marija Ana, uslužbenka iz Arje vasi. RANČIČIJA Vladimir, uslužbenec in JURAK Friderika-Marijana, trg. pom., oba iz Vranskega. ČORIK Andrija, delavec in LEBEN Viktorija razv. KONJEDIČ, oba iz Ljubljane. MARKELJ Vinkenc, elektrotehnik in SEK Antonija, med. sestra, oba iz Dravograda. BREZNIK Ladislav, električar in RANČIČIJA Marija, uslužbenka, oba iz Celja. KLOKOČOVNIK Ivan, mizar iz Trnovelj in BALOH Frančiška, uslužbenka iz Celja. TOPIŠEK Ivan, uslužbenec LM in JAZBEC Ana, kuhar, pom., oba iz Celja. ZAVSKI Franc, uslužbenec iz Senovce in NARAT Jožefa, delavka iz Celja. NOVAKOVIČ Dragan, trg. poslovođa in VERSTOVSER Aleksandra, uslužbenka, oba iz Kopr. ZAVRŠEK Anton, upokojenec in ZORKO Marija, delavka, oba iz Celja. TRZAN Anton, sofer in BARBIS Nadjia, gospodinja, oba iz Celja. YEN-GUST Janez, mizar iz Dobriše vasi in KUGLER Marta, delavka iz Otomne. PINTAR Janez, električar in SLOKAR Marija, delavka, oba iz Celja.

UMRLI SO:

POLC Miroslav, ključavničar iz Jaginje, star 35 let. BLAZ Jožefa, vzdrževana iz Rečice ob Sav., stara 81 let. STRELČ Marjana, otrok iz Zg. Rečice, stara 7 dni. PEKOSAK Avgust, inv. upok. iz Smarja, star 59 let. KOŽUH Matija, kmetovalec iz Boležice, star 57 let. MEHLE Zvonko, otrok iz Svetlega dola, star 4 mesece. DOKLER Helena, gospodinja iz Celja, stara 71 let. PEČNIK Zlaka, otrok iz Slatine, stara 5 mesecev.

V času od 20. 10. do 28. 10. je bilo rojenih 19 dečkov in 19 deklic.

POROČILI SO SE:

POTOČNIK Alojz, delavec in KOVAC Ana, delavka, oba iz Smartna v Rožni dolini. POLC Andrej, Janez, študent iz Celja in DOLŽAN Gabrijela, Te reziša, uslužbenka iz Dobriše vasi. VERBIČ Jožef, uslužbenec in KELEMINA Getrada, uslužbenka, oba iz Slovej Gradca. HOLTALER Jožef, delavec iz Kavč in POLJANAR Ana, med. sestra iz Laškega. KRESNIC Franc, delavec iz Smilavža in KOVACIČ Jožefa, šivilja iz Rifnika. POLŠAK Leopold, upokojenec iz Sp. Roj in Marija FILIPANČIČ razv. ŽGANK, kmetovalka iz Seč. TIR-GUSEK Alojz, avtomehaničar iz Zadrž in ARTICEK Bernarda, uslužbenka iz Celja. HAJSEN Dušan, vodov. inšt. in MIRC Silva, tkalka, oba iz Laškega. TURK Franc, avtomehaničar iz Zalte in PLASKAN Marija, delavka iz Braslovč. LESKOVSEK Ferdinand, delavec in UZAR Marija, kurirka, oba iz Celja. FISTER Peter, knjigotiskar in ROJČ Veronika, uslužbenka, oba iz Celja. JAKOPIČ Ivan, delavec iz Strmca in SIROVNIK Veronika, delavka iz Celja. MASTNAK Božidar, kovinostrojar in VEBER Frančiška, delavka, oba iz Celja. FURLANI Stanislav, slav. str. ključavničar in ŠTOR Antonija, trg. pom., oba iz Kropol. GABER Viktor, str. ključavničar iz Ljubljane in MULEJ Jožefa, uslužbenka iz Celja. ČERVENJAK Franc, pismonoša in OLENEK Ana, poljedelka, oba iz Homca.

UMRLI SO:

JIRAK Marija, gospodinja iz Celja, stara 81 let. RZENIČKI Fortunat, upokojenec iz Sentvida pri Grobelnem, star 55 let. SKALE Ivana, gospodinja iz Celja, stara 71 let. BEZENSEI Ljudmila, otrok, stara 16 dni. RECKO Jenez, upokojenec iz Jelc, star 58 let. TAMSE Franc, žerjavovodja iz Poalke, star 35 let. KRONOVSEK Jakob, pevec iz Topovelj, star 71 let.

Z OBČINSKE KONFERENCE ZK V MOZIRJU

Kmetijstvo in gospodarstvo mora

utirati skupno pot

V soboto je bila v Mozirju letna konferenca ZK, katere sta se poleg 55 delegatov udeležila kot gosti član CK ZKS tovariši Milko Goršič in organizacijski sekretar OK ZKS Celje tovariš Jože Marolt. Po referatu sekretarja obč. komiteja ZKS tov. Edija Hermana, ki je dal osnovni poudarek večji enotnosti članov ZK pri bodočih nalogah, so člani samokritično ocenili dosedanje delo, napake in uspehe. Pretežno je bila razprava usmerjena v vlogo komunistov pri razvijanju in razširjanju socialističnega kmetijstva v občini in na ureditev odnosov med kmetijstvom in gozdarstvom kot najvažnejšimi panogami gospodarstva v občini. Razčistili so številne negativne pojave, ki so v preteklosti zaostreljale odnose med gozdnim gospodarstvom in kmetijstvo. Cestokrat so prav člani ZK bili temu krivi, ker niso spoštovali načel demokratičnega centralizma. Do največjih nesoglasij je prišlo predvsem pri podružabljanju gozdne proizvodnje, ko sta obe organizaciji šli svojo pot, čeravno je bilo dogovorjeno, da to prevzame gozdno gospodarstvo. Ta dvotirnost pa je več kot škodljiva, zato je konferenca podprla predlog občinskega ljudskega odbora, da naj se ti dve organizaciji zdru-

žita v enotno gospodarsko organizacijo s samostojnim gozdarstvom in kmetijskim obratom. Razpravljali so tudi o problemu izostankov od dela zaradi nesreč in boleznin, poudarjali pa so najnujnost razširitve in modernizacije obstoječe lesne industrije, ki je edino industrijsko podjetje v občini.

V SOSTANJU SO TEKMOVALI V KROSU

Občinska zveza za telesno kulturo je preteklo nedeljo priredila občinsko prvenstvo v krosu. Nastopilo je 84 najboljših tekmovalcev iz Velenja, Soštanja, Smartna ob Paki in Topolšice. Večina udeležencev je bila iz osnovnih šol, ki so vse razen druge osnovne šole v Velenju poslale ekipe. Občutno pa je bilo pomanjkanje mladink in članic. Izgleda, da društva vse premalo vključujejo žensko mladino. V ekipnem plasmanu so pri pionirskih in pionirskih zasedli prvo mesto Soštanjčani, medtem ko pri mladincih ekipa iz Velenja.

OPOZORILO

OKRAJNA ZVEZA ZA TELESNO KULTURO CELJE sporoča, da tov. Adi Santl, doma iz Celja, Pečovnik 57, nima nobenega pooblastila, da v imenu te zveze, oziroma komisije za rokomet naroča prevoze s taksiji, hrano in pijačo v gostinskih lokalih in podobno. Njegova naročila so izana tudi v primeru, če so naročilnice potrjene z žigom »Okrajna zveza za telesno kulturo Celje — rokomet«.

Modne novosti za jesen

SI OGLEDJTE V VELEBLAGOVNICI

TKANINA-GALANTERIJA

Ljudski magazin

CELJE

V pripravah na tolmačenju OSNUTKA USTAVE

Na nedavnem sestanku aktiva za tolmačenje osnutka nove ustave pri občinskem odboru SZDL v Slov. Konjicah so obravnavali besedilo osnutka in nekatere praktične primere, ki se nanašajo na občino. Člani aktiva so se predlagali naj bi občinski ljudski odbor izdelal krajše analize o gospodarstvu v občini in o problematiki družbenih služb. Vsi ti in podobni pokazatelji naj bi omogočili, da bi člani aktiva ob tolmačenju osnutka nove ustave laže odgovarjali tudi na konkretna vprašanja. Ko so govorili o samem načinu in oblikah tolmačenja, so menili, da bo treba celotno akcijo usmeriti tako, da bo zajela čim večje število državljanov. Po njihovem mnenju bi morali imeti v podjetjih po dva sestanka. Medtem ko

določila predosnutka, bi na družbi na prvem predelali osnovna gem podrobneje razpravljali o posameznih vprašanjih. Po vaseh pa naj bi imeli razen prvga prav tako več sestankov.

V. L.

KRONIKA NESREČ

Justina Kroflič iz Zadobrove pri Skofji vasi je padla s kolesom in dobila notranje poškodbe. — V pretepu na Frankolovem sta jih z nožem dobila Vinko Čarič ter Jure Budak. — Viktor Beloglavec iz Založ pri Polzeli je padel z mopedom ter si nalomil ključnico in rebra. — Pri padcu z motorjem si je glavo poškodoval Slavko Oštr iz Skal pri Velenju. — Avgust Lipuš iz Dolge vasi pri Ponikvi je padel s kolesom ter si poškodoval nogo. — Dveletni Zdenko Toplak iz Loč pri Smartnem v Rožni dolini je padel in si poškodoval nogo. — Pri padcu s kolesom je dobil poškodbe na nogi Alojz Travner z Gomilskega.



MEDNARODNI TRANSPORT, ŠPEDICIJA IN POMORSKA AGENCIJA

Vam nudi s svojimi poslovalnicami po vsej Jugoslaviji vse vrste uslug v svojih dejavnostih po najugodnejših pogojih in najboljši kvaliteti.

„INTEREUROPA“ CELJE

Poslovalnica Celje — Čuprijska 10
Telefon 30-70, 30-90

KRAJEVNA SKUPNOST DOLGO POLJE — CELJE

razpisuje delovno mesto

ADMINISTRATIVNE MOČI

Pogoj: osemletna šola ali njej enaka izobrazba, večša strojnepisja in drugega pisarniškega dela. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta. Osebnih dohodkov po pravilniku o delitvi osebnih dohodkov. Lastnoročno pisane prošnje z življenjepisom vložite pri Krajevni skupnosti Dolgo polje, Celje, Kernikova 31.

KOMUNALNA BANKA CELJE razpisuje naslednja prosta delovna mesta:

1. delovno mesto REFERENTA ODPLAČILNE SLUŽBE,
2. 2 delovni mesti KREDITNIH REFERENTOV.

Pogoji pod 1.: srednješolska izobrazba, nad 6 let prakse, pod 2.: višješolska izobrazba, nad 6 let prakse.

Prošnje s šolskim spričevalom, življenjepisom in navedbo prakse je treba poslati na Komunalno banko Celje do 15. novembra 1962.



OBJAVE IN OGLASI

GLEDALIŠČE

SLOVENSKO LJUDSKO GLEDALIŠČE CELJE
Sobota, 3. novembra 1962 ob 20. uri: Calderon: SODNIK ZALAMEJSKI. Gostovanje v Velenju.
Nedelja, 4. novembra 1962 ob 19. uri: Walter Bauer: RDECE IN MODRO V MAVRICI. I. nedeljski dopoldanski abonma. Vstopnice so tudi v prodaji.
Nedelja, 4. novembra 1962 ob 15.30 uri: Walter Bauer: RDECE IN MODRO V MAVRICI. I. izven abonmaja. Vstopnice so tudi v prodaji.
Torek, 6. novembra 1962 ob 20. uri: Calderon: SODNIK ZALAMEJSKI. Gostovanje v Mozirju.
Sreda, 7. novembra 1962 ob 15.30 uri: Calderon: SODNIK ZALAMEJSKI. II. šolski abonma. Vstopnice so tudi v prodaji.
Četrtek, 8. novembra 1962 ob 19. uri: Walter Bauer: RDECE IN MODRO V MAVRICI. III. šolski večerni abonma. Vstopnice so tudi v prodaji.
Petek, 9. novembra 1962 ob 20. uri: Calderon: SODNIK ZALAMEJSKI. Gostovanje v Zagorju.
Sobota, 10. novembra 1962 ob 19.30 uri: Walter Bauer: RDECE IN MODRO V MAVRICI. I. izven abonmaja. Opozorjamo občinstvo na to predstavo, ki je namenjena odraslim. Predstavo je kritička zelo ugodno ocenila.
Nedelja, 11. novembra 1962 ob 10. uri: Walter Bauer: RDECE IN MODRO V MAVRICI. II. nedeljski dopoldanski abonma. Vstopnice so tudi v prodaji.
Nedelja, 11. novembra 1962 ob 15.30 uri: Calderon: SODNIK ZALAMEJSKI. I. izven abonmaja. Vstopnice so tudi v prodaji. Opozorjamo, da je ta predstava namenjena predvsem občinstvu iz okolice. Prometne zveze so ugodne.

KINO

KINO UNION
1. — 5. 11. 1962 »TISTEGA LEPEGA DNE« jugoslovanski film
6. — 8. 11. 1962 »LINE« norveški film ZA MLADINO PREPOVEDAN
KINO METROPOL
1. — 5. 11. 1962 »MORILEC« italijanski Cs film
6. — 11. 11. 1962 »ZIVIM ZA TEBE« ameriški barvni Cs film
MATINEJA
4. 11. 1962 »BLAGO NA OBALI DURENCE« francoski barvni film
KINO »SVOBODA« SEMPETER V SAVINJSKI DOLINI
1. 11. 1962 »VRNENI V ŽIVLJENJE« češki film
5. in 4. 11. 1962 »MODRI ANGEL« ameriški barvni Cs film

KONCERTI

Sreda, 7. novembra:
1. abonmajske koncerti
KLAVIRSKI VEČER
DUBRAVKE TOMŠIČ
Začetek točno ob 20. uri v Narodnem domu.
Koncertna poslovalnica pri glasbeni šoli v Celju sprejema abonente do 31. oktobra. Od 2. novembra dalje so vstopnice v prosti prodaji dnevno od 9. do 11. in od 16. do 18. ure.

PRODAM

PRODAM 5 vozov sladke krme. Sentjur pri Celju št. 102.
DVOSOBNO stanovanje v centru trga v ZALCU PRODAM. Možna zamenjava. Ponudbe na upravo lista pod »Zalec. ENOSTANOVANJSKO hišo z garažo in vrtom sredi trga v Zalcu prodam. Vprašati Zalec št. 75.
OSEBNI AVTO »FIAT« 1100 E brezhiben izredno dobro ohranjen prodam. Celje, Cesta na grad 38.
PRODAM novo harmoniko 72 basno, 5 + 2 registra, tip »Confessa III«, po znizani ceni. Naslov v upravi lista.
PRODAM svinjo, mlinsko kolo in moped »Colibri«, Golež Anton, Smartno v Rožni dolini.
PRODAM slušni aparat »Vienna« popolnoma nov. Kukušenberg Danca, Braslovče.
PRODAM motor DKW 125 cm letnik 1960. Ogled možen vsak dan od 14. ure dalje. Naslov v upravi lista.
PRODAM štiri do pet sobno komforino stanovanje v centru Celja proti zamenjavi z dvo in pol sobnim v Celju. Ponudbe poslati na upravo lista pod »Tvoj dome«.
HISNI SVET — Miklošičeva 2, Celje ima naprodaj dobro ohranjene okenske in izložbene okvirje s steklom. Vprašati pri: »Dežnikarstvo« Magdič Anton.
SADNA drevesca in vrtnice za jesensko sajenje, oddajamo vsak delavnik v Velenju ob železniški progi pod Smarsko cerkvijo. A. Jelen, Sentilj pri Velenju.
UGODNO prodam spalnico s posteljnimi vložki. Naslov v upravi lista.



LASTNIKI OSEBNIH AVTOMOBILOV
Za vas organiziramo štiridnevni izlet po ITALIJSKIH DOLOMITIH—CORTINA D'AMPEZZO—LAGO DI GARDA—BENETKE ter dvodnevni izlet po ITA LIJI — CORTINA D'AMPEZZO—BENETKE. Prijave za oba izleta sprejemamo do zaključnega števila udeležencev.

DELOVNI KOLEKTIVI
Za vas smo pripravili enodnevni izlet na KOROSKO: VELIKOVEC—CELOVČE—GOSPA SVETA—VRBSKO JEZERO—OSOJSKO JEZERO—BELJAK—BOROV. LJE—FLIBERK. Cena 3.500 din s potnim listom in prevozom.
Dvodnevni izlet z avtobusom v TRSV IN BENETKE vsak mesec. Prijave do zaključnega števila udeležencev.

OD 1. SEPTEMBRA DALJE ODOBRAVAMO DELOVNIH KOLEKTIVOV Z IZLETNISKI VOZNIŠE SE IZVEDEM PO SEZONSKI POPUST. ZAHTEVAJTE NA SE PONUDBE PREDEN SE ODLOČITE ZA IZLET!
Za cenjena naročila se priporoča v turistična poslovalnica Avtobusnega premeta Celje IZLETNIK, Titov trg 3, tel 28-41.



1) KOLEKTIVI!
Poseben popust nudimo delovnim kolektivom in organizacijam za izletniške vožnje z našimi modernimi turističnimi avtobusi. Razveselite svoje člane s prijetnim avtobusnim izletom! Prirodne in turistične zanimivosti vabijo celo leto na obisk! Vožnja s KOMPAS-ovimi avtobusi TAM-DEUTZ (30 do 45 sedežev) je prijetna, varna in udobna!
2) KOLEKTIVI!
Po želji vam pripravimo enodnevni izlet na Vršč oziroma Plitvička jezera. Koristite poseben popust pri KOMPAS-ovih avtobusih!
3) KOLEKTIVI!
Zaradi izrednega zanimanja za Korosko in Benetke, organiziramo cenene eno in dvodnevne izlete v te nepozabne kraje.
4) Izlet v BUDIMPESTO — pripravljamo 5-dnevno avtobusno potovanje, prijave sprejemamo do zaključnega števila.
5) LASTNIKI OSEBNIH AVTOMOBILOV
Za vas organiziramo dvodnevni izlet po ITALIJSKIH DOLOMITIH—CORTINA D'AMPEZZO—LAGO DI GARDA—SIRMIONE—BENETKE—TRST. Prijave sprejemamo do zaključnega števila.
Se priporoča KOMPAS Celje, Tomšičev trg 1 — telefon 23-50

KUPIM

TAKOJ kupim vseljivo stanovanje v Celju. Naslov v upravi lista.
DRSALKE »Kandank« — 42, 43 kupim. Naslov v upravi lista.
KUPIM moped »Colibri« na zagonjač. Tajnik Karl, Podvin 28, Polzela.

STANOVANJA

SAMSKA upokojenka išče večjo neopremljeno sobo. Štured Marija, Cesta na Ostrožno 20.
ZAMENJAM dvodružinsko hišo za enodružinsko. Naslov v upravi lista.
ZAMENJAM dvo in pol sobno komfortno stanovanje v centru Maribora za enakovredno v Celju. Ponudbe pod šifro »Takoje«.
USLUZBENKA išče prazno sobo v Celju. Naslov v upravi lista.
SOBO v novi hiši — center — oddam sestanovalec. Naslov v upravi lista.
DVE DIJAKINJI sprejemam na stanovanje. Rebeušek, Aškerčeva 4.

SLUŽBE

ISECM gospodinjstvo pomočnico k tričlanski družini. Vprašajte v trgovini »Solava« Celje.

ZAHVALA

Ob bridki izgubi, ki nas je zadela s smrtjo našega dobrega moža in očeta

SLEMENSEK BLAZA

iz Razgorja

se topla zahvaljujemo vsem znancem, prijateljem in sosedom, ki so nam prišli na pomoč ob tem težkem dogodku. Posebno zahvalo smo dolžni č. duhovščini za častno spremstvo in ganljivi govor ob odprtju groba. Se enkrat vsem skupaj priskrba hvala. Razgor, 23. 10. 1962.

Zaljubljeni: žena Marija z otroki in Rozi Vizjak

RAZNO

ISKRENO SE ZAHVALJUJEM ginekologu dr. Kroflič-Malenček Marti in dr. Barič Jožetu ter babici Jerneje-Bencič Božji, za vso skrb, trud in pozitivno valnost pred in po porodu najinega sinka. Hvaležna, Stefa in Friderik Skornik iz Stor.

ISECM upokojenko za 8 urno varstvo otroka v Zidaniškovi 22. Nudim hrano.

OBJAVE

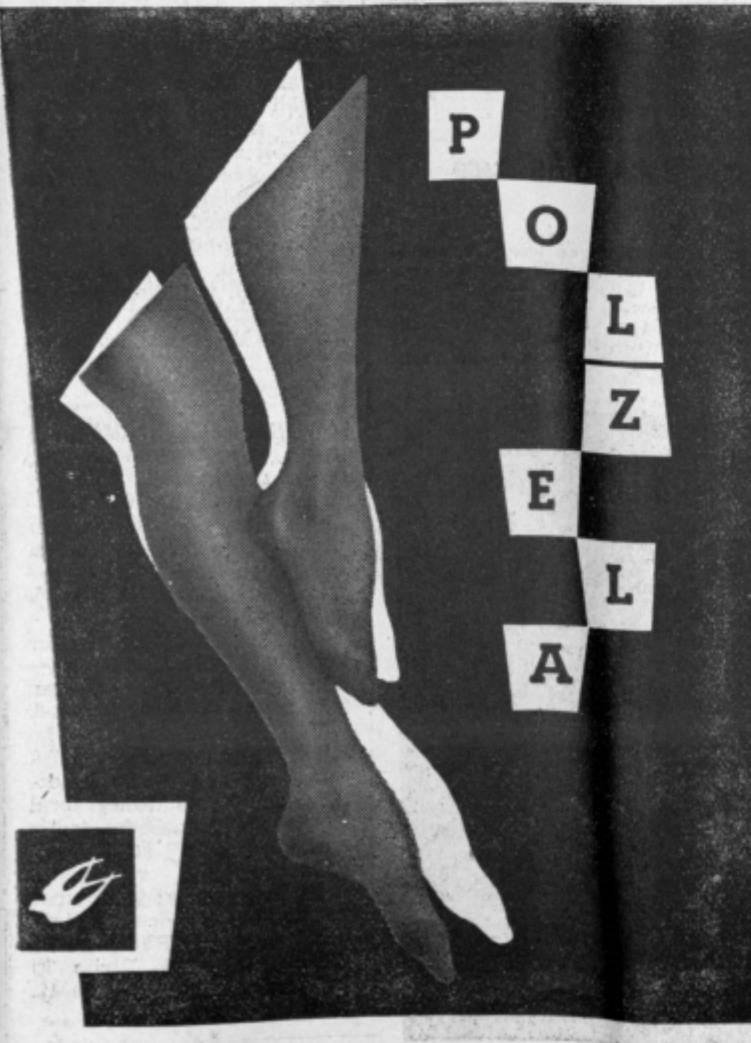
TURISTIČNO PREDAVANJE

Olepevalno in turistično društvo Celje vljudno vabi na prvo letošnje predavanje, ki bo v četrtek, dne 8. novembra ob 19.30 v dvorani Ljudskega odra (bivši kino Dom) Predaval bo prof. Šime Letinič iz Ljubljane, in sicer »V domovini kornatskih ribičev«. Predavanje bo spremljalo 260 barvnih diapozitivov. Opozorjamo, da je to eno najlepših predavaj, kar smo jih v zadnjih letih sploh imeli priliko videti in slišati. Predprodaja vstopnic pri blagajni kina Union po ceni 70 din za odrasle in 40 din za mladino.



Uredništvo in uprava Celjskega tednika Celje, Trg V. koga 5, poštni predal 152. Telefon 23-75, 28-89 in 24-23.

Tekoč račun pri Narodni banki Celje 403-11-656. Izdaja ob petkih — letna naročnina 500, polletna 400, četrtletna 200 din — inozemstvo 2400 — posameznik številka 20 dinarjev. Rokopisov ne vračamo — sprejem oglasov, razpisov in objav do vsake srede do 12 ure.



OSNUTEK USTAVE
Socialistične republike Slovenije

MIHA MARINKO

Referat na zasedanju
Ljudske skupščine LR Slovenije

dne 30. X. 1962

LJUBLJANA



Izhajajoč iz tega,

— da je slovenski narod pod vodstvom delavskega razreda in s komunistično partijo na čelu, združen v vseljudsko organizacijo Osvobodilne fronte, v svojem osvobodilnem boju neločljivo povezan z narodi Jugoslavije in progresivnimi silami v svetu, zmagal nad silami fašistične agresije in notranje reakcije, zrušil red, ki je temeljil na gospodarskem izkoriščanju, političnem zatiranju in nacionalni neenakopravnosti, izbojeval socialistično revolucijo in začel graditi nove, socialistične odnose med ljudmi;

— da je v svojem osvobodilnem boju in socialistični revoluciji, uresničujoč zgodovinske težnje svojih najprogresivnejših sil, na podlagi pravice vsakega naroda do samoodločbe, vključno pravico do odcepitve, prvič v zgodovini, po tisoč letih hlapčevanja, utemeljil svojo lastno državo — ljudsko republiko Slovenijo v okviru federativne državne skupnosti svobodnih in enakopravnih narodov Jugoslavije;

— da je boj, ki so ga narodi Jugoslavije z ramo ob rami bili in ga bijejo za svojo in vseh narodov svobodo in enakopravnost, za mir, družbeni napredek in socializem, pomenil in pomeni hkrati razvijanje in utrjevanje pogojev, neogibnih za svobodno ustvarjalno dejavnost delovnega človeka;

— da je slovensko delovno ljudstvo, boreč se skupaj z vsemi delovnimi ljudmi Jugoslavije za neposredne socialistične cilje, v naponu vseh svojih ustvarjalnih sil nenehno in vsestransko dvigalo raven svoje materialne in duhovne kulture, premagujoč s tem zgodovinsko nastale razlike med delavci umskega in ročnega dela, razvijajoč vse oblike socialističnega demokratizma, omejujoč v čedalje večji meri področja sile in vladanja nad človekom in uveljavlajoč vse večjo moč osvobojenega dela nad stvarmi, in upostavljalo med ljudmi odnose, temelječe na zavesti o njihovih skupnih interesih, na njihovi svobodni dejavnosti in na spoštovanju človeškega dostojanstva;

— da je že doseženi materialni razvoj in razvoj socialističnih odnosov v Sloveniji in v Jugoslaviji prerasel obstoječo ustavno ureditev;

— da socialistični družbeno-politični in ekonomski sistem, ki temelji na svobodnem delu človeka z družbenimi produkcijskimi sredstvi in pa na družbenem samoupravljanju v delovnih

organizacijah in v teritorialnih družbeno-političnih skupnostih, stonj na enotnih načelih, ki so jih narodi in delovni ljudje Jugoslavije zgradili v skupnem življenju in naporih ter jih proklamirali v ustavi Federativne socialistične republike Jugoslavije;

— da so narodi Jugoslavije, ostvarjujoč svoje suverene pravice v svojih socialističnih republikah, v skupnem interesu zadržali federaciji opravljanje tistih družbenih zadev, ki jih določa ustava FSRJ kot pravico in dolžnost federacije.

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije kot najvišje predstavniško telo delovnega ljudstva Slovenije in slovenskega naroda

sprejema

USTAVO

SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

V okviru enotne ustavnosti jugoslovanske družbene skupnosti naj ta ustava vsklajuje in utrjuje dosežene uspehe in zagotavlja nadaljnji napredek socialističnih in demokratičnih odnosov med ljudmi kot svobodnimi in enakopravnimi proizvajalci in ustvarjalci, omogoča vsestranski nacionalni razvoj slovenskega naroda kakor tudi njegovo svobodno in enakopravno sodelovanje v federaciji jugoslovanskih narodov in z vsemi narodi in progresivnimi silami na svetu.

Vse politične oblike upravljanja družbenih zadev, vključno tudi državno oblast, ustvarjata delavski razred in vse delovno ljudstvo zase, da bi organizirala družbo kot svobodno skupnost proizvajalcev, kar ima svojo najtrdnejšo podlago in jamstvo:

— v družbeni lastnini produkcijskih sredstev, ki dokončno odpravlja eksploatacijo človeka po človeku in ustvarja pogoje za enakopravnost delovnih ljudi pri delu in pri odločanju o delitvi proizvoda, ki ga delo ustvarja;

— v osvoboditvi dela, ki jo zagotavljajo odprava mezdnih odnosov, pravica do dela in svoboda dela, in ki delovnemu človeku omogoča, da se pod enakimi pogoji in v združenem delu poslužuje produkcijskih sredstev, ki so v družbeni lastnini, in da z ustvarjanjem novih produkcijskih sredstev nenehno utrjuje

materialne temelje socializma, uživajoč plodove svojega dela in splošnega družbenega napredka po socialističnem načelu »vsak po svojih sposobnostih — vsakemu po njegovem delu«;

— v pravici delovnega človeka, da neposredno ali po izbranih delegatih v delovni organizaciji, v občini kot osnovni celici družbeno-ekonomskega, političnega in kulturnega življenja in v vseh drugih družbeno-političnih skupnostih, v okviru enotnega družbeno-političnega sistema in družbenega planiranja, enakopravno in odgovorno upravlja združeno delo in družbena sredstva dela, da vsklaja individualne in splošne interese ter odloča o uporabi družbenega proizvoda, ki mu pripada na podlagi delitve po delu, kakor tudi o vseh drugih družbenih, političnih in ostalih vprašanih splošnega družbenega pomena;

— v demokratičnih političnih odnosih, ki človeku omogočajo, da kot delavec in občan neposredno upravlja družbene zadeve, prosto voli svoje predstavnike v predstavniške organe družbeno-političnih skupnosti, da v teh organih in v družbeno-političnih organizacijah prosto in enakopravno odloča o skupnih zadevah, daje pobude in ocenjuje delo organov, ustanov in njihovih funkcionarjev, da z odgovornostjo človeka in občana socialistične skupnosti prosto izpoveduje svoje mnenje, bori se proti vsemu, kar pači družbene odnose bodisi v obliki birokratske samovolje in privilegijev, izvirajočih iz monopolnega položaja, ali v obliki privatno-lastniške sebičnosti, anarhičnega individualizma in partikularizma;

— v organih za sodno kontrolo ustavnosti in zakonitosti dela vseh in vsakogar ter v družbeni kontroli nad izvrševanjem pravic in dolžnosti organov in organizacij, ki opravljajo družbene zadeve, na vseh področjih gospodarskih, političnih in sploh družbenih odnosov;

— v solidarnosti in sodelovanju delovnih ljudi in delovnih organizacij, ki se razodevata predvsem v izpolnjevanju dolžnosti vsakogar nasproti vsem in vseh nasproti vsakomur, in pa v njihovem tekmovanju, ki naj razvija produktivnost družbenega dela in druge dejavnosti v prid človeku in njegovi družbeni skupnosti; v vzpostavljanju in razvijanju enakopravnih in demokratičnih odnosov med občani in izpolnjevanjem svojih medsebojnih obveznosti ter z materialnim in družbenim razvojem socialistične skupnosti nenehno širijo svoje človeške in občanske svoboščine in pravice;

— v Socialistični zvezi delovnega ljudstva kot prostovoljni demokratični zvezi občanov, ki politično povezuje dejanske družbene nosilce socialistične demokracije v Sloveniji in Jugoslaviji

in ki jim omogoča družbeno dejavnost na najširši socialistično demokratični podlagi, uveljavljajoč se s tem kot najvažnejše politično oporišče in oblika samoupravljanja delovnih ljudi;

— v Zvezi komunistov, ki s svojim idejnim in političnim delom usmerja in krepi njihovo socialistično družbeno zavest v boju za obrambo, utrjevanje in nadaljnje razvijanje pridobitev socialistične revolucije, za nove, zmerom bolj napredne, zmerom bolj svobodne človeške odnose;

— v bratstvu in enotnosti med narodi Jugoslavije, v odnosih svobode in enakopravnosti in vzajemne pomoči pri gospodarskem razvoju, kar slovenskemu narodu zagotavlja polno uveljavljanje njegove nacionalne individualnosti v smislu vsestranskega razmaha njegovih tvornih sil tako v njegov prid kakor tudi v prid nadaljnjemu vse skladnejšemu razvijanju in utrjevanju dejanske svobode in enakosti vseh narodov v socialistični federaciji Jugoslavije;

— v sodelovanju med narodi, ki temelji na priznanju in spoštovanju narodne suverenosti, svobode in enakopravnosti narodov in držav na vseh področjih človeškega sožitja, na dejavnem internacionalizmu, služečem krepljivi miru, utrjevanju spoštovanja in prijateljstva med narodi, njihovem nenehnemu zblizevanju, premagovanju razlik med razvitimi in nerazvitimi deželami, svobodni razmenjavi njihovih materialnih in duhovnih dobrin, uresničevanju njihovih skupnih interesov, zlasti pa ostvarjevanju socializma in nasploh družbenega napredka.

Na tej podlagi in s temi jamstvi se ustvarjajo in množijo realne možnosti za nadaljnji razvoj socialistične družbe, za njen nenehni napredek, ki bo odpravil zaostalost in vse preostale viře ekonomske, politične in kulturne neenakosti med ljudmi in narodi. Tak razvoj socialistične družbe bo omogočil postopno uresničevanje najvišjih ciljev sodobnega humanizma, komunističnih družbenih odnosov in izoblikovanje svobodne skupnosti proizvajalcev, v kateri bo na podlagi visoke produktivnosti dela in obilju proizvodov zagotovljena vsestranska sprostitve človeka kot svobodne ustvarjalne osebnosti ter bo v njej uresničeno načelo komunizma: »Vsak po svojih sposobnostih, vsakemu po njegovih potrebah«.

Ta uvod v ustavo Socialistične republike Slovenije izraža temeljna načela družbene aktivnosti delovnih ljudi Slovenije za nadaljnji napredek socialistične družbe in tvori podlago za uresničevanje in razlaganje te ustave in zakonov ter za delovanje in odgovornost vseh in vsakogar.

I. POGlavJE

Uvodne določbe

1. člen

Socialistična republika Slovenija je socialistična demokratična država in družbena skupnost delovnega ljudstva Slovenije, ki temelji na samoupravljanju in oblasti delovnega ljudstva.

2. člen

Delovno ljudstvo je edini nosilec upravljanja družbenih zadev in edini nosilec oblasti v Socialistični republiki Sloveniji.

Delovno ljudstvo Slovenije samostojno izvršuje oblast in opravlja vse druge družbene zadeve neposredno in po organih samoupravljanja v delovnih organizacijah, v občinah in okrajih ter v Socialistični republiki Sloveniji, v Federativni socialistični republiki Jugoslaviji pa tiste družbene zadeve, ki so jih socialistične republike Jugoslavije v ustavi Federativne socialistične republike Jugoslavije zaradi skupnih koristi določile kot pravice in dolžnosti federacije.

Pravice in dolžnosti Socialistične republike Slovenije, ki jih izvršujejo njeni organi, določa ta ustava.

3. člen

Ozemlje Socialistične republike Slovenije je sestavni del ozemlja Federativne socialistične republike Jugoslavije.

Meje Socialistične republike Slovenije se ne morejo spreminjati brez njene privolitve.

4. člen

Socialistična republika Slovenija sodeluje z drugimi republikami Federativne socialistične republike Jugoslavije in razvija z njimi medsebojne odnose v duhu socialistične solidarnosti. V ta namen sodeluje z njimi pri skupnih akcijah, izmenjava izkušnje, sodeluje pri ustanavljanju delovnih organizacij ter uresničuje druge oblike sodelovanja na gospodarskem, političnem in kulturnem področju ter na drugih področjih družbenega življenja.

5. člen

Vsak državljan Socialistične republike Slovenije je hkrati državljani Federativne socialistične republike Jugoslavije.

Če izgubi državljani Socialistične republike Slovenije državljanstvo Federativne socialistične republike Jugoslavije, izgubi tudi državljanstvo Socialistične republike Slovenije.

Državljanu Socialistične republike Slovenije, ki živi v Federativni socialistični republiki Jugoslaviji, se ne more odvzeti državljanstvo Socialistične republike Slovenije.

6. člen

Državljanji drugih socialističnih republik Jugoslavije imajo na območju Socialistične republike Slovenije enake pravice in dolžnosti kot njeni državljanji.

7. člen

Upravni in sodni akti in listine državnih organov in pooblaščenih zavodov in organizacij z območja drugih socialističnih republik Jugoslavije imajo v Socialistični republiki Sloveniji enako veljavo kot akti in listine organov, zavodov in organizacij z območja Socialistične republike Slovenije.

8. člen

Občan ima pravico svobodnega izražanja svoje narodnosti in narodne kulture in svobodne rabe svojega jezika.

Poslovanje vseh državnih organov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki izvršujejo družbeno službo, se vodi v slovenskem jeziku.

Vsak ima pravico, da se v postopku pred organi in organizacijami iz drugega odstavka poslužuje svojega jezika in da ga organ, ki vodi postopek, v njegovem jeziku seznanja z gradivom in svojim delom.

Neznanje slovenščine ne more nikogar ovirati pri obrambi in uresničevanju njegovih pravic.

Glede jezika v postopku pred organi in organizacijami iz drugega odstavka na narodnostno mešanih območjih se uporablja določbe 11. člena te ustave.

9. člen

Pripadnikom drugih narodov Jugoslavije, ki živijo na območju Socialistične republike Slovenije, zagotavlja Socialistična republika Slovenija pod pogoji, ki jih določa zakon, pravico do izobraževanja in kulturnega udejstvovanja v njihovem jeziku.

10. člen

Narodnostnim manjšinam zagotavlja Socialistična republika Slovenija enakopravnost ter vsestranski razvoj in napredek.

Narodnostnim manjšinam je zajamčena pravica, da svobodno uporabljajo svoj jezik, izražajo in razvijajo svojo kulturo in ustanavljajo ustanove, ki jim zagotavljajo te pravice.

11. člen

Z zakonom določeni narodnostno mešani območji, na katerih živita poleg slovenskega prebivalstva tudi italijanska oziroma madžarska narodna manjšina, sta dvojezični območji.

Na narodnostno mešanih območjih sta oba jezika enako-pravna. Vsi prebivalci na teh območjih imajo pravico do uporabe svojega jezika v vsem javnem in družbenem življenju, v upravnih in sodnih postopkih ter izobraževanju. Javni napisi, imena krajev, javni dokumenti in poslovanje upravnih ter sodnih organov je na teh območjih dvojezično.

Socialistična republika Slovenija skrbi za razvoj dvojezičnega in manjšinskega šolstva, tiska, radia in kulturno-prosvetne dejavnosti na narodnostno mešanem območju in zagotavlja v ta namen potrebno pomoč.

12. člen

Grb Socialistične republike Slovenije je polje, obdano z žitnim klasjem. Klasje je spodaj povezano s trakom in prepletено z lipovimi listi. Med vrhovoma klasja je peterokraka zvezda. V spodnjem delu polja so na dnu tri valovite črte, ki predstavljajo morje. Nad njimi se dvigajo trije stožci, ki predstavljajo Triglav; srednji stožec je višji, stranska dva sta pa enaka.

13. člen

Zastava Socialistične republike Slovenije je belo-modro-rdeča z rdečo peterokrako zvezdo na sredi. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. Barve zastave se vrste vodoravno od zgoraj navzdol po temle redu: bela, modra in rdeča. Vsaka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave. Zvezda ima pravilno peterokrako obliko in zlat (rumen) rob. Središče zvezde je v presečišču diagonal zastave. Gornji krak zvezde sega do polovice bele barve, tako da imata spodnja kraka zvezde ustrezno mesto na rdeči barvi zastave.

14. člen

Glavno mesto Socialistične republike Slovenije je Ljubljana.

II. POGLAVJE

Temelji družbeno-ekonomske in politične ureditve v Socialistični republiki Sloveniji

15. člen

Položaj, pravice in interesi delovnega človeka so osnova družbene in politične ureditve v Socialistični republiki Sloveniji.

16. člen

Družbeno-ekonomski odnosi v SR Sloveniji temeljijo na svobodnem združenem delu človeka s produktivskimi sredstvi in z drugimi sredstvi dela v družbeni lastnini ter na samoupravljanju delovnih ljudi v produkciji, pri delitvi družbenega proizvoda in v drugih medsebojnih odnosih v delovni organizaciji in družbeno-političnih skupnostih.

17. člen

Delo in uspehi dela so edina osnova in merilo za materialni in družbeni položaj človeka.

Nihče si ne more, niti neposredno niti posredno, pridobivati materialne ali drugačne koristi z izkoriščanjem tujega dela.

18. člen

Produkcijska sredstva in druga sredstva družbenega dela ter rudna in druga prirodna bogastva so družbena lastnina.

19. člen

Proizvod družbenega dela, ustvarjen v delovni organizaciji, se deli med delovno organizacijo in delovne ljudi posamično ter med družbeno skupnost po načelu delitve po delu.

Da bi delitev ustvarjene vrednosti proizvoda družbenega dela zares ustrezala delu, določa družbena skupnost zanj taka splošna merila, da gre pri delitvi delovni organizaciji in delovnim ljudem delež, ki je sorazmeren produktivnosti dela delovne

organizacije in delovnih ljudi in odvisen od poslovnega uspeha delovne organizacije ter zagotavlja delovni organizaciji samostojen razvoj materialne osnove v skladu s splošnimi razmerami in potrebami družbene skupnosti.

20. člen

Občani imajo lahko v skladu z načeli družbeno-ekonomskega sistema in po določbah ustave FSR Jugoslavije v lastni zemljišča in delovna sredstva ter predmete, ki so namenjeni za osebno potrošnjo, rabo in za zadovoljevanje njihovih kulturnih potreb.

Društva in druge družbene organizacije imajo lahko ob pogojih, ki so določeni v zakonu, lastninsko pravico na nepremičninah in drugih stvareh, ki so namenjene za uresničevanje skupnih interesov njihovih članov in nalog organizacije.

21. člen

Družbeno-politične skupnosti v SRS zagotavljajo v okviru svojih, z ustavo in zakoni določenih pravic, pogoje za kar najbolj ugoden gospodarski in družbeni razvoj, izenačujejo splošne pogoje za delo, za pridobivanje in doseganje dohodka po delu, določajo splošno delitev družbenega proizvoda, zagotavljajo materialna sredstva za razvoj gospodarstva in materialne osnove drugih dejavnosti, usmerjajo in uravnavajo razvoj gospodarstva in drugih dejavnosti in skrbijo za uresničevanje drugih skupnih interesov občanov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij v družbeno-ekonomskih odnosih.

22. člen

Zaradi zagotovitve hitrejšega gospodarskega razvoja nezadostno razvitih republik in krajev, ki je splošnega pomena za družbeno skupnost, sodeluje Socialistična republika Slovenija pri financiranju hitrejšega gospodarskega razvoja nezadostno razvitih republik in krajev.

23. člen

Občani izvršujejo politično oblast in upravljajo družbene zadeve neposredno ali pa po svojih delegatih, ki jih prosto volijo v organe upravljanja delovnih in drugih samoupravnih organizacij ter v predstavniška telesa družbeno-političnih skupnosti, da odločajo o družbenih zadevah.

24. člen

Družbeno-politične skupnosti v Socialistični republiki Sloveniji so občine in okraji.

25. člen

Samoupravljanje občanov v občini je politični temelj enotnega družbeno-političnega sistema.

Enotnost družbeno-političnega sistema v SRS je zagotovljena s pravicami in dolžnostmi vseh družbeno-političnih skupnosti ter z njihovimi medsebojnimi v ustavi in zakonu določenimi razmerji.

26. člen

Najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja vsake družbeno-politične skupnosti je skupščina v okviru pravic in dolžnosti družbeno-politične skupnosti.

Politično-izvršilne naloge skupščine izvršujejo njeni politično-izvršilni organi, kolikor jih ne opravlja skupščina sama. Upravni organi opravljajo upravne naloge v skladu s smernicami skupščine in njenih politično-izvršilnih organov.

Člane občinske skupščine neposredno volijo državljani in delavci v delovnih organizacijah, člane drugih skupščin pa volijo občinske skupščine. Mandat članov skupščine traja štiri leta; vsako drugo leto se na novo voli polovica njenih članov. Občan ne more biti dvakrat zaporedoma izvoljen za člana istega zbora iste skupščine in ne za člana njenega politično-izvršilnega organa.

27. člen

Naloge sodstva izvršujejo sodišča kot samostojni organi družbene skupnosti.

28. člen

Delo državnih organov in drugih organizacij, ki izvršujejo javna pooblastila, je javno. Način zagotovitve javnosti se določa z zakonom in statutom.

29. člen

Javno funkcijo sme opravljati samo, komur jo zaupajo občani ali od njih izvoljeni organ.

Vsak nosilec javne ali družbene funkcije mora zaupano mu funkcijo vestno izvrševati in je osebno odgovoren za izvrševanje funkcije.

Nosilec javne funkcije ima pravico odpovedati se funkciji in odpoved utemeljiti.

30. člen

Državni organi ter zavodi in samoupravne organizacije, ki so jim dana javna pooblastila, imajo samo tiste pravice, ki so določene z ustavo in zakonom.

Vsak akt organa, zavoda ali organizacije iz prejšnjega odstavka mora temeljiti na zakonu.

31. člen

Na teh temeljih, ki izražajo položaj, pravice in interese delovnega človeka, so v ustavi FSR Jugoslavije določena načela družbeno-ekonomskega in političnega sistema ter svobode, pravice in dolžnosti človeka in občana, ki neposredno veljajo in se uresničujejo v Socialistični republiki Sloveniji.

32. člen

Pravice človeka in občana, samouprava delovnih in drugih samoupravnih organizacij ter samouprava družbeno-političnih skupnosti v Socialistični republiki Sloveniji so nedotakljive in uživajo sodno varstvo.

III. POGlavJE

Samoupravljanje v gospodarstvu in v družbenih službah

1. Skupne določbe

33. člen

Delovni ljudje neposredno in samostojno opravljajo družbene zadeve v delovnih organizacijah in s svojim svobodnim delom razvijajo svojo osebnost, krepijo svoj materialni položaj in materialno osnovo družbe ter razvijajo gospodarske in druge družbene dejavnosti.

Samoupravljanje delovnih ljudi v delovnih organizacijah obsega zlasti samostojno organiziranje proizvodnje oziroma drugih dejavnosti ter tako uporabo družbenih sredstev, ki zagotavlja doseganje najboljših uspehov za delovno organizacijo in družbeno skupnost z razvijanjem in večanjem produktivnosti dela, ekonomičnosti in rentabilnosti v poslovanju delovne organizacije, ter odločanje o uporabi družbenega proizvoda, ki jim pripada na podlagi delitve po delu.

34. člen

Samoupravljanje delovnih ljudi v delovnih organizacijah se uresničuje v skladu s splošnimi družbenimi interesi, ki so izraženi v ustavi, zakonih, družbenih planih in v drugih sklepih predstavniških organov družbeno-političnih skupnosti.

Pri uresničevanju samoupravljanja so delovni ljudje odgovorni za svoje delo, za izpolnjevanje obveznosti delovne organizacije do družbene skupnosti ter za to, da organizacija posluje v skladu s splošnimi družbenimi interesi.

35. člen

Delovne organizacije so temeljne delovne skupnosti, v katerih delovni ljudje skupno opravljajo gospodarske dejavnosti ali družbene službe s proizvodjalnimi in drugimi delovnimi sredstvi v družbeni lastnini.

Gospodarske dejavnosti opravljajo podjetja in druge gospodarske organizacije, dejavnosti na področjih izobraževanja, kulture, zdravstva, socialnega varstva in drugih družbenih služb pa zavodi in druge organizacije.

36. člen

Delovno organizacijo vodijo člani delovnega kolektiva neposredno in po organih upravljanja, ki jih sami volijo.

V primerih, določenih z ustavo ali zakonom, sodelujejo pri vodstvu delovnih organizacij tudi predstavniki družbeno-političnih skupnosti ter zainteresiranih občanov in organizacij.

37. člen

Organizacija dela in samoupravljanje v delovni organizaciji morata omogočati, da delavci v vseh stopnjah in oblikah skupnega dela čim bolj neposredno odločajo o vprašanjih svojega dela in ekonomskega položaja, da so pa hkrati zagotovljeni najugodnejši pogoji za delo in poslovanje delovne organizacije kot celote.

Delovni kolektiv uresničuje samoupravljanje v notranji samoupravni enoti, z neposrednim odločanjem v delovni organizaciji, z referendumom, po delavskem svetu oziroma temu ustreznem organu upravljanja ter po drugih organih upravljanja.

Zadeve, o katerih odločajo delovni kolektivi neposredno, določajo ustava, zakon in statut delovne organizacije

38. člen

Pravica delovnega kolektiva do upravljanja delovne organizacije nastane z dnevom, ko se konstituirajo njeni organi upravljanja.

39. člen

Delovni človek pridobi pravice in dolžnosti člana delovnega kolektiva z dnevom, ko nastopi delo.

40. člen

Kolektivni organi upravljanja delovne organizacije se volijo za dve leti; vsako leto se izvoli na novo polovica njihovih članov. Delovni kolektiv voli svoje predstavnike v organe upravljanja delovne organizacije z neposrednim in tajnim glasovanjem.

Nihče ne more biti več kot dvakrat zaporedoma izvoljen za člana istega kolektivnega organa upravljanja delovne organizacije.

Organi upravljanja delovne organizacije so za svoje delo odgovorni delovnemu kolektivu in družbeni skupnosti.

Ob pogojih in po postopku, ki jih določa zakon, delovni kolektiv lahko odpokliče člane organov upravljanja delovne organizacije pred potekom mandatne dobe; predstavnika družbeno-politične skupnosti, zainteresiranih občanov oziroma organizacij v organih upravljanja delovne organizacije lahko po lastni pobudi ali na predlog delovne organizacije odpokliče pred potekom mandatne dobe volilno telo, ki ga je izvolilo.

41. člen

Delovna organizacija ima svoj statut, ki ga sprejme delavski svet, potrdi pa delovni kolektiv.

Statut urejuje v skladu z ustavo in zakoni zlasti organizacijo in poslovanje delovne organizacije; medsebojna razmerja delovnih, ekonomskih in drugih enot; sestavo, pravice, dolžnosti in medsebojna razmerja organov upravljanja delovne organizacije in njenih notranjih samoupravnih enot ter delovne in druge pravice in obveznosti delavcev v delovni organizaciji.

Z zakonom se lahko določi, da je za posamezne delovne organizacije potrebna potrditev statuta ali posameznih njegovih določb po organu družbeno-politične skupnosti.

Delovna organizacija izdaja v skladu z ustavo, zakoni in s statutom tudi druge splošne akte, s katerimi se urejajo določena notranja razmerja v delovni organizaciji. Z zakonom se lahko predpiše obveznost delovnih organizacij, da morajo izdati posamezne splošne akte, in določi postopek pri izdaji takih aktov; izjemoma kadar to terjajo splošni interesi, pa se lahko dajo pristojnim organom družbeno-političnih skupnosti glede izdaje takih aktov določena pooblastila. Protiustaven je predpis in na podlagi njega izdani akt, s katerim se krši samoupravna pravica delovnih ljudi in delovnih organizacij, ki je zagotovljena z ustavo.

42. člen

Delovne organizacije se lahko združijo, razdelijo ali prenehajo ob pogojih in po postopku, določenih s ustavo in zakonom.

Ob pogojih, določenih s zakonom, se notranja samoupravna enota delovne organizacije, ki je sposobna samostojno opravljati svojo dejavnost, lahko osamosvoji v samostojno delovno organizacijo.

43. člen

Poslovanje delovnih organizacij je javno. Kako se uveljavlja javnost poslovanja, se določi s zakonom in s statutom delovne organizacije.

Državni organi imajo nasproti delovnim organizacijam samo tiste pravice in dolžnosti, ki so določene s ustavo in zakoni.

2. Samoupravljanje v gospodarstvu

44. člen

Gospodarske organizacije v skladu s ustavo in zakoni poslujejo samostojno, samostojno vstopajo v poslovna razmerja in samostojno določajo cene in druge pogoje za menjavo svojega blaga in storitev.

Z občinskimi statutom in s drugimi občinskimi predpisi se v skladu s zakonom urejajo položaj, organizacija in poslovanje komunalnih gospodarskih organizacij, zlasti način ustanovitve, pravice in dolžnosti občine oziroma ustanovitelja, predmet poslovanja, način določanja cen za proizvode in storitve ter medsebojne pravice in dolžnosti občine oziroma ustanovitelja in komunalno gospodarske organizacije. Če zaradi tega komunalna gospodarska organizacija ne more ustvariti zadostnega dohodka za opravljanje svoje dejavnosti, je občina oziroma ustanovitelj dolžan pokriti razliko.

45. člen

Organi upravljanja gospodarske organizacije so delavski svet, upravni odbor in direktor.

V delovnih organizacijah z največ šest delavci opravlja naloge delavskega sveta in upravnega odbora delovni kolektiv neposredno, v delovnih organizacijah, ki imajo največ 30 delavcev, pa opravlja naloge delavskega sveta ves delovni kolektiv.

Z zakonom se izjemoma lahko določi, da sodelujejo v kolektivnih organih iz prvega odstavka ali v posebnem organu pri

upravljanju in vodstvu posameznih vrst gospodarskih organizacij in njihovih združenj, katerih dejavnost ima poleg gospodarskega pomena še širši družbeni pomen, tudi zastopniki družbeno-politične skupnosti ali zastopniki neposrednih koristnikov.

46. člen

Delovni kolektiv voli delavski svet gospodarske organizacije neposredno izmed svojih članov.

47. člen

Delavski svet gospodarske organizacije voli izmed delavcev gospodarske organizacije njen upravni odbor.

Najmanj polovica članov upravnega odbora mora biti izvoljena izmed delavcev, ki delajo neposredno v proizvodnji oziroma v temeljni dejavnosti gospodarske organizacije.

Upravni odbor je za svoje delo odgovoren delavskemu svetu in delovnemu kolektivu.

48. člen

Delavski svet odloča o temeljnih vprašanih gospodarske organizacije.

Delavski svet sprejema statut in druge splošne akte; sprejema gospodarski načrt in zaključni račun; odloča o temeljnem razpolaganju s sredstvi, o investicijah in o najemanju posojil; odloča o razdelitvi čistega dohodka; odloča o poslovnem sodelovanju in poslovnem združevanju z drugimi delovnimi organizacijami; določa delovni čas gospodarske organizacije ter opravlja druge z zakonom in statutom določene zadeve. Delavski svet sklepa s pritrditvijo delovnega kolektiva o združitvi in razdelitvi gospodarske organizacije, o osamosvojitvi notranjih samoupravnih enot ter o drugih zadevah, ki jih določa zakon ali statut delovne organizacije.

49. člen

Upravni odbor skrbi, da se izvršujejo sklepi delavskega sveta; skrbi za izvrševanje gospodarskega načrta in za pravilno poslovanje gospodarske organizacije ter sprejema v zvezi s tem potrebne sklepe; odloča o razpolaganju s sredstvi gospodarske organizacije, kolikor ni to s statutom pridržano delavskemu svetu oziroma dano direktorju; odloča o razpisu mesta direktorja in postavlja vodilne uslužbenke; odloča o ugovorih delavcev zoper odločbe direktorja, ki se tičejo njihovega delovnega razmerja, ter opravlja druge z zakonom oziroma s statutom določene zadeve.

50. člen

Direktor gospodarske organizacije neposredno organizira delovni proces, vodi tekoče poslovanje gospodarske organizacije v skladu s njenim gospodarskim načrtom ter izvršuje sklepe delavskega sveta in upravnega odbora.

Direktor je samostojen v izvrševanju nalog, ki jih ima po ustavi, zakonu in statutu delovne organizacije, in je osebno odgovoren za izvrševanje teh nalog.

Direktor zastopa gospodarsko organizacijo v njenih pravnih razmerjih.

Direktor je disciplinski starešina za delavce gospodarske organizacije.

Direktor je po svojem položaju član upravnega odbora.

51. člen

Direktor je odgovoren za zakonitost dela gospodarske organizacije.

Direktor zadrži izvršitev sklepa upravnega odbora oziroma delavskega sveta, če misli, da je nezakonit, mora pa sporno vprašanje nemudoma predložiti v odločitev pristojnemu občinskemu organu.

Direktor zadrži izvršitev sklepa upravnega odbora oziroma delavskega sveta, če misli, da je škodljiv za gospodarsko organizacijo, ter zahteva, da upravni odbor oziroma delavski svet o stvari ponovno odloči. Če misli, da je tudi ponovna odločitev škodljiva, lahko zahteva, da o stvari odloči neposredno delovni kolektiv.

52. člen

Direktorja gospodarske organizacije postavlja na podlagi javnega razpisa delavski svet v soglasju s pristojnim organom družbeno-politične skupnosti in ga tudi razrešuje, kolikor ni s zveznim zakonom za posamezne vrste gospodarskih organizacij določen drugačen način postavitve.

Direktor se postavlja za štiri leta in je lahko ponovno postavljen za direktorja.

53. člen

Da bi se na podlagi družbenega dela organiziralo in pospeševalo sodelovanje kmetijskih in drugih proizvajalcev, ki delajo s svojimi sredstvi, povezovala te dejavnosti z družbenim socialističnim gospodarstvom in da bi se razširili socialistični družbeni odnosi na teh področjih, se lahko ustanovijo zadruge kot delovne organizacije.

Članstvo individualnih proizvajalcev v zadrugah je prostovoljno.

54. člen

Zadruge imajo praviloma enake organe upravljanja kot druge gospodarske organizacije.

Člani zadruge, ki niso člani delovnega kolektiva zadruge, imajo pravico, da sodelujejo pri vodstvu in upravljanju zadruge, kolikor gre za zadeve, ki se tičejo njihovega poslovnega sodelovanja z zadrugo.

Pravice članov zadruge pri upravljanju zadruge, organe upravljanja, v katerih ti člani sodelujejo, pravice in dolžnosti ter način izvolitve in odpoklic teh organov določa statut zadruge v skladu z zakonom.

3. *Samoupravljanje v družbenih službah*

55. člen

Zavod, ki opravlja družbeno službo, vodi delovni kolektiv neposredno in po svojih organih upravljanja, v katerih sodelujejo v skladu z ustavo in zakonom tudi predstavniki družbenih političnih skupnosti ter zainteresiranih občanov in organizacij.

Zakon lahko določi, da imajo ustanovitelji zavodov na posameznih področjih javnih služb posebne pravice in dolžnosti glede vodstva, delovanja in financiranja zavoda.

56. člen

Organi upravljanja zavoda so svet zavoda, upravni odbor in direktor.

Zavodi imajo lahko v skladu z zakonom tudi posebne organe strokovnega vodstva.

S statutom zavoda z manjšim številom članov delovnega kolektiva se lahko določi, da izvršuje pravice in dolžnosti upravnega odbora delovni kolektiv zavoda neposredno.

57. člen

Svet zavoda sprejme statut in druge splošne akte zavoda, določa delovni program zavoda, razporeja sredstva zavoda in potrjuje njegov zaključni račun, voli direktorja zavoda, daje smernice in priporočila za delo zavoda ter sprejema druge sklepe, za katere to določajo zakon, akt o ustanovitvi zavoda in statut zavoda.

Svet zavoda je za svoje delo odgovoren družbeni skupnosti.

58. člen

Svet zavoda sestavljajo člani, ki jih imenuje ustanovitelj zavoda, člani, ki jih v skladu z zakonom oziroma z ustanovitvenim aktom delegirajo določeni organi ali organizacije ali izvolijo na delu zavoda zainteresirani občani, ter člani, ki jih izvoli delovni kolektiv zavoda.

Sestavo sveta zavoda določi v skladu z zakonom in z ustanovitvenim aktom statut zavoda.

Nihče ne more biti hkrati član sveta več kot dveh zavodov.

Delovni kolektiv lahko izvoli največ tretjino skupnega števila članov sveta.

59. člen

Člane upravnega odbora voli delovni kolektiv neposredno izmed sebe.

Z zakonom se za posamezne vrste zavodov določi, kdaj se izvoli upravni odbor kot poseben organ in kdaj sestavljajo upravni odbor vsi člani delovnega kolektiva.

Število članov upravnega odbora in način njihove izvolitve se določi s statutom zavoda.

Upravni odbor je za svoje delo odgovoren svetu zavoda in delovnemu kolektivu.

60. člen

Upravni odbor zavoda predlaga svetu zavoda v sprejem statut, akte zavoda in finančni načrt zavoda ter v potrditev zaključni račun zavoda; skrbi, da se izvršujejo sklepi in smernice sveta zavoda; skrbi za izvrševanje delovnega programa zavoda in sprejema v zvezi s tem potrebne sklepe; postavlja vodilne uslužbence zavoda, če ni to s statutom pridržano svetu zavoda; odloča o razpolaganju s sredstvi zavoda, kolikor ni za to po statutu pristojen svet oziroma direktor zavoda; odloča o ugovorih delavcev zoper odločbe direktorja ter opravlja druge zadeve, določene z zakonom in statutom zavoda.

61. člen

Direktor zavoda ima smiselno enake pravice in dolžnosti kot direktor gospodarske organizacije.

Direktor zavoda je za svoje delo odgovoren svetu zavoda, delovnemu kolektivu zavoda in družbeni skupnosti.

62. člen

Direktorja imenuje svet zavoda na podlagi javnega razpisa in po postopku, ki ga določa zakon. Z zakonom se lahko določi,

da se direktor posameznih vrst zavodov voli ali postavlja na drug način.

Direktor se imenuje oziroma voli za štiri leta, če ni v statutu zavoda v skladu z zakonom določen krajši rok. Direktor je lahko ponovno imenovan oziroma izvoljen.

Organ, ki je direktorja imenoval oziroma izvolil, ga pod pogoji, ki jih določa zakon, lahko razreši pred potekom dobe, za katero je bil direktor imenovan oziroma izvoljen.

63. člen

Zavod ustvarja sredstva, ki jih potrebuje za opravljanje svoje družbene dejavnosti, z zaračunavanjem storitev.

Zavod samostojno določa ceno svojih storitev, če ni z zakonom drugače določeno.

Z ustanovitvenim aktom se lahko predpiše, da zavod opravlja določene storitve brezplačno oziroma da sme ustanovitelj določiti cene za vse ali za posamezne storitve zavoda. Če zavod zaradi take določbe ali ukrepa ne more ustvariti zadostnih sredstev za opravljanje svojih nalog in za materialni razvoj zavoda, je ustanovitelj dolžan pokriti primanjkljaj.

64. člen

Zavodu, ki opravlja tako družbeno dejavnost, pri kateri ni mogoče zaračunavati storitev neposrednim koristnikom, daje ustanovitelj sredstva za opravljanje njegovih nalog, za njegov materialni razvoj ter za osebni dohodek delavcev sorazmerno z uspehom dela zavoda pri zadovoljevanju splošnih družbenih potreb in potreb občanov, v skladu s pogoji, ob katerih si ustvarjajo osebne dohodke delavci v gospodarskih organizacijah.

65. člen

V zavodih na področju prosvete in socialnega varstva sodelujejo v vodstvu zavoda v skladu z zakonom:

— v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih tudi učenci in njihovi starši oziroma študenti;

— v socialnih zavodih za varstvo otrok tudi oskrbovanci in njihovi starši;

— v drugih socialnih zavodih tudi oskrbovanci.

Z zakonom se lahko določijo še drugi primeri sodelovanja neposrednih interesentov v vodstvu zavoda družbene službe.

66. člen

Glede visokošolskih in drugih zavodov na področju prosvete, kulture in znanosti lahko predpiše zakon v skladu z na-

čeli ustave tudi drugačne oblike in nazive organov družbenega vodstva zavoda, drugačno mandatno dobo njihovih članov ter drugačen način njihove izvolitve.

67. člen

Učne načrte oziroma učne programe vzgojnih in izobraževalnih zavodov sprejemajo organi teh zavodov sami, kolikor ni s zakonom določeno, da jih sprejemajo organi družbeno-političnih skupnosti.

4. Druga področja samoupravljanja

68. člen

Skladi družbeno-političnih skupnosti in drugi družbeni skladi, ki se ustanovijo za financiranje družbenih nalog trajnejšega značaja na posameznih področjih, se upravljajo po načelih družbenega upravljanja.

Organe in način upravljanja sklada določa v skladu s zakonom statut sklada.

69. člen

Socialno zavarovanje se organizira in izvaja po načelu, da zavarovanci sami upravljajo sredstva in službo socialnega zavarovanja.

Samoupravo socialnega zavarovanja uresničujejo zavarovanci v okviru skupnosti socialnega zavarovanja kot svojih samoupravnih organizacij.

Skupnosti imajo kot svoje samoupravne organe skupščine socialnega zavarovanja.

70. člen

Z zakonom se lahko določi, da se individualni proizvajalci obvezno združujejo ali da obvezno sodelujejo s določeno delovno organizacijo zaradi izvrševanja melioracijskih del v njihovem skupnem interesu, zaradi boljšega izkoriščanja zemljišč, na katerih so taka dela izvršena, ali če to zahteva družbeni interes glede gojitve in izkoriščanja gozdov ali drugi posebni družbeni interesi na področju pospeševanja kmetijske proizvodnje.

Pravice in dolžnosti članov obveznih skupnosti ter organe skupnosti določata zakon in statut skupnosti.

71. člen

Stanovanjske hiše v družbeni lastnini neposredno upravljajo njihovi stanovalci po zborih stanovalcev in po hišnih svetih kot organi družbenega upravljanja na podlagi pravic in dolžnosti, ki jih določa zakon.

72. člen

Delovni ljudje, ki delajo v državnih organih, društvih in v družbenih organizacijah, imajo pravico do udeležbe pri družbenem dohodku v sorazmerju z uspehom svojega dela pri zadovoljevanju družbenih potreb in v skladu s pogoji, ob katerih dobivajo osebni dohodek delovni ljudje v proizvodnji.

Samoupravne pravice delovnih ljudi v državnih organih, društvih in družbenih organizacijah glede udeležbe pri družbenem dohodku, delitve sredstev za osebne dohodke, odločanja o vprašanih njihovih delovnih razmerij, in druge samoupravne pravice se v skladu s pogoji njihovega dela in naravo službe, ki jo opravljajo, določijo z zakonom ter s statutom ustreznega organa oziroma organizacije.

5. Družbena odgovornost delovnih organizacij in njihovih organov upravljanja ter nadzorstvo nad njimi

73. člen

Delovne organizacije so dolžne upravljati proizvodjalna in druga sredstva gospodarsko smotrno, dolžne so nadomeščati iz ustvarjenega dohodka sredstva, ki so bila porabljena pri opravljanju dejavnosti delovne organizacije, razvijati materialno osnovo svoje dejavnosti v skladu z možnostmi, ki jih daje ustvarjeni dohodek, ter izpolnjevati obveznosti nasproti družbi.

74. člen

Delovne organizacije so odgovorne družbeni skupnosti za zakonitost in gospodarsko smotrnost svojega poslovanja, za skladnost poslovanja z družbenimi plani družbeno-političnih

skupnosti ter za skladnost poslovanja s splošno družbeno koristjo.

75. člen

Zakonitost poslovanja delovnih organizacij nadzorujejo s zakonom določeni državni organi.

Pri opravljanju nadzorstva nad zakonitostjo poslovanja smejo ti organi zadržati ali razveljaviti nezakonite akte delovnih organizacij, izrekatii kazni in odrediti druge ukrepe za odpravo nezakonitosti, ki jih določi zakon.

76. člen

Gospodarsko smotrnost in zakonitost poslovanja delovnih organizacij ter skladnost njihovega poslovanja s družbenimi plani in s splošno družbeno koristjo nadzorujejo skupščine družbeno-političnih skupnosti neposredno ali po svojih organih družbenega nadzorstva.

Organi družbenega nadzorstva lahko dajejo delovnim organizacijam priporočila in pripombe. Organi upravljanja delovnih organizacij so dolžni dati ta priporočila in pripombe delovnemu kolektivu v razpravo in nato zavzeti do njih svoje stališče in ga sporočiti organom družbenega nadzorstva.

77. člen

Organi upravljanja delovne organizacije so lahko ob pogojih in po postopku, ki so določeni v zakonu, razpuščeni, če je delovna organizacija hudo kršila zakon ali če je s svojim poslovanjem znatno oškodovala družbene koristi.

Gospodarska organizacija je lahko pod pogoji, ki so določeni v zakonu, odpravljena, če ne more obnavljati družbenih sredstev za produkcijo in drugih delovnih sredstev ali izpolnjevati drugih obveznosti, ki so določene z zakonom.

Gospodarska organizacija je lahko postavljena pod prisilno upravo, kadar so podani pogoji za razpust organov upravljanja gospodarske organizacije ali za njeno odpravo.

Z zakonom se lahko določi, da se delovna organizacija, ki opravlja družbeno službo, odpravi tudi v primeru, če preneha družbena potreba za njen nadaljnji obstoj ali če delovna organizacija ne izpolnjuje pogojev, ki so določeni z zakonom.

78. člen

Določbe prejšnjih členov se smiselno uporabljajo tudi glede odgovornosti organov drugih oblik družbenega samoupravljanja.

Samoupravljanje v občini in okraju

a) Občina

1. Pravice in dolžnosti občine

79. člen

Občina je temeljna družbeno politična skupnost.

V občini občani neposredno in po organih družbenega samoupravljanja v svojih delovnih in drugih organizacijah ter društvih in po organih občine izvršujejo temeljno vsklajevanje individualnih in splošnih družbenih interesov, vsklajujejo v okviru enotnega družbeno-ekonomskega sistema razvoj v občini, ustvarjajo pogoje za uresničevanje političnih in osebnih pravic občanov ter za uresničevanje družbenega samoupravljanja ter odločajo o vprašanjih, ki so skupnega pomena za njihovo življenje in delo ter za gospodarski, kulturni, komunalni, zdravstveni in socialni razvoj občine, zlasti pa:

— ustvarjajo družbene in materialne pogoje za razvoj produktivnih sil, gospodarskih in drugih dejavnosti ter za delo, zaposlovanje in povečevanje produktivnosti dela;

— vsklajujejo razvoj gospodarstva in razvoj drugih dejavnosti;

— uresničujejo čim popolnejše uveljavljanje načela delitve po delu;

— odločajo o sredstvih, ki v okviru delitve družbenega dohodka služijo za zadovoljevanje skupnih družbenih potreb v občini; odločajo o vlaganju sredstev za gospodarski in družbeni razvoj, s katerimi občina samostojno razpolaga;

— urejajo vprašanja, ki imajo splošen pomen za gospodarsko, kulturno in družbeno življenje in razvoj v občini, ter način uporabe zemljišč in stavb v družbeni lastnini ter stvari v splošni rabi;

— skrbijo, da se zemljišča kot dobrina splošnega družbenega pomena izkoriščajo v skladu s splošnimi, z zakonom določenimi interesi;

— zagotavljajo materialne in druge pogoje za zadovoljevanje svojih potreb in za stalno izboljševanje svojih splošnih življenjskih pogojev, posebno na področju vzgoje in izobraževanja, kulture, zdravstva, socialnega varstva, rehabilitacije, stanovanj ter komunalnih in drugih družbenih služb; uresničujejo svojo pravico in dolžnost do osnovnega šolskega izobraževanja; ustanavljajo gospodarske organizacije ter organizirajo komunalne in druge družbene službe; vsklajujejo razvoj naselij;

— opravljajo družbeno nadzorstvo nad gospodarjenjem s družbeno lastnino v občini;

— organizirajo in varujejo osebno varnost in varnost premoženja ter javni red in mir;

— zagotavljajo izvrševanje in uporabo zakonov in drugih predpisov ter varujejo zakonitost v občini.

V občini opravljajo občani tudi druge zadeve, ki so zanje skupnega pomena, razen tistih, ki jih v skladu s ustavo in s zakoni opravljajo po delegacijah občine v širših družbeno-političnih skupnostih.

80. člen

Pravice in dolžnosti občine so določene z ustavo, zakoni, s statutom in s drugimi splošnimi akti občine, v skladu s njenimi funkcijami, ki so določene s ustavo.

Pravice in dolžnosti občine opravljajo občinska skupščina in njeni organi, krajevne skupnosti ter občani na zborih občanov in v drugih oblikah neposrednega sodelovanja pri opravljanju skupnih družbenih zadev.

81. člen

Občina se ustanovi za območje, ki je povezano s skupnimi interesi in na katerem obstoje pogoji za samostojno opravljanje nalog občine, za njen gospodarski razvoj in za razvijanje družbenega samoupravljanja.

V večjih mestih se lahko ustanovi več občin.

Občina se ustanovi ali odpravi z zakonom po poprejšnjem zaslišanju občanov prizadetega območja.

Posamezno naselje se lahko z zakonom izloči iz ene občine in vključi v drugo občino, če so se za to izjavili občani v naselju z referendumom in če s tem soglaša skupščina tiste občine, v katero naj se naselje vključi.

82. člen

Vsak državljan Federativne socialistične republike Jugoslavije, ki ima stalno prebivališče v občini, je občan te občine in

ima v njej pravice in dolžnosti, ki so z ustavo in zakoni ter s statutom te občine določene kot pravice in dolžnosti njenih občanov.

83. člen

Delo občinskih organov in organov družbenega samoupravljanja v občini je javno.

Način zagotavljanja javnosti se določi z zakonom in s statutom občine.

84. člen

Pri uresničevanju svojih nalog občine med seboj sodelujejo in v ta namen ustanavljajo skupne organe in organizacije, združujejo sredstva, izmenjujejo izkušnje, organizirajo skupne akcije in druge oblike medsebojne pomoči in sodelovanja.

85. člen

Z zakonom se lahko določijo posebne pravice in dolžnosti republiških organov, da se zagotovi izvrševanje republiških predpisov.

Z zakonom se lahko predpiše, da so občine dolžne ustanoviti določene organe za nadzorstvo nad izvrševanjem zakonov in drugih predpisov oziroma organe za opravljanje upravnih zadev iz pristojnosti občine, ki so splošnega pomena za Socialistično republiko Slovenijo.

86. člen

Občina v okviru enotnega družbeno-ekonomskega sistema in enotnega sistema delitve družbenega dohodka v Federativni socialistični republiki Jugoslaviji samostojno določa svoje dohodke za opravljanje svojih nalog.

Občinam, ki ne morejo s svojimi sredstvi same financirati izvrševanja svojih nalog in delo družbenih služb, zagotovi Socialistična republika Slovenija iz svojih dohodkov dopolnilna sredstva za financiranje neogibno potrebnih služb v skladu s svojimi obveznostmi, določenimi v ustavi, ter na podlagi meril, določenih v zakonu, in sicer tako, da bo zagotovljena zainteresiranost občine za racionalno uporabo teh sredstev ter omogočeno delovanje teh služb in njihov nadaljnji razvoj.

87. člen

Občina samostojno gospodari s svojimi sredstvi in jih v skladu s svojimi potrebami razporeja v svoj proračun in v svoje sklade.

Občina mora s svojimi sredstvi v prvi vrsti zagotoviti izvrševanje svojih s ustavo in zakoni določenih temeljnih nalog.

Sredstva, ki jih nameni občina za razvoj gospodarstva in drugih dejavnosti, se uporabljajo za razširitev materialne osnove občine in delovnih organizacij v skladu s enotnimi načeli kreditnega sistema.

Z zakonom se lahko predpiše, da morajo občine ustanoviti določene sklade za financiranje družbenih dejavnosti ali drugih družbenih potreb.

88. člen

Občina upravlja vse stvari v splošni rabi in drugo družbeno premoženje, kolikor ga ne upravljajo delovne in druge organizacije v občini ali širše družbeno-politične skupnosti.

89. člen

Občina načrtno usmerja in vsklajuje razvoj gospodarstva in drugih družbenih dejavnosti na svojem območju s družbenim planom, s drugimi ukrepi in materialnimi intervencijami ter s določanjem ustrezne kreditne politike v občini.

Z družbenim planom občine se v skladu s družbenimi plani širših družbeno političnih skupnosti:

- usmerja in vsklajuje razvoj produktivnih sil in družbenih služb ter zaposlovanje;

- določijo sredstva občine in izvrši njihova temeljna razdelitev;

- določijo ukrepi, s katerimi se zagotavlja vsklajevanje dohodkov delovnih organizacij in posameznikov s uspehi njihovega dela;

- vsklajuje osebna potrošnja občanov in skupna potrošnja s produkcijo, dohodkom in s produktivnostjo dela;

- določijo drugi ukrepi za razvoj gospodarstva in družbenih služb na območju občine.

90. člen

Občina ima svoj statut, ki ga samostojno sprejme občinska skupščina.

S statutom občine se v skladu s ustavo in zakoni določijo samoupravne pravice in dolžnosti občine in način njihovega izvrševanja; urejajo odnos med občani, delovnimi in drugimi organizacijami pri opravljanju skupnih občinskih zadev; določa način zagotovitve javnosti dela organov, zavodov in organizacij v občini; določijo pravice občanov ter delovnih in drugih samostojnih organizacij glede družbenih skladov, družbenih služb,

uporabe družbenih sredstev v splošni rabi in drugih družbenih sredstev, s katerimi razpolaga občina; določijo organizacija in delo organov občine ter oblike in načini neposredne samouprave občanov; določijo načela za organizacijo in delo krajevnih skupnosti in urejajo druga vprašanja v zvezi s opravljanjem skupnih družbenih zadev v občinski skupnosti.

Občinski statut se sprejme z večino glasov vseh članov vsakega zbora občinske skupščine.

2. Organizacija občinske samouprave

91. člen

Občinska skupščina je najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja v okviru pravic in dolžnosti občine.

Občinsko skupščino sestavljata občinski zbor in zbor delovnih organizacij.

Število članov zborov občinske skupščine določi statut.

92. člen

Člani občinske skupščine se volijo neposredno s tajnim glasovanjem.

V občinski zbor lahko volijo in so lahko izvoljeni občani, ki stalno prebivajo v občini.

V zbor delovnih organizacij lahko volijo in so lahko izvoljeni delavci v delovnih organizacijah z območja občine ter individualni kmetijski proizvajalci in zasebni obrtniki z območja občine, ki so člani kmetijske zadruga oziroma člani zbornice.

V zbor delovnih organizacij so lahko izvoljeni tudi člani organov upravljanja družbenih organizacij in strokovnih združenj, ob pogojih, določenih v zakonu, pa tudi druge osebe, ki se kot družbeni delavci aktivno ukvarjajo z vprašanji s področja zbora delovnih organizacij.

V občinsko skupščino lahko voli in je voljen samo, kdor ima splošno volilno pravico.

93. člen

Mandat članov občinske skupščine traja štiri leta.

Vsako drugo leto se polovica članov občinske skupščine na novo izvoli.

Ob splošnih volitvah vseh članov občinske skupščine ali vseh članov posameznega zbora določi občinska skupščina na

svojem prvem sestanku, katerim članom traja prva mandatna doba dve leti.

Volitve za mesta članov občinske skupščine, ki jim poteče mandat, morajo biti opravljene najpozneje en mesec pred potekom mandata. Prejšnjim članom občinske skupščine preneha mandat z dnevom, ko so verificirani mandati na novo izvoljenim članom.

94. člen

Skupščina Socialistične republike Slovenije lahko razpiše splošne volitve vseh članov občinskih skupščin v Socialistični republiki Sloveniji ali na delu njenega območja.

Skupščina Socialistične republike Slovenije lahko zaradi izrednih razmer podaljša mandat članom občinskih skupščin.

Občinska skupščina lahko v soglasju s Skupščino SRS zaradi izrednih razmer podaljša mandat svojim članom za največ eno leto. V takem primeru se članom občinske skupščine, ki so pri splošnih volitvah izvoljeni namesto tistih članov, ki jim je bil podaljšan mandat, skrajša mandatna doba za toliko časa, za kolikor je bil prejšnjim članom podaljšan mandat.

95. člen

Skupščina Socialistične republike Slovenije lahko razpusti občinsko skupščino ali njen zbor, če je njeno delo v očitnem nasprotju z ustavo ali zakoni. V takem primeru morajo biti najpozneje v sedmih dneh razpisane volitve v novo skupščino oziroma v njen zbor. Če je razpuščena celotna občinska skupščina, opravlja do izvolitve nove skupščine tekoče naloge občinske skupščine začasni občinski odbor, ki ga imenuje Izvršni svet izmed občanov in delovnih ljudi v delovnih organizacijah na območju občine.

96. člen

Nihče ne more biti dvakrat zapored izvoljen v isti zbor občinske skupščine.

Nihče ne more biti hkrati član dveh zborov iste občinske skupščine.

Član občinske skupščine ne more biti hkrati uslužbenec občinske uprave ali sodnik občinskega sodišča.

Član občinske skupščine, ki je bil izvoljen za člana okrajne skupščine, obdrži mandat člana občinske skupščine. Ne glede na določbo prvega odstavka je v naslednji mandatni dobi lahko ponovno izvoljen za člana občinske skupščine, vendar v drugi mandatni dobi ne more biti ponovno izvoljen v okrajno skupščino.

97. člen

Člani občinske skupščine so za opravljanje svoje dolžnosti v skupščini odgovorni občanom in občinski skupščini.

Volivci lahko odpokličejo člana občinske skupščine pred potekom časa, za katerega je bil izvoljen, po postopku, ki je določen z zakonom.

98. člen

Članu občinske skupščine preneha mandat pred potekom časa, za katerega je bil izvoljen, če izgubi volilno pravico, če je odpoklican, če sprejme občinska skupščina njegovo odpoved mandatu, če sprejme službo v občinski upravi ali če je izvoljen za sodnika občinskega sodišča, če je obsojen na kazen zopora, daljšo od šestih mesecev ali na hujšo kazen, ali če je obsojen zaradi kaznivega dejanja, storjenega iz koristoljublja.

Članu občinskega zbora preneha mandat tudi takrat, če se za stalno izseli iz občine, članu zbora delovnih organizacij pa tudi takrat, če mu na področju, za katero je bil izvoljen, preneha delovno ali drugo razmerje oziroma funkcija, na podlagi katere je bil izvoljen v zbor delovnih organizacij.

99. člen

Dolžnost člana občinske skupščine je častna družbena funkcija.

Člani občinske skupščine imajo pravico do povračila dejanskih stroškov, ki so jih imeli v zvezi z opravljanjem svoje funkcije v občinski skupščini.

S statutom občine se lahko določi, da pripada članu občinske skupščine, ki opravlja stalno funkcijo v občinski skupščini, njegovemu delu primerna stalna mesečna nagrada.

100. člen

Pravice in dolžnosti članov občinske skupščine se določijo s statutom občine.

101. člen

Član občinske skupščine ne sme biti poklican na odgovornost, ne sme se mu vzeti prostost in tudi ne sme biti kaznovan za glasovanje ali izraženo mnenje v občinski skupščini.

Za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, ni dovoljeno članu občinske skupščine brez privolitve njegovega zbora vzeti prostost ali začeti kazenski postopek; če zbor ni zbran, da privolitev v statutu določeni organ skupščine proti poznejši potrditvi zbora, ki mu član pripada. Privolitev ni po-

trebna, če gre za kaznivo dejanje, za katero je preiskovalni zapor obvezen, ali če je bil član občinske skupščine zaloten pri kaznivem dejanju, za katero je predpisana kazen strogega zopora, daljša od enega leta ali hujša kazen.

102. člen

Občinska skupščina opraviža zadeve s svojega delovnega področja na sejah svojih zborov, po svetih in komisijah ter po organih občinske uprave.

Samo na seji voli občinska skupščina svoje organe, sprejema statut občine, družbeni načrt, program razvoja občine in občinski proračun, urbanistični načrt, ustanavlja delovne organizacije in občinske sklade, sprejema odloke in opraviža druge zadeve splošnega pomena za občino, za katere to določi zakon ali statut občine.

Občinska skupščina kot splošni družbeno-politični zbor občine obravnava s predstavniki družbeno-političnih organizacij in s drugimi predstavniki javnosti v občini vprašanja, ki so splošnega pomena za občinsko skupnost.

103. člen

Zbora občinske skupščine delata in odločata praviloma skupno.

Vsak zbor občinske skupščine lahko sklene, da bo ločeno obravnaval in odločal o posameznih vprašanjih iz delovnega področja občinske skupščine.

S statutom se lahko določijo vprašanja, o katerih zbora občinske skupščine odločata na ločenih sejah.

Delo zborov občinske skupščine se uredi s občinskim statutom.

104. člen

Preden sprejme občinska skupščina statut občine, družbeni plan, program razvoja občine, urbanistični načrt in občinski proračun, jih da v javno razpravo.

Z občinskim statutom se lahko predpiše, da je treba navedene akte predložiti občanom, da se izjavijo glede njih z referendumom ali na kakšen drug način.

105. člen

Občinska skupščina izvoli izmed sebe predsednika.

Predsednik občinske skupščine sklicuje in vodi seje skupščine, predstavlja občinsko skupščino ter zastopa v premoženjsko-pravnih razmerjih občino kot pravno osebo.

Predsednik občinske skupščine skrbi za izvrševanje sklepov občinske skupščine, vsklajuje delo njenih organov ter delo teh organov z delom drugih organov v občini in opravlja druge zadeve, ki so mu dane s statutom ali jih določi občinska skupščina.

106. člen

Sveti so politično-izvršilni organi občine in teritorialni organi družbenega samoupravljanja na področju, za katero so ustanovljeni. Za svoje delo so odgovorni občinski skupščini.

Sveti občinske skupščine skrbijo za izvrševanje zakonov in drugih predpisov, obravnavajo vprašanja, ki imajo splošen pomen za delovne in druge organizacije na ustreznem področju, usmerjajo delo upravnih organov in nadzorujejo njihovo delo ter določajo predloge predpisov in drugih aktov, ki jih sprejema občinska skupščina.

Svete občinske skupščine sestavljajo člani, ki jih delegirajo vanje delovne in druge družbene organizacije, in člani, ki jih izvoli občinska skupščina izmed svojih članov in izmed drugih oseb.

Mandat članov svetov občinske skupščine traja dve leti.

Nihče ne more biti več kot dve mandatni dobi zapored član istega sveta občinske skupščine.

107. člen

Za proučevanje posameznih vprašanj, za pripravo predlogov in za opravljanje drugih zadev iz svojega delovnega področja ima lahko občinska skupščina stalne aličasne komisije; komisije občinske skupščine se ustanove z občinskim statutom ali s posebnim odlokom občinske skupščine.

V občinski skupščini se ustanovi skupščinska komisija, ki javno obravnava in pripravlja predloge za izvolitev oziroma imenovanje javnih funkcionarjev ter obravnava druga kadrovska vprašanja iz pristojnosti občinske skupščine. Sestava komisije in način njenega poslovanja se določita s statutom občine.

108. člen

Občinski upravni organi neposredno izvršujejo zakone in druge predpise, kolikor ni z zakonom izrečno določeno, da jih izvršujejo drugi organi občine oziroma organi širših družbeno-političnih skupnosti, ter opravljajo strokovne naloge za občinsko skupščino in njene organe.

Občinski upravni organi opravljajo zadeve s svojega delovnega področja samostojno na podlagi zakonov in drugih predpisov ter po smernicah občinske skupščine in njenih svetov. Za svoje delo so odgovorni občinski skupščini in občinskim svetom.

Občinski upravni organi se določijo z občinskim statutom.

Občinski upravi načeluje tajnik občinske skupščine, ki je odgovoren za svoje delo občinski skupščini in njenemu predsedniku.

Tajnik občinske skupščine se imenuje za štiri leta in je po izteku tega roka lahko ponovno imenovan na ta položaj.

109. člen

Občinska skupščina in njeni organi izdajajo pri opravljanju svojih nalog splošne predpise v obliki odlokov, odredb in navodil.

Odloke lahko izdaja samo občinska skupščina.

Občinska skupščina in njeni sveti lahko dajejo priporočila za delo delovnim in drugim organizacijam v občini.

110. člen

Občinska skupščina samostojno ureja s predpisi zadeve lokalnega značaja, ki imajo splošen pomen za gospodarski, komunalni, kulturni in socialni razvoj občine, druge zadeve pa urejajo občinska skupščina in njeni organi s predpisi, kolikor so za to pooblašteni z zakonom.

Zadeve, ki se urejajo z republiškimi zakoni, razen zadev iz 134. člena te ustave, lahko občinska skupščina samostojno ureja s svojimi predpisi, dokler ni izdan republiški zakon.

111. člen

V krajevni skupnosti, ki jo v soglasju z občinsko skupščino ustanovijo občani v naselju ali v delu naselja kot svojo samoupravno teritorialno skupnost, organizirajo občani komunalne, stanovanjske, gospodarske, socialne, zdravstvene, kulturne, prosvetne, vzgojne in druge dejavnosti zaradi neposrednega zadovoljevanja svojih potreb ter potreb družin in gospodinjstev kakor tudi za razvoj naselja.

Krajevna skupnost skrbi za napredek stanovanjskega gospodarstva in strokovno pomaga hišnim svetom in občanom pri upravljanju in vzdrževanju stanovanjskih hiš.

Krajevna skupnost opravlja neposredni družbeni nadzor nad poslovanjem trgovskih in gostinskih gospodarskih organizacij, ki na območju krajevne skupnosti oskrbujejo potrošnike.

Za uresničevanje svojih nalog krajevna skupnost lahko v skladu z zakonom ustanavlja servisne in delovne organizacije.

Krajevna skupnost lahko predlaga občinski skupščini, da izda predpis ali drug splošni akt.

112. člen

Organizacijo in delo krajevne skupnosti ureja njen statut, ki ga sprejme krajevna skupnost, potrdi pa občinska skupščina.

Krajevna skupnost je pravna oseba.

Krajevna skupnost opravlja svoje naloge s sredstvi, ki jih daje občina, in s sredstvi, ki jih daje občani in delovne organizacije v naselju. Viri sredstev, ki jih daje občina krajevnim skupnostim, se v skladu z zakonom določijo z občinskim statutom.

Krajevna skupnost samostojno razpolaga s svojimi sredstvi.

113. člen

Na svojih zborih občani obravnavajo vprašanja, ki imajo splošen pomen za življenje in delo v naselju, pa tudi za življenje in delo v občini in v širših družbeno-političnih skupnostih ter dajejo predloge za reševanje takih vprašanj, opravljajo volilne funkcije, ki so določene z ustavo ali z zakonom, neposredno odločajo o vprašanjih, ki so določena z zakonom ali s statutom občine.

Na zborih občanov poročajo člani občinske skupščine o delu občinske skupščine. Organi družbenega samoupravljanja na območju občine morajo zboru občanov poročati o svojem delu in dati potrebna pojasnila, če zbor to zahteva.

Zbor občanov lahko skliče občinska skupščina oziroma njen predsednik, organ krajevne skupnosti, občinski ali krajevni organ Socialistične zveze delovnega ljudstva ali določeno število občanov.

Občinska skupščina oziroma njeni organi morajo obravnavati sklepe in predloge zborov občanov in jih obvestiti o svojem stališču do teh sklepov oziroma predlogov.

Zbori občanov se sklicujejo za območja, ki se določijo s občinskim statutom.

Na zborih občanov lahko sodelujejo vsi občani z območja zbora občanov, odločajo pa samo tisti občani, ki imajo splošno volilno pravico.

114. člen

Na občinskem referendumu občani neposredno odločajo o skupnih vprašanjih, ki imajo pomen za posamezen kraj ali za občino kot celoto.

Občinski referendum se lahko izvrši zato, da občani potrdijo odlok ali sklep, ki ga je občinska skupščina že sprejela, ali pa zato, da se izjavijo o predlogu odloka oziroma sklepa vnaprej, preden ga je sprejela.

Z zakonom ali s občinskim statutom se lahko predpiše, katere zadeve morajo biti predložene občanom, da o njih odločijo na referendumu.

Z občinskim statutom se lahko predpiše, kdaj je občinska skupščina dolžna razpisati referendum na zahtevo občanov ali njihovih organizacij.

Odločitev, ki jo sprejmejo občani na občinskem referendumu, je za občinsko skupščino obvezna. Občinska skupščina ne more v enem letu po izvedbi referenduma izdati nobenega akta, ki bi bil v nasprotju z izidom referenduma.

115. člen

Referendum razpisuje občinska skupščina.

Na referendumu se glasuje neposredno in tajno.

Predlog, o katerem se glasuje na referendumu, je sprejet, če je glasovala zanj večina volivcev, ki so glasovali.

3. Mestni svet

116. člen

Če je območje mesta razdeljeno na več občin, se ustanovi zanje mestni svet.

Mestni svet vsklajuje delo občin na območju mesta v zadevah urbanistične izgradnje in ureditve mesta, prometa, komunalnih in drugih služb, ki so skupnega pomena za mesto, ter s svojimi predpisi ureja vprašanja skupnega pomena za mesto, za katera je tako določeno z zakonom ali s statutom mestnega sveta.

Mestni svet ima za opravljanje svojih nalog sredstva, ki so mu jih dolžne zagotoviti občine na območju mesta na podlagi zakona in statuta mestnega sveta.

Mestni svet sestavljajo člani, ki jih delegirajo vanj občinske skupščine izmed svojih članov, izvoljenih na območju mesta.

Mestni svet ima svoj statut, s katerim se določijo sestav mestnega sveta, njegove naloge in način njegovega financiranja ter druga vprašanja, ki se tičejo njegovega dela.

Mestni svet sprejme statut po poprejšnji obravnavi v skupščinah občin na območju mesta z večino glasov vseh članov mestnega sveta. Statut mestnega sveta velja, ko ga potrdi večina skupščin občin na območju mesta.

b) Okraj

I. Pravice in dolžnosti okraja

117. člen

Okraj je družbeno-politična skupnost za opravljanje zadev, ki imajo skupen pomen za območje več občin.

Okraj opravlja zadeve, ki so določene s to ustavo in z zakoni, ter naloge, ki mu jih poverijo v izvrševanje občine na njegovem območju.

118. člen

Okraj organizira strokovno in drugo pomoč za občine pri opravljanju njihovih nalog, skrbi za zakonitost dela občinskih organov, ustanavlja zavode in organizira službe, ki so skupnega pomena za okraj, izdaja predpise ter izvršuje zakone in druge predpise, kolikor je za to z zakonom pooblaščen.

Občine na območju okraja lahko pooblastijo okraj za opravljanje posameznih svojih nalog, ne morejo pa prenašati zadev iz svoje pristojnosti v pristojnost okraja.

Skupščina SRS lahko predpiše okrajem, da morajo opravljati posamezne zadeve, ki so skupnega pomena za občine.

119. člen

Okraj se ustanovi ali odpravi oziroma spremeni njegovo območje z zakonom na podlagi poprejšnjega mnenja skupščin prizadetih občin.

120. člen

Okraj ima za opravljanje svojih nalog lastne dohodke, ki se določijo z zakonom.

Občine zagotavljajo okraju sredstva za opravljanje nalog, ki mu jih poverijo.

Okraj samostojno gospodari s svojimi sredstvi in jih v skladu s svojimi potrebami razporeja v svoj proračun in v svoje sklade.

121. člen

Okraj ima svoj statut, ki ga sprejme okrajna skupščina po poprejšnji obravnavi predloga statuta v občinskih skupščinah.

S statutom se v skladu z ustavo in zakoni določijo naloge okraja, organizacija in delo okrajnih organov, pogoji za ustanavljanje organizacij in služb za opravljanje skupnih nalog občin ter pravice in dolžnosti občin nasproti tem organizacijam oziroma službam, razmerja med okrajem in občinami ter druga vprašanja, ki so pomembna za okraj.

2. Organizacija okraja

122. člen

Okrajna skupščina je najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja v okviru pravic in dolžnosti okraja.

Okrajno skupščino sestavljajo člani, ki jih izmed sebe izvolijo zbori občinskih skupščin po načelu sorazmernega zastopstva občin v skladu z določbami zakona.

Člani okrajne skupščine se volijo za štiri leta. Vsako drugo leto izvolijo občinske skupščine na novo polovico članov okrajne skupščine. Ob prvi izvolitvi vseh članov okrajne skupščine določi vsaka občinska skupščina, kateri člani so za prvo mandatno dobo izvoljeni za dve leti.

Glede podaljšanja mandata članom okrajnih skupščin, glede razpusta okrajne skupščine in razpisa volitev v okrajno skupščino se smiselno uporabljajo določbe ustave glede občinskih skupščin.

123. člen

Nihče ne more biti dvakrat zapored izvoljen v okrajno skupščino.

Član okrajne skupščine ne more biti hkrati uslužbenec okrajne uprave ali sodnik okrajnega sodišča.

124. člen

Okrajna skupščina opravlja svoje delo na svojih sejah, po svetih in komisijah ter po organih okrajne uprave.

Glede dela okrajne skupščine, predsednika skupščine ter glede organizacije in dela svetov, komisij in uprave se primerno uporabljajo določbe te ustave, ki veljajo za občinsko skupščino.

Okrajne svete sestavljajo člani, ki jih delegirajo vanje ustrezni občinski sveti, in člani, ki jih imenuje okrajna skupščina izmed svojih članov in izmed drugih oseb.

V. POGlavJE

Pravice in dolžnosti Socialistične republike Slovenije

125. člen

Uresničujoč svoje suverene pravice delovno ljudstvo Socialistične republike Slovenije samostojno ustvarja pogoje za razvoj gospodarstva in organiziranje družbenih služb, določa notranjo ureditev republike, ureja družbeno-ekonomske in druge odnose v republiki, usmerja in vsklajuje razvoj gospodarstva in drugih dejavnosti, zagotavlja uveljavljanje pravic občanov in zakonitosti ter odloča o vseh drugih vprašanjih, ki so skupnega pomena za politično, gospodarsko, kulturno in socialno življenje in razvoj v republiki.

126. člen

Socialistična republika:

- ustvarja pogoje za uresničevanje družbenega samoupravljanja, svoboščin in pravic državljanov in zakonitosti;
- varuje družbeno in politično ureditev; varuje samoupravo delovnih organizacij, občin in okrajev ter osebne pravice človeka in državljana;
- usmerja in vsklajuje gospodarski razvoj in razvoj drugih področij družbenega življenja;
- zagotavlja in razvija materialne in druge splošne pogoje za razvoj gospodarstva v republiki;
- skrbi za smotrno urbanistično urejanje v republiki;

— določa kreditno politiko Socialistične republike Slovenije; usmerja delovanje kreditnega in bančnega sistema, zavarovalništva in hranilništva;

— skrbi za razvoj znanosti in za koordinacijo znanstvenega in raziskovalnega dela;

— skrbi za razvoj visokega, dvojezičnega, manjšinskega in posebnega šolstva ter za enotnost sistema in za napredek šolstva in izobraževanja v republiki;

— skrbi za razvoj kulture; pospešuje in podpira kulturna prizadevanja slovenskega naroda;

— skrbi za razvoj narodnih manjšin in za varstvo njihovih pravic;

— skrbi za razvoj zdravstvene službe v republiki; izvaja zdravstvene ukrepe, ki so splošnega pomena za republiko;

— skrbi za razvoj službe in sredstev informacij;

— na področju družbenih služb ustanavlja zavode, ki imajo splošen pomen za republiko, oziroma sodeluje pri ustanavljanju takih zavodov;

— organizira republiške organe ter strokovne službe, ki imajo splošen pomen za republiko;

— skrbi za to, da delujejo organi oblasti v občinah in okrajih;

— ureja v mejah republiške pristojnosti z zakoni in drugimi predpisi vprašanja, ki imajo splošen pomen za Socialistično republiko Slovenijo;

— izvršuje naloge sodstva v mejah republiške pristojnosti in ureja organizacijo pravosodja v republiki;

— skrbi za to, da sta zagotovljena javni red in mir v republiki;

— skrbi za skladnost pravnega sistema na območju Socialistične republike Slovenije; varuje ustavnost in zakonitost;

— opravlja druge, z ustavo določene zadeve.

Pravice in dolžnosti Socialistične republike Slovenije iz prejšnjega odstavka izvršujejo republiški organi v mejah pristojnosti, ki so jim določene s to ustavo in z zakoni.

127. člen

Socialistična republika Slovenija načrtno usmerja in vsklanja razvoj gospodarstva in drugih področij družbenega življenja v Sloveniji z republiškimi družbenimi plani in programi, z zakoni in drugimi predpisi, s smotrnim razporejanjem in namensko uporabo svojih sredstev, s sodelovanjem z občinami, okraji in delovnimi organizacijami pri razširjanju materialne podlage in z ustvarjanjem drugih splošnih pogojev za razvoj, z usmerjanjem kredit-

nih in drugih finančnih gibanj ter z ekonomskimi intervencijami na tržišču.

128. člen

Z republiškim družbenim planom se določajo materialna razmerja, s katerimi se zagotavljajo pogoji za razvoj gospodarstva, ter materialne osnove za druge družbene dejavnosti v republiki, vsklajuje aktivnost in razvoj posameznih področij, ustvarjajo pogoji za čim bolj dosledno uporabo načela delitve dohodka po delu ter določajo načela za usmerjanje republiških sredstev, ki so potrebna za predvideni razvoj; z republiškim družbenim planom se lahko določijo tudi posamezni splošno pomembni objekti, katerih izgradnjo bo republika financirala oziroma bo pri njihovi izgradnji sodelovala s svojimi sredstvi.

Z republiškim družbenim planom se ne sme posegati v samoupravne pravice delovnih organizacij in družbeno-političnih skupnosti. Z republiškim družbenim planom se ne morejo spreminjati zakoni.

129. člen

Za izvrševanje svojih nalog razpolaga Socialistična republika Slovenija s sredstvi, ki ji pripadajo iz deleža na skupnem družbenem dohodku, ustvarjenem na območju republike, ter s sredstvi iz drugih virov, ki se določijo z zakonom.

Socialistična republika Slovenija v okviru enotnega družbeno-ekonomskega sistema in sistema delitve družbenega dohodka Federativne socialistične republike Jugoslavije samostojno določa svoj delež na skupnem družbenem dohodku Slovenije, upošteva z ustavo in zakoni določene pravice in dolžnosti delovnih ljudi ter pravice in dolžnosti delovnih organizacij, občin, okrajev in federacije.

130. člen

Svoja sredstva Socialistična republika Slovenija samostojno razporeja na republiški proračun in republiške sklade.

Sredstva, ki jih namenijo SR Slovenija za razvoj gospodarstva in drugih dejavnosti, se morajo uporabljati v skladu z notnimi načeli kreditnega sistema.

131. člen

Z republiškim proračunom razporeja Socialistična republika Slovenija sredstva za izvrševanje svojih nalog, razen tistih, ki se financirajo neposredno iz republiških skladov, zlasti:

— za financiranje republiških organov;

— za dotacije zavodom, ki jih ustanovi Socialistična republika Slovenija, in organizacijam, ki delujejo na območju vse republike;

— za dotacijo republiškimi skladom;

— za dotacijo občinam, ki ne morejo same zagotoviti zadostnih sredstev za delovanje neogibno potrebnih upravnih in družbenih služb v občini.

132. člen

Za sistematično financiranje republiških nalog na posameznih področjih družbenega življenja ima lahko Socialistična republika Slovenija svoje sklade.

Skladi se ustanovijo in odpravijo z zakonom.

Sredstva skladov se dajejo praviloma v obliki kreditov.

Organi upravljanja skladov samostojno razpolagajo s sredstvi skladov, skladno s smernicami, ki jih določi Skupščina Socialistične republike Slovenije.

133. člen

Zadeve, ki imajo splošen pomen za republiko, ureja Socialistična republika Slovenija v okviru republiške pristojnosti z zakonom.

Republika lahko s splošnim zakonom določi splošna načela za občinske skupščine za ureditev vprašanj na področjih, ki jih po tej ustavi samostojno urejajo občine, kadar je zaradi splošnih koristi potrebno, da so posamezna področja oziroma vprašanja urejena v celotni republiki po notnih načelih.

Splošni zakon se ne more neposredno uporabljati. Republiški politično-izvršilni in upravni organi ne morejo izdajati predpisov za izvrševanje splošnega zakona.

134. člen

Samo z zakonom se urejajo zadeve, ki se tičejo:

— ustanovitve ali odprave občine ali okraja ter določanja in spreminjanja območij občin in okrajev;

— republiškega državljanstva;

— republiškega referendumu;

— amnestije in pomilostitve;

— republiških praznikov;

— volitev in odpoklica poslancev Skupščine Socialistične republike Slovenije ter članov občinskih in okrajnih skupščin;

— organizacije republiških organov in strokovnih služb;

— organizacije pravosodja v republiki, organizacije in dela Vrhovnega sodišča SR Slovenije in drugih republiških sodišč;

— načel o organizaciji in delovanju državne uprave v republiki;

— visokošolskih zavodov in njihovih združenj, organizacije in delovanja šol za splošno izobraževanje, strokovnih šol, dvojezičnih, manjšinskih in posebnih šol ter enotnosti sistema pouka in izobraževanja;

— preventivnega zdravstvenega varstva, organizacije in delovanja zdravstvene službe, službe socialnega varstva in službe zaposlovanja delavcev;

— organizacije in delovanja kulturnih in umetniških zavodov;

— organizacije in delovanja znanstvenih zavodov in znanstveno-raziskovalnega dela;

— urbanistično-prostorskega planiranja;

— drugih zadev, za katere določa ustava, da se uredijo z zakonom.

Zadeve iz prejšnjega odstavka lahko urejajo občine in okrajni s svojimi predpisi, če so in kolikor so za to z zakonom izrecno pooblaščen.

135. člen

Na področju izključne zvezne zakonodaje in na drugih področjih, ki se po zvezni ustavi urejajo samo z zveznim zakonom, se lahko izda republiški zakon samo, če je za to dano pooblastilo v zveznem zakonu.

Na področjih, na katerih izdaja federacija popolne zakone, se lahko uredijo z republiškim zakonom posamezna vprašanja, če ni zveznega zakona ali če je za to dano pooblastilo z zveznim zakonom.

Na področjih, na katerih izdaja federacija temeljne zakone, se lahko z republiškim zakonom uredijo vprašanja in razmerja, ki niso urejena z zveznim zakonom.

Če je za republiškim zakonom izdan zvezni zakon, prenehajo veljati določbe republiškega zakona, ki se tičejo vprašanj, ki so urejena z zveznim zakonom.

Na področjih, na katerih se izdajajo zvezni splošni zakoni, morajo biti republiški zakoni v skladu z načeli zveznega splošnega zakona.

136. člen

Predpise za izvrševanje republiških zakonov izdajajo republiški politično-izvršilni in upravni organi v skladu s to ustavo.

Občinski oziroma okrajni organ lahko izda predpise za izvršitev republiškega zakona samo, če je z zakonom izrecno za to pooblaščen.

137. člen

Republiške zakone neposredno izvršujejo občinski organi.

Okrajni organi oziroma republiški organi neposredno izvršujejo republiški zakon samo, če so z zakonom izrečno za to pooblašteni.

Zadeve, ki so z zakonom zaradi posebnega pomena za uresničevanje pravic in dolžnosti republike določene kot zadeve splošnega pomena za republiko, izvršujejo praviloma republiški organi. Občinski ali okrajni upravni organi lahko opravljajo take zadeve samo, če so z zakonom za to pooblašteni. Samo za opravljanje zadev, ki so splošnega pomena za republiko, se lahko z zakonom ustanovijo v občinah in okrajih organi republiške uprave.

138. člen

Republiški organi imajo nasproti organom občin in okrajev samo pravice, ki so določene z ustavo in zakoni.

Pri izvrševanju svojih pravic in dolžnosti morajo republiški organi sodelovati z organi občin in okrajev ter z organi delovnih in drugih samoupravnih organizacij.

VI. POGLAVJE

Skupščina Socialistične republike Slovenije

I. Položaj in pristojnost

139. člen

Skupščina Socialistične republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Skupščina SRS) je najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja v okviru pravic in dolžnosti Socialistične republike Slovenije.

Skupščina SRS izvršuje svoje pravice in dolžnosti na podlagi in v mejah te ustave.

140. člen

Skupščina SRS kot temeljni nosilec pravic in dolžnosti republike je izključno pristojna, da:

- odloča o spremembi ustave;

- sklepa o vprašanih meja Socialistične republike Slovenije;
- sprejema republiški družbeni plan;
- sprejema zakone;
- sprejema republiški proračun in potrjuje sklepni račun o izvršitvi republiškega proračuna;
- daje obvezno razlago republiških zakonov;
- določa splošna načela, cilje in smer politike Socialistične republike Slovenije na posameznih področjih;
- razpisuje republiški referendum;
- odloča o razpisu javnih posojil;
- odloča o razpustu Skupščine oziroma posameznega zbora in o podaljšanju mandata republiškim poslancem;
- obravnava načelna stališča glede politike izvrševanja republiških zakonov;
- obravnava poročila republiških organov ter samoupravnih organizacij, za katere tako določa zakon;
- obravnava poročila republiških sodišč;
- voli določeno število članov v Zvezni zbor (Zbor narodov);
- voli in razrešuje predsednika in podpredsednike Skupščine ter predsednike in člane Izvršnega sveta in odborov Republiškega zbora;
- voli in razrešuje predsednike in sodnike Ustavnega sodišča SR Slovenije, Vrhovnega sodišča SR Slovenije ter drugih republiških sodišč;
- imenuje in razrešuje generalnega sekretarja Izvršnega sveta, republiške sekretarje ter druge republiške funkcionarje in člane organov upravljanja, za katere je tako določeno z ustavo, zakonom ali drugim aktom Skupščine;
- opravlja politično nadzorstvo nad delom republiških politično-izvršilnih in upravnih organov; opravlja nadzorstvo nad izvrševanjem republiškega družbenega plana, republiškega proračuna ter finančnih načrtov z zakonom določenih republiških skladov; opravlja družbeno nadzorstvo v skladu z zakonom;
- razveljavi protiustavne in nezakonite akte Izvršnega sveta;
- odloča o podaljšanju mandata oziroma o soglasju k podaljšanju mandata članom občinskih in okrajnih skupščin, o razpustu občinske ali okrajne skupščine ter o razpisu splošnih volitev v občinske in okrajne skupščine;
- ustanavlja delovne in druge organizacije in zavode, razen v primerih, ko je po zakonu za to pristojen Izvršni svet;
- počeljuje amnestijo za kazniva dejanja, ki so določena s republiškimi zakoni;
- opravlja druge zadeve, ki so ji dane s to ustavo.

141. člen

Skupščina SRS obravnava vprašanja, ki so skupnega pomena za republiko kot celoto, in lahko sprejema deklaracije ter resolucije, v katerih se določijo stališča glede politike Skupščine SRS na ustreznem področju ter glede načina njenega uresničevanja.

Skupščina daje priporočila občinskim in okrajnim organom ter delovnim in drugim organizacijam o vprašanih splošnega pomena.

Skupščina SRS kot splošni družbeno-politični zbor republike obravnava s predstavniki družbeno-političnih organizacij in z drugimi predstavniki javnosti v republici vprašanja, ki so splošnega pomena za SR Slovenijo.

142. člen

Skupščina SRS lahko sklene, da se predlog zakona ali drugo vprašanje iz njene pristojnosti predloži volivcem, da se o njem izjavijo (referendum), in sicer preden ga sprejme ali o njem odloči ali potem, ko ga je že sprejela oziroma o njem odločila.

Odločitev volivcev je za Skupščino SRS obvezna. Dve leti po referendumu Skupščina SRS ne more izdati zakona ali drugega akta, ki bi bil v nasprotju z izidom referenduma.

Postopek pri referendumu predpiše zakon.

2. Sestava Skupščine in volitve

143. člen

Skupščino SRS sestavljajo Republiški zbor kot splošni zbor ter Gospodarski zbor, Socialno-zdravstveni zbor, Prosvetno-kulturni zbor in Politično-upravni zbor kot posebni zbori.

144. člen

Republiški zbor Skupščine SRS šteje 120 članov, drugi zbori pa po toliko članov, kolikor je občin v Socialistični republici Sloveniji.

145. člen

Poslanci Skupščine se volijo za štiri leta. Vsako drugo leto se izvoli polovica članov vsakega zbora.

Skupščina lahko v izrednih razmerah podaljša mandat poslancem za čas, dokler traja tako stanje.

Skupščina na skupni seji vseh zborov in tudi vsak zbor na svoji seji lahko sklene, da se Skupščina oziroma zbor razpusti.

Posamezen zbor lahko razpusti tudi predsednik Skupščine v primerih, ki so določeni s to ustavo.

146. člen

V primeru splošnih volitev za vse člane vseh zborov ali za vse člane posameznega zbora določi Skupščina SRS oziroma zbor na svojem prvem sestanku, v katerih občinah traja izvoljenim poslancem prva mandatna doba samo dve leti, in sicer po pravilu, da so te občine enakomerno razporejene po ozemlju Socialistične republike Slovenije.

147. člen

Volitve poslancev Skupščine SRS, ki jim poteče mandat, ter volitve v primeru razpusta Skupščine ali zbora razpisuje predsednik Skupščine.

Volitve za poslanska mesta članov Skupščine, ki jim poteče mandat, morajo biti opravljene najpozneje en mesec pred potekom mandata. Z dnem verifikacije mandata na novo izvoljenim poslancem preneha funkcija poslancem, ki jim je potekel mandat.

V primeru razpusta Skupščine ali posameznega zbora morajo biti volitve razpisane najpozneje 15 dni po razpustu. Od dneva razpisa do dneva volitev ne smeta preteči manj kot en mesec in ne več kot dva meseca.

V rokih, določenih v prejšnjem odstavku, morajo biti razpisane in opravljene volitve tudi za mesta tistih poslancev, ki jim preneha mandat z dnem, ko ugotovi Skupščina, da je prenehalo izredno stanje, zaradi katerega je bil poslancem mandat podaljšan. Vendar izvršujejo ti poslanci poslansko funkcijo še do dneva, ko so verificirani mandati na novo izvoljenim poslancem.

148. člen

Od skupnega števila mandatov Republiškega zbora Skupščine SRS se dodeli najprej vsaki občini po en poslanski mandat. Preostalo število mandatov se dodeli med občine, ki jim pripada po količniku več mandatov; količnik se določi po razmerju med skupnim številom prebivalcev v Socialistični republiki Sloveniji in skupnim številom poslancev Republiškega zbora. Poslanski mandati, ki še preostanejo, se dodelijo po vrsti med občine, ki imajo največji ostanek nad količnikom.

149. člen

Vsaka občina je volilna enota, v kateri se kot delegacija občin v Skupščino SRS voli en poslanec ali več poslancev v Republiški zbor in en poslanec v vsak posebni zbor Skupščine SRS.

150. člen

Člane Republiškega zbora izvolijo občinske skupščine izmed kandidatov, ki jih določijo občani na zborih občanov ali na drugem zakonom določen način. Za člana Republiškega zbora je izvoljen v občinski skupščini in potrjen na referendumu v občini kandidat, za katerega je bila oddana večina glasov vseh volivcev v območja volilne enote, če je bilo več kandidatov, pa tisti izmed njih, za katerega je bilo oddanih največ glasov.

Za člana Republiškega zbora je lahko voljen vsak, ki ima splošno volilno pravico.

151. člen

Člane posebnih zborov volijo občinske skupščine za vsak zbor posebej izmed kandidatov, ki jih določijo delavci na zborih delavcev v delovnih organizacijah ali na drug z zakonom določen način.

Člani Gospodarskega zbora se volijo izmed delavcev, ki delajo v proizvodnji, prometu, trgovini in drugih gospodarskih dejavnostih, izmed kmetijskih proizvajalcev, ki so člani kmetijskih združenj, in izmed obrtnikov, ki so člani zbornice.

Člani Socialno-zdravstvenega zbora se volijo izmed delavcev v delovnih organizacijah na področju zdravstva in socialnih služb.

Člani Prosvetno-kulturnega zbora se volijo izmed delavcev v delovnih organizacijah s področja izobraževanja, znanosti in kulture.

Člani Politično-upravnega zbora se volijo izmed članov organov družbenega upravljanja v delovnih in drugih samoupravnih organizacijah ter izmed članov občinskih in okrajnih skupščin in njihovih svetov.

Za člane posebnega zbora so lahko voljeni tudi člani organov upravljanja samoupravnih organizacij, družbenih organizacij in strokovnih združenj z ustreznega področja, ob pogojih, ki jih določa zakon, pa tudi drugi občani, ki se kot družbeni delavci aktivno ukvarjajo z vprašanji z ustreznega področja.

Za člane posebnega zbora je lahko izvoljen samo, kdor ima volilno pravico.

152. člen

Nihče ne more biti dve mandatni dobi zapored izvoljen za člana istega zbora Skupščine SRS.

Za člana Republiškega zbora je lahko ponovno izvoljen republiški poslanec, ki je bil v prejšnji mandatni dobi delegiran v Zvezni zbor (Zbor narodov). Vendar pa v drugi mandatni dobi ne more biti ponovno delegiran v Zvezni zbor (Zbor narodov).

153. člen

Nihče ne more biti hkrati poslanec dveh zborov.

Zvezni poslanec ne more biti hkrati republiški poslanec, z izjemo poslancev, ki jih delegira Republiški zbor v Zvezni zbor (Zbor narodov).

Nihče ne more biti hkrati član Skupščine SRS in uslužbenec v republiški upravi ali sodnik republiškega sodišča.

154. člen

Poslanec Skupščine SRS je lahko odpoklican pred potekom dobe, za katero je izvoljen.

155. člen

O volitvah in odpoklicu se glasuje tajno.

Z zakonom se predpiše postopek pri volitvah in odpoklicu članov Skupščine SRS.

3. Področje in delo

156. člen

Zadeve iz izključne pristojnosti Skupščine SRS izvršuje v skladu z ustavo Republiški zbor enakopravno s pristojnim posebnim zborom ali posamezen zbor samostojno.

Določene zadeve iz izključne pristojnosti Skupščine SRS izvršuje Skupščina na skupni seji vseh zborov.

Skupščina SRS opravlja določene zadeve iz svoje pristojnosti v odborih, komisijah ter v drugih telesih zborov in skupščine.

157. člen

Na skupni seji vseh zborov Skupščina SRS odloča o podaljšanju mandata republiškim poslancem, o tem, kdaj preneha stanje, zaradi katerega je bil poslanec podaljšan mandat, in o razpustu Skupščine SRS ter voli predsednika in podpredsednika Skupščine SRS.

Na skupni seji vseh zborov se lahko tudi obravnavajo vprašanja, ki imajo splošen politični pomen za Socialistično republiko Slovenijo.

Skupno sejo vseh zborov skliče predsednik Skupščine SRS po lastni pobudi ali na zahtevo vsaj treh zborov.

158. člen

Republiški zbor enakopravno sodeluje z enim od posebnih zborov pri sprejemanju zakonov in drugih aktov in pri izvrševanju drugih pravic in dolžnosti iz pristojnosti Skupščine SRS, kolikor ni z ustavo določeno, da spadajo posamezne zadeve v samostojno področje Republiškega zbora ali posebnega zbora.

Republiški zbor samostojno:

— sklepa o spremembi meja Socialistične republike Slovenije;

— voli člane v Zvezni zbor (Zbor narodov);

— voli in razrešuje predsednika in druge člane Izvršnega sveta, odborov Republiškega zbora in komisij Skupščine SRS;

— voli in razrešuje predsednike in sodnike Ustavnega sodišča SR Slovenije, Vrhovnega sodišča SR Slovenije in drugih republiških sodišč;

— imenuje in razrešuje generalnega sekretarja Izvršnega sveta, republiške sekretarje ter druge republiške funkcionarje in člane organov upravljanja, ki jih po ustavi, zakonu ali drugem aktu Skupščine SRS voli Skupščina;

— razveljavlja protiustavne in nezakonite akte Izvršnega sveta;

— odloča o podaljšanju oziroma o soglasju za podaljšanje mandata članom občinskih in okrajnih skupščin zaradi izrednih razmer in odloča o tem, kdaj preneha stanje, zaradi katerega je bil mandat podaljšan;

— odloča o razpustu občinske in okrajne skupščine ali samo posameznega zbora, če je delo skupščine ali zbora v očitnem nasprotju z ustavo in zakonom;

— razpisuje splošne volitve v občinske in okrajne skupščine;

— odloča o nagradah za delo republiških poslancev in drugih republiških funkcionarjev, za katere to določa zakon.

159. člen

Gospodarski zbor enakopravno z Republiškim zborom: obravnava splošna vprašanja s področja gospodarstva, financ in dela, določa temelje gospodarske politike republike ter sprejema republiški družbeni plan ter zakone in druge akte s teh področij.

Predlog družbenega plana oziroma programov družbenega razvoja obravnava tudi vsi drugi posebni zbori in lahko dajejo pripombe in predloge za njihovo spremembo.

160. člen

Socialno-zdravstveni zbor enakopravno z Republiškim zborom obravnava splošna vprašanja s področja zdravstva, socialnega varstva in socialnega zavarovanja ter sprejema zakone in druge akte na teh področjih.

161. člen

Prosvetno-kulturni zbor enakopravno z Republiškim zborom obravnava splošna vprašanja s področja prosvete, znanosti in kulture ter sprejema zakone in druge akte na teh področjih.

162. člen

Politično-upravni zbor enakopravno z Republiškim zborom obravnava splošna vprašanja s področja organizacije oblasti, družbeno-politične izgradnje in z drugih področij iz pristojnosti Skupščine, razen tistih, ki spadajo po tej ustavi v enakopravno ali samostojno delovno področje drugega zbora, ter sprejema zakone in druge akte na teh področjih.

Politično-upravni zbor sprejema enakopravno z Republiškim zborom republiški proračun in zaključni račun o izvršitvi republiškega proračuna.

Predlog republiškega proračuna obravnavajo tudi vsi drugi posebni zbori in lahko dajo pripombe in predloge za njegove spremembe.

163. člen

Vsak posebni zbor lahko v okviru svojega delovnega področja samostojno obravnava vprašanja v zvezi z izvrševanjem zakonov in skupščinskih odlokov ter druga vprašanja, ki so skupnega pomena za delovne in druge samoupravne organizacije ter za družbeno-politične skupnosti, zaradi vsklajevanja njihovih medsebojnih odnosov in razvijanja prostovoljnega sodelovanja med njimi. Ti zbori imajo pravico dajati delovnim in drugim samoupravnim organizacijam in državnim organom priporočila o teh vprašanjih.

Vsak posebni zbor lahko v okviru svojega delovnega področja samostojno zahteva poročila od Izvršnega sveta in mu postavlja vprašanja,

Vsak posebni zbor lahko v okviru svojega delovnega področja zahteva poročila in pojasnila od republiških sekretarjev in daje svoje mnenje Republiškem zboru ter Izvršnemu svetu glede odgovornosti teh funkcionarjev.

164. člen

Vsak zbor samostojno odloča o verifikaciji mandatov in o drugih mandatno-imunitetnih vprašanjih svojih članov.

Vsak zbor ima svojo stalno mandatno-imunitetno komisijo.

165. člen

Predlog zakona ali drugega akta lahko podaja vsak poslanec v svojem zboru, vsak zbor Skupščine, Izvršni svet, odbor Republiškega zbora ter občinska in okrajna skupščina.

Vsak zbor lahko predlaga izdajo zakona ali drugega akta tudi o zadevah, ki spadajo v področje drugega zbora.

Pobudo za izdajo zakona lahko dajo tudi delovne in druge samoupravne organizacije, družbene organizacije ter z zakonom določeno število volivcev.

Izvršnemu svetu mora biti predložen v mnenje predlog vsakega zakona ali drugega akta, ki ga ni predložil Izvršni svet.

166. člen

Zbor Skupščine SRS veljavno sklepa z večino glasov navzočih članov na seji, na kateri je navzočih večina vseh članov zbora, če ni z ustavo drugače določeno.

Skupščina SRS na skupni seji vseh zborov veljavno sklepa z večino glasov, če je navzočih večina poslancev vsakega zbora. To velja tudi za sklepanje na skupnih sejah dveh ali več zborov, kolikor ni z ustavo drugače določeno.

167. člen

Vsak zbor ima pravico, da obravnava predlog zakona ali drugega akta iz področja drugega zbora, in lahko da glede takega predloga ali vprašanja pristojnemu zboru svoje mnenje, če predlog oziroma vprašanje posega tudi v njegovo delovno področje. Pristojni zbor mora obravnavati tako mnenje in zavzeti do njega stališče.

168. člen

Vsak zbor zaseda in odloča ločeno na svoji seji.

Zbora, ki enakopravno sodelujeta pri sprejemanju zakona ali drugega akta, lahko skleneta, da bosta zakon oziroma akt obravnavala ali pa tudi sprejela na skupni seji.

Če zbora skleneta, da bosta odločala na skupni seji, glasujejo člani vsakega zbora posebej.

169. člen

Dvoje ali več zborov lahko sklene, da bodo na skupni seji obravnavali vprašanja, ki so skupnega pomena za te zборе.

Skupno sejo dveh ali več zborov vodi predsednik enega teh zborov, ki ga določijo zbori na skupni seji.

Predsednik Skupščine SRS lahko v sporazumu s predsedniki ustreznih zborov skliče skupno sejo dveh ali več zborov zaradi obravnavanja vprašanj, ki so skupnega pomena za te zборе.

170. člen

Pristojna zbornica Skupščine SRS lahko skleneta, da se zakonski predlog da v javno razpravo občanom ter družbenim in drugim organizacijam ali pa, da se k obravnavanju predloga zakona ali drugega akta pokličejo predstavniki določenih organizacij, da podajo svoje mnenje in predloge.

171. člen

Skupščina SRS ima svoj poslovnik, ki ga sprejmejo vsi zbori Skupščine.

Vsak zbor Skupščine SRS samostojno sprejme svoj poslovnik.

4. Sprejemanje zakonov

172. člen

Predlog zakona oziroma drugega akta, pri katerega sprejemanju enakopravno sodelujeta Republiški zbor in posebni zbor, je sprejet, če sta ga oba zbornici sprejela v enakem besedilu.

173. člen

Če se zbornica po dveh zaporednih obravnavah spornega vprašanja ne zedinita glede besedila predloga zakona ali drugega akta, postavi skupno komisijo, v katero izvoli vsak zbor enako število članov. Skupna komisija pripravi predlog za vskladitev spornih vprašanj.

Če se skupna komisija ne sporazume ali če zbornica ne sprejmeta njenega sporazumnega predloga, se obravnava predlog na skupni seji obeh zborov. Če se tudi na skupni seji zbornice ne zedinita, se predlog odloži z dnevnega reda. Predlog se lahko ponovno da na dnevni red po preteku šestih mesecev na predlog enega zbornice ali Izvršnega sveta, po sklepu obeh zborov pa lahko že prej.

174. člen

Če zaradi spora med zbornicami ne more biti sprejet družbeni plan, program družbenega razvoja ali proračun do dneva, ko bi moral začeti veljati, ali če ne more biti sprejet zakon, katerega izdaja je po mnenju enega od pristojnih zborov in po mnenju Izvršnega sveta neogibno potrebna, se oba zbornici razpustita. V takem primeru velja zakon, družbeni plan, program družbenega razvoja oziroma proračun v besedilu, v katerem ga je sprejel Republiški zbor.

Akt o razpustu zborov izda predsednik Skupščine.

5. Sprememba ustave

175. člen

Predlog za spremembo ustave lahko predloži Izvršni svet ali dvajset članov kateregakoli zbora. Predlog je lahko podan v obliki ustavnega amandmaja ali ustavnega zakona.

Republiški zbor najprej odloča o tem, ali vzame predlog za spremembo ustave v obravnavo.

Pred odločitvijo Republiškega zbora dajo o umestnosti predlagane spremembe ustave mnenje posebni zbori. Če dva posebna zbora nasprotujeta predlagani spremembi ustave, Republiški zbor pa odloči, da je sprememba ustave umestna, se predloži vprašanje umestnosti spremembe ustave volivcem na referendum.

Sprememba ustave je sprejeta, če je zanjo glasovalo dve tretjini vseh članov vsakega zbora.

Republiški zbor lahko odloči, da da spremembo ustave volivcem na referendum.

Akt o razglasitvi ustave izdala predsednik Skupščine in predsednik Izvršnega sveta.

6. Predsednik Skupščine in predsedniki zborov

176. člen

Skupščina SRS ima predsednika in enega ali več podpredsednikov.

Predsednik Skupščine SRS predstavlja Skupščino; sklicuje in vodi skupne seje vseh zborov, skrbi, da se dela po skupščinskem poslovníku; sopedpisuje skupno s predsednikom Izvršnega sveta ukaze o razglasitvi zakonov; podpisuje druge akte Skupščine, ki so jih sprejeli zbori; opravlja druge zadeve, ki so mu dane s to ustavo in s skupščinskim poslovníkom.

Predsednik Skupščine skupno s podpredsedniki Skupščine in s predsedniki zborov rešuje vprašanja, ki se tičejo pristojnosti zborov, ter zavzema stališča o drugih, s poslovníkom Skupščine določenih vprašanjih, ki so skupnega pomena za delo zborov.

Če je predsednik zadržan, ga nadomestuje podpredsednik.

177. člen

Vsak zbor si izvoli izmed sebe predsednika zbora, lahko pa tudi podpredsednika.

Predsednik zbora sklicuje in vodi seje zbora, skrbi, da se dela po poslovniku, in opravlja druge zadeve, ki so določene s poslovnikom zbora.

Predsednik je dolžan sklicati sejo zbora, če to zahteva predsednik Skupščine ali najmanj petina članov zbora.

Ce je predsednik zbora zadržan, ga nadomestuje podpredsednik.

7. Odbori in komisije

178. člen

Stalni odbori Republiškega zbora obravnavajo splošna vprašanja politike in dajejo Skupščini predloge o teh vprašanjih, proučujejo predloge zakonov in drugih aktov Skupščine, spremljajo izvrševanje zakonov in drugih aktov Skupščine in obravnavajo druga vprašanja iz pristojnosti Skupščine.

Odbor se ustanovi in določi njegovo področje z odlokom Republiškega zbora.

Predsednika in člane odbora izvoli Republiški zbor izmed sebe.

Vsak odbor ima poslovnik.

179. člen

Stalni odbor lahko zahteva od Izvršnega sveta, naj mu po svojem predstavniku razloži svoje stališče do posameznih vprašanj, ki so na dnevnem redu odborove seje, ali pa pošlje svoje mnenje glede osnutka zakona ali drugega akta.

Odbor lahko od starešin republiških upravnih organov zahteva, naj mu razložijo stanje na svojem področju, poročajo o izvrševanju zakonov in drugih predpisov in o drugih vprašanjih s svojega področja ter da mu ustno na seji ali pisмено odgovorijo na posamezna vprašanja ali dajo obvestila in pojasnila.

180. člen

Stalni odbori lahko izvršujejo ankete in poizvedbe. V ta namen lahko zahtevajo od državnih organov ter od delovnih in drugih samoupravnih organizacij potrebne podatke, spise in listine, ne morejo pa izvrševati preiskovalne ali sodne funkcije.

Odbor lahko pokliče predstavnike in funkcionarje delovne ali druge samoupravne organizacije ali združenja, da mu dajo mnenja ali predloge glede posameznih vprašanj.

181. člen

Skupščina SRS in njeni zbori lahko ustanovijo stalne in občasne komisije in druga telesa za proučevanje določenih vprašanj, dajanje predlogov in mnenj, pripravljanje zakonskih osnutkov, opravljanje anket in podobno.

Komisije in druga telesa sestavljajo poslanci, lahko pa tudi strokovnjaki in javni delavci. Mandatno-imunitetno komisijo sestavljajo samo člani ustreznega zbora.

182. člen

Skupščina SRS lahko ustanovi strokovne, posvetovalne in druge službe, ki so potrebne za opravljanje zadev v zvezi z delom Skupščine ali v zvezi z delom Skupščine in Izvršnega sveta.

183. člen

Skupščina SRS ima posebno komisijo, ki spremlja in obravnava kadrovska vprašanja v zvezi z volitvami in imenovanji, za katera je pristojna Skupščina.

Člane te komisije izvoli Skupščina izmed poslancev ter izmed oseb, ki jih predlagajo družbeno-politične organizacije.

Z zakonom se podrobneje določijo naloge in delo te komisije.

8. Pravice in dolžnosti poslancev

184. člen

Poslanec ima pravico dajati zboru, katerega član je, predloge zakonov in drugih aktov in sprožiti vsako vprašanje iz delovnega področja zbora.

185. člen

Poslanec ima pravico predlagati zboru, katerega član je, naj obravnava vprašanje, ki se nanaša na delo Izvršnega sveta, na izvrševanje zakonov ali na delo republiške uprave.

Poslanec ima pravico obrniti se po svojem zboru z vprašanji na Izvršni svet, na ustrezní odbor ali na starešino ustreznega republiškega upravnega organa. Izvršni svet, odbor oziroma starešina upravnega organa odgovori poslancu na seji njegovega zbora ali pa pismeno.

186. člen

Poslanec ima pravico zahtevati po svojem zboru pojasnilo od starešine republiškega upravnega organa. Ta mora dati zahtevano pojasnilo.

187. člen

Poslanec ima pravico sodelovati na sejah občinske skupščine, ki ga je izvolila, četudi ni njen član.

188. člen

Poslanec uživa imunitetno pravico v Skupščini in izven nje. Za mnenje, ki ga je poslanec v Skupščini povedal, in za njegovo glasovanje v Skupščini ni dovoljeno poklicati poslanca na odgovornost, mu vzeti prostost ali ga kaznovati.

Če se poslanec sklicuje na imuniteto, se mu brez dovoljenja zbora, katerega član je, ne sme vzeti prostost in tudi ne začeti zoper njega kazenski postopek.

Če je poslanec zaloten pri izvrševanju kaznivega dejanja, za katero je predpisana kazen strogega zapora nad pet let, se mu lahko odvzame prostost oziroma začne zoper njega kazenski postopek. Organ, ki to stori, pa mora brez odlašanja to sporočiti predsedniku Skupščine SRS. Predsednik predloži zadevo zboru, katerega član je poslanec, da odloči, ali se kazenski postopek nadaljuje oziroma ali ostane odvzem prostosti v veljavi.

Zbor sme vzpostaviti imunitetno pravico tudi poslancu, ki se ni skliceval na imuniteto, če je to koristno za opravljanje te javne funkcije.

Če zbor ni zbran, odloči mandatno-imunitetna komisija proti poznejši potrditvi zbora o tem, ali se dovoli odvzem prostosti ali uvedba kazenskega postopka oziroma ali se kazenski postopek lahko nadaljuje in ali ostane odvzem prostosti v veljavi.

189. člen

Poslancu preneha mandat pred potekom mandatne dobe, če izgubi volilno pravico, če je odpoklican, če Skupščina sprejme njegovo odpoved mandatu, če sprejme službo v republiški upravi ali če je izvoljen za sodnika republiškega sodišča, če je obsojen za kaznivo dejanje na kazen zapora, daljšo od šestih mesecev ali na hujšo kazen, ali če je obsojen zaradi kaznivega dejanja, storjenega iz koristoljubja.

Članu posebnega zbora preneha mandat tudi, če mu na ustreznem področju trajno preneha delovno ali drugo razmerje oziroma funkcija, na podlagi katere je bil izvoljen v posebni zbor, razen če je izvoljen za člana Izvršnega sveta.

VII. POGLAVJE

Izvršni svet

190. člen

Izvršni svet je stalni organ Skupščine SRS, ki mu je poverjena politično-izvršilna funkcija v okviru z ustavo in zakoni določenih pravic in dolžnosti republike.

Izvršni svet je odgovoren za vodstvo politike, katere osnovo določa Skupščina SRS.

191. člen

Izvršni svet sestavljajo predsednik in člani, ki jih izvoli Republiški zbor izmed članov Skupščine na predlog mandatorja.

Mandat za sestavo Izvršnega sveta poveri Republiški zbor enemu od svojih članov, ki ga določi na predlog komisije iz 183. člena ali na predlog skupine dvajsetih poslancev Republiškega zbora.

192. člen

Predsednik Izvršnega sveta ima pravico predlagati Republiškemu zboru izvolitev ali razrešitev posameznih članov Izvršnega sveta.

Razrešitev predsednika Izvršnega sveta ali ostavka večine njegovih članov ima za posledico ostavko celotnega Izvršnega sveta.

Izvršni svet izvoli izmed sebe enega ali več podpredsednikov Izvršnega sveta.

Po svojem položaju so člani Izvršnega sveta generalni sekretar Izvršnega sveta in republiški sekretarji.

Če se Skupščina SRS ali Republiški zbor razpusti ali če je Izvršni svet v ostavki, opravlja Izvršni svet svoje dolžnosti do izvolitve novega Izvršnega sveta.

193. člen

Izvršni svet:

- predstavlja Socialistično republiko Slovenijo;
- skrbi, da se izvršujejo zakoni, republiški družbeni plan, republiški programi družbenega razvoja, republiški proračun in drugi akti Skupščine SRS ter splošna politika, ki jo določa Skupščina; nadzoruje delo republiških upravnih organov in jim daje splošne smernice za delo;
- določa predloge republiškega družbenega plana, republiških programov družbenega razvoja, republiškega proračuna in sklepnega računa o izvršitvi republiškega proračuna;

— predlaga Skupščini izdajo zakonov in drugih aktov; daje mnenje k predlogom zakonov in aktov, ki jih ni predlagal sam;

— izdaja uredbe in druge predpise za izvrševanje zakonov in drugih splošnih aktov Skupščine, če je z zakonom za to pooblaščen;

— izdaja v vojnem času skupno s predsednikom Skupščine SRS uredbe z zakonsko močjo o vprašanih iz zakonodajne pristojnosti Skupščine in tudi druge akte iz pristojnosti Skupščine, če se Skupščina ne more sestati;

— določa splošna načela za notranjo organizacijo in delo republiških upravnih organov;

— predlaga ustanovitev ali odpravo republiških sekretariatov in drugih republiških upravnih organov, ki jih po ustavi ali zakonu ustanovi Skupščina SRS; ustanavlja in odpravlja upravne organe, ki jih ne ustanavlja Skupščina;

— ustanavlja zavode za proučevanje in pripravo zadev iz pristojnosti Izvršnega sveta; daje Skupščini SRS predloge za ustanovitev delovnih in drugih organizacij oziroma jih ustanavlja sam, kolikor je za to z zakonom pooblaščen;

— razveljavlja oziroma odpravlja predpise in splošne akte republiških upravnih organov, ki niso v skladu z zakonom, uredbo ali z drugim predpisom;

— predlaga Republiškemu zboru razpust občinske ali okrajne skupščine; predlaga podaljšanje oziroma izdajo soglasja za podaljšanje mandata članom občinskih in okrajnih skupščin;

— predlaga Republiškemu zboru razpis splošnih volitev v občinske in okrajne skupščine;

— daje Republiškemu zboru predloge za izvolitev oziroma razrešitev predsednikov in sodnikov republiških sodišč;

— daje soglasje za imenovanje oziroma razrešitev republiškega javnega tožilca;

— imenuje in razrešuje starešine republiških upravnih organov ter zavodov in organizacij, za katere to določa zakon;

— izvršuje republiški proračun;

— daje pomilostitve v skladu z zakonom;

— razpolaga v skladu z zakoni z določenimi republiškimi skladi;

— izvršuje druge pravice in dolžnosti, ki so mu dane z ustavo in zakonom.

194. člen

Izvršni svet opravlja zadeve iz svoje pristojnosti na podlagi in v mejah ustave, zakonov in drugih aktov Skupščine SRS.

Izvršni svet je za svoje delo odgovoren Skupščini SRS.

195. člen

Izvršni svet odloča v zadevah iz svoje pristojnosti na svojih sejah v ožji ali širši sestavi. Z zakonom o organizaciji in delu Izvršnega sveta se določijo, katere zadeve iz svoje pristojnosti opravlja Izvršni svet v širši sestavi.

Izvršni svet lahko ustanovi odbore in druga telesa za vsklajevanje dela republiških upravnih organov, za obravnavanje vprašanj, ki so skupnega pomena za več upravnih organov ter za proučevanje vprašanj iz pristojnosti Izvršnega sveta.

196. člen

Izvršni svet lahko Skupščini predlaga, naj odloži obravnavanje predloga zakona ali drugega akta, naj sestavi Skupščina in Izvršni svet skupno komisijo za obravnavanje posameznega vprašanja ali naj se skliče seja pristojnega zbora Skupščine, da bo razložil Izvršni svet svoje stališče.

Če Republiški zbor sprejme predlog zakona ali drugega akta v nasprotju s stališčem Izvršnega sveta, lahko Izvršni svet poda kolektivno ostavko Republiškemu zboru, če misli, da ne bo mogel zagotoviti izvršitve zakona oziroma drugega akta.

197. člen

Izvršni svet mora vsako leto podati Republiški skupščini splošno politično poročilo. Zbori Skupščine obravnavajo poročilo Izvršnega sveta, vsek v okviru svojega delovnega področja.

198. člen

Predsednik Izvršnega sveta predstavlja Izvršni svet; sklicuje in vodi seje Izvršnega sveta; skrbi, da se izvršujejo sklepi in splošna politika Izvršnega sveta; soprodpisuje s predsednikom Skupščine akte o razglasitvi zakonov. Predsednik je osebno odgovoren za splošno politiko Izvršnega sveta.

Predsednik zadrži objavo uredbe ali drugega akta Izvršnega sveta, če misli, da ni v skladu z ustavo ali zakonom, mora pa zadevo takoj predložiti Skupščini v odločitev.

199. člen

Predsednik predlaga v imenu Izvršnega sveta Republiškemu zboru imenovanje oziroma razrešitev generalnega sekretarja Izvršnega sveta, republiških sekretarjev in drugih republiških funkcionarjev, ki jih imenuje Skupščina.

Predsednik skliče sejo Izvršnega sveta po lastni pobudi ali na zahtevo najmanj petih članov Izvršnega sveta.

200. člen

Če je predsednik Izvršnega sveta daljši čas zadržan ali odsoten, ga nadomestuje podpredsednik Izvršnega sveta.

Predsednik lahko na podlagi sklepa Izvršnega sveta poveri podpredsedniku Izvršnega sveta določene zadeve iz svojega področja.

201. člen

Organizacija in delo Izvršnega sveta in njegovih organov ter njihove pravice se uredijo z zakonom.

VIII. POGLAVJE

Republiška uprava

202. člen

Republiški upravni organi neposredno izvajajo politiko in ukrepe, določene z zakoni in drugimi predpisi, neposredno izvršujejo v mejah svoje pristojnosti zakone in druge predpise oziroma nadzorujejo njihovo izvrševanje, pripravljajo predpise in opravljajo strokovne zadeve iz svojega področja za potrebe Skupščine SRS in Izvršnega sveta ter opravljajo druge upravne zadeve v mejah pravic in dolžnosti republike.

Republiški upravni organi neposredno izvršujejo zakone in druge predpise samo, če je v skladu z ustavo to izrečno dano z zakonom v njihovo pristojnost.

Upravni organi samostojno opravljajo zadeve iz svoje pristojnosti na podlagi in v okviru ustave in zakonov ter v skladu s predpisi Izvršnega sveta. Upravni organi so odgovorni za izvajanje zakonov in drugih predpisov ter politike, ki jo določi Skupščina. Pri svojem delu se morajo ravnati po smernicah Izvršnega sveta.

203. člen

Za opravljanje upravnih in strokovnih zadev iz republiške pristojnosti se ustanovijo republiški sekretariati in drugi republiški upravni organi.

Za opravljanje določenih pravic in dolžnosti republike se lahko ustanovijo tudi sveti.

Samostojni republiški upravni organi se ustanovljajo in opravljajo z zakonom. Z zakonom se določijo tudi njihovo področje, organizacija in pravice.

204. člen

Starešine republiških upravnih organov samostojno izvršujejo pravice, ki so jim dane z zakonom, in so osebno odgovorni Skupščini SRS in Izvršnemu svetu za svoje delo in za delo upravnega organa, ki mu načelujejo. Za svoje delo so materialno in kazensko odgovorni po določbah zakona.

Starešina upravnega organa organizira delo v organu, ki mu načeluje, imenuje in razrešuje uslužbence, je njihov najvišji disciplinski starešina in je odgovoren za zakonitost in pravilnost poslovanja upravnega organa.

Starešine republiških upravnih organov morajo poročati Skupščini SRS in Izvršnemu svetu o delu organa, ki mu načelujejo.

205. člen

Na čelu republiškega sekretariata je republiški sekretar.

Generalni sekretar Izvršnega sveta, republiški sekretarji in drugi republiški funkcionarji, ki jih imenuje Skupščina SRS, ne morejo biti v taki funkciji nepretrgoma več kot štiri leta.

206. člen

Predstojniki samostojnih republiških upravnih organov lahko izdajajo pravilnike, odredbe in navodila za izvrševanje zakonov, uredb in drugih predpisov Izvršnega sveta samo, če so z zakonom ali z uredbo za to izrečno pooblašteni.

Predstojniki samostojnih republiških upravnih organov imajo pravico izdajati strokovna navodila in pojasnila.

207. člen

Pri izvrševanju svojih nalog sodelujejo republiški upravni organi s pristojnimi okrajnimi in občinskimi upravnimi organi.

Republiški upravni organi lahko zahtevajo od ustreznih okrajnih oziroma občinskih upravnih organov poročila, obvestila in mnenja in jim lahko dajejo svoje mnenje in pripombe v zvezi z reševanjem upravnih zadev v posamezni upravni panogi.

208. člen

Republiški upravni organi imajo pravico, da v skladu z zakonom v zadevah, ki so splošnega pomena za republiko, izdajajo občinskim in okrajnim upravnim organom obvezna navodila; zadržijo izvršitev njihovih nezakonitih aktov, ki so izdani izven upravnega postopka; zahtevajo poročila, podatke in dokumentacije o stanju in problemih s svojega delovnega področja in da izvršujejo nasproti občinskim in okrajnim upravnim organom druge pravice in dolžnosti, ki so jim dane z zakonom.

Republiški upravni organi morajo opozarjati Izvršni svet na nezakonite akte občinskih in okrajnih skupščin in njihovih politično-izvršilnih organov ter na njihove akte, ki so v nasprotju s politiko Skupščine SRS.

209. člen

Z zakonom se lahko določi, da republiški upravni organi na celotnem območju SR Slovenije neposredno izvršujejo inšpekcijo nad izvrševanjem zakonov in drugih predpisov, za katerih izvrševanje so dolžni skrbeti.

IX. POGlavJE

Sodišča in javno tožilstvo

I. Sodišča

210. člen

V Socialistični republiki Sloveniji izvršujejo naloge pravosodja občinska sodišča, okrajna sodišča in Vrhovno sodišče SR Slovenije ter druga sodišča, ki se ustanovijo v republiki na podlagi zakona.

Organizacijo in delo sodišč ureja zakon.

211. člen

Z zakonom se lahko predvidi možnost ustanavljanja razsodišč, poravnalnih svetov in drugih oblik reševanja medsebojnih sporov med organizacijami, zavodi in občani.

212. člen

Občinsko sodišče ustanovi Skupščina SRS na predlog občinske skupščine, okrajno sodišče pa na predlog okrajne skupščine.

213. člen

Pristojnost sodišč se lahko določi in spreminja samo z zakonom.

214. člen

Samo sodišče odloča o kazenski odgovornosti, o kaznih in o drugih ukrepih zoper storilce kaznivih dejanj. Sodišče odloča tudi o temeljnih premoženjskih in drugih z zakonom določenih pravicah občanov, samoupravnih organizacij in družbeno-politič-

nih skupnosti ter dokončno v upravnem sporu ocenjuje zakonitost individualnih aktov državnih organov, delovnih in drugih samoupravnih organizacij. Samo sodišče lahko vodi kazensko preiskavo.

Sodišča pri svojem delu spremljajo in proučujejo družbena razmerja in pojave, ki so pomembni za izvrševanje nalog pravosodja, in dajejo predloge za preprečevanje družbeno nevarnih in škodljivih pojavov, za odpravo in zmanjšanje nepotrebnih sporov in za utrjevanje zakonitosti.

Sodišča morajo najmanj enkrat letno poročati skupščinam ustreznih družbeno-političnih skupnosti o splošnih problemih pravosodja na svojem območju.

215. člen

Sodišča so samostojni organi družbene skupnosti.

Sodišča sodijo na podlagi ustave in zakona.

Sodišča so pri obravnavanju in pri izdajanju odločb neodvisna.

216. člen

Sodišča sodijo praviloma v senatu, ki ga sestavljajo sodniki in sodniki porotniki, ki so enakopravni pri sojenju.

Z zakonom se lahko določi, da v določenih zadevah sodi senat, ki ga sestavljajo samo sodniki, in tudi, da na prvi stopnji sodi samo sodnik kot sodnik posameznik.

217. člen

Sodnike in sodnike porotnike občinskega sodišča voli občinska skupščina, sodnike in sodnike porotnike okrajnega sodišča okrajna skupščina, sodnike Vrhovnega sodišča SR Slovenije in drugih republiških sodišč pa Republiški zbor Skupščine SRS.

Z zakonom se lahko določi, da volijo sodnike posameznih sodišč neposredno občani.

Sodniki se volijo za čas, ki se določi z zakonom, in so lahko ponovno izvoljeni.

Sodnika in sodnika porotnika lahko razreši samo telo, ki ga je izvolilo, in sicer ob pogojih in po postopku, ki se določijo z zakonom.

218. člen

Sodnik oziroma sodnik porotnik ne more biti klican na odgovornost za mnenje, ki ga je dal o vprašanih, glede katerih je sodeloval pri odločanju.

Sodniku oziroma sodniku porotniku zaradi kaznivega dejanja, ki ga stori pri opravljanju sodne dolžnosti, ni mogoče od-

vzeti prostosti brez dovoljenja pristojnega organa skupščine, ki ga je izvolila.

219. člen

Odločbo sodišča sme spremeniti ali razveljaviti samo pristojno sodišče v postopku, ki ga določa zakon.

220. člen

Obravnavanje pred sodišči je javno. Javnost se lahko izključi samo v primerih, ki jih zaradi varstva splošnih koristi ali določenih osebnih koristi določa zakon.

Vsaka stranka v sodnem postopku ima pravico biti zaslišana, pravico zagovarjati se pred sodiščem in pravico imeti strokovnega zagovornika oziroma zastopnika, ki si ga sama izbere.

2. Vrhovno sodišče SR Slovenije

221. člen

Vrhovno sodišče SR Slovenije:

- sprejema načelna stališča za zagotovitev enotne uporabe zakonov v SR Sloveniji;
- odloča v skladu z zakonom o pritožbah zoper odločbe, ki jih izda okrajno sodišče;
- odloča v skladu z zakonom o upravnih sporih;
- odloča o zahtevi za varstvo zakonitosti in o drugih izrednih pravnih sredstvih v primerih, ki jih določa zakon;
- odloča o sporih glede pristojnosti med sodišči na območju republike;
- opravlja druge zadeve iz republiške pristojnosti, ki jih določa zakon.

3. Javno tožilstvo

222. člen

Javno tožilstvo je samostojen organ, ki mu je poverjen kazenski pregon, izdajanje ukrepov in uporaba pravnih sredstev zaradi enotne uporabe zakona in uresničevanja zakonitosti.

Pri uresničevanju te funkcije javno tožilstvo sproži kazenski postopek, sodeluje v njem, sodeluje v drugih z zakonom določenih primerih v postopku pred sodišči in drugimi organi, vlaga zahteve za varstvo zakonitosti in drugih na zakonu temelječih koristi družbene skupnosti, vlaga pravna sredstva zoper nezako-

nite akte sodišč in drugih organov ter zoper nezakonite odločbe zavodov in organizacij, ki jih ti izdajajo pri izvrševanju javnih pooblastil.

223. člen

Višji javni tožilec ima pravico in dolžnost dajati nižjemu javnemu tožilcu obvezna navodila za njegovo delo.

Republiški javni tožilec dela tudi po smernicah Izvršnega sveta.

X. POGlavJE

Varstvo ustavnosti in zakonitosti

224. člen

Zaradi uresničevanja z ustavo in zakoni določenih socialističnih družbenih in političnih razmerij in enotnosti pravnega reda ter zaradi varstva samoupravnih pravic delovnih in drugih samoupravnih organizacij in družbeno-političnih skupnosti in z ustavo zagotovljenih pravic občanov se z ustavo varujeta ustavnost in zakonitost.

Varovanje zakonitosti je dolžnost vseh organov in organizacij, ki opravljajo javno službo.

I. Skladnost predpisov in drugih splošnih aktov

225. člen

Republiški zakoni morajo biti v skladu z ustavo. Vsi drugi republiški predpisi ter občinski in okrajni predpisi morajo biti v skladu z ustavo in zakoni.

Predpisi republiških upravnih organov ter občinski in okrajni predpisi morajo biti tudi v skladu s predpisi Izvršnega sveta Socialistične republike Slovenije oziroma s predpisom, na katerega podlagi so izdani.

Odloki, s katerimi občinske in okrajne skupščine po določbah ustave samostojno urejajo določena vprašanja, morajo biti v skladu z splošnim zakonom.

226. člen

Vsi splošni akti in ukrepi politično-izvršilnih in upravnih organov morajo temeljiti na zakonu in na drugih, na zakonu temelječih predpisih.

To velja tudi za splošne akte in ukrepe predstavniških teles, kadar jih izdajajo pri opravljanju politično-izvršilne ali upravne funkcije, in za splošne akte in ukrepe delovnih organizacij, ki na podlagi zakona opravljajo družbeno službo.

227. člen

S predpisom upravnega organa se ne morejo ustanavljati obveznosti ali omejevati pravice občanov in organizacij.

228. člen

Statuti, pravilniki in drugi splošni akti, ki jih izdajo delovne in druge samoupravne organizacije v okviru svojih samoupravnih pravic, morajo biti v skladu z ustavo in zakonom.

2. Veljavnost predpisov in objava

229. člen

Vsak predpis in vsak drug splošni akt mora biti objavljen. Republiški predpisi in drugi splošni akti se objavljajo v republiškem uradnem glasilu.

Statut občine oziroma statut okraja določi, v katerem uradnem glasilu se objavljajo občinski oziroma okrajni predpisi.

Odloki okrajnih skupščin se objavljajo tudi v republiškem uradnem glasilu.

230. člen

Predpis začne veljati osmi dan po objavi, če ni v samem predpisu drugače določeno.

Samo iz posebno utemeljenih razlogov se lahko z zakonom ali z drugim predpisom določi, da začne veljati v roku, krajšem kot osem dni po objavi.

231. člen

Predpis ne more imeti učinka za nazaj.

Samo z zakonom se lahko določi, da imajo posamezne njegove določbe ali določbe drugih predpisov učinek za nazaj.

Družbeni plan in proračun ter predpisi, ki so izdani za njuno izvrševanje, se uporabljajo za čas, za katerega sta izdana družbeni plan oziroma proračun.

Če se po storjenem kaznivem dejanju, gospodarskem prestopku ali prekršku predpis o kazenski odgovornosti ali kazni spremeni, se uporablja predpis, ki je za storilca milejši.

232. člen

Predpis velja na območju družbeno-politične skupnosti, katere organ je izdal predpis, če ni v samem predpisu določeno, da velja samo za del tega območja.

3. Nadzorstvo nad ustavnostjo in zakonitostjo

233. člen

Skupščina družbeno-politične skupnosti lahko odpravi ali razveljavi protiustaven ali nezakonit predpis ali drug splošen akt svojega politično-izvršilnega ali upravnega organa, politično-izvršilni organ pa protiustaven ali nezakonit predpis ali splošni akt upravnega organa iste družbeno-politične skupnosti.

234. člen

Izvršni svet lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev predpisov občinskih in okrajnih skupščin, ki so protiustavni ali nezakoniti.

235. člen

Okrajna skupščina lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev protiustavnega ali nezakonitega predpisa občinske skupščine.

Pristojni svet okrajne skupščine lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev protiustavnega ali nezakonitega predpisa sveta občinske skupščine, pristojni okrajni upravni organ pa izvršitev protiustavnega ali nezakonitega predpisa občinskega upravnega organa.

Pristojni republiški upravni organ lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev protiustavnega ali nezakonitega predpisa okrajnega ali občinskega sveta ali upravnega organa.

236. člen

Občinska skupščina lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev protiustavnega ali nezakonitega splošnega akta, ki ga izda delovna ali druga samoupravna organizacija. Z zakonom se lahko da pravica zadržanja glede posameznih organizacij tudi drugemu organu družbene skupnosti.

237. člen

Če republiški zakon, ki bi ga bilo treba uporabiti, po mnenju sodišča ni v skladu s republiško ustavo, predlaga to sodišče Vrhovnemu sodišču SR Slovenije, da sproži postopek za ocenitev skladnosti zakona s ustavo.

238. člen

Državni organi ter zavodi in organizacije, ki imajo javna pooblastila, smejo odločati o pravicah in obveznostih občanov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, uporabljati proti njim prisilne ukrepe ali omejevati njihovo delavnost ter jim s svojimi akti nalagati obveznosti samo, kolikor so z zakonom za to pooblašteni, in v postopku, ki je določen z zakonom in v katerem je občanom ter delovnim in drugim samoupravnim organizacijam dana možnost, da branijo svoje pravice in interese ter da zoper izdani akt uporabijo z zakonom določena pravna sredstva.

239. člen

Zoper sodne odločbe in zoper upravne odločbe državnih organov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki so izdane na prvi stopnji, je zagotovljena pravica do pritožbe.

Samo z zakonom se izjemoma lahko določi, da zoper odločbo ni pritožbe, če je na drug način zagotovljeno varstvo zakonitosti. Pritožba zoper kazenske sodbe, ki jih izdajo sodišča na prvi stopnji, se ne more izključiti.

240. člen

O zakonitosti končnih posamičnih odločb, ki jih izdajo v izvrševanju politično-izvršilne ali upravne funkcije državni organi ali v izvrševanju družbene službe delovne in druge samoupravne organizacije, odločajo sodišča v upravnem sporu, če ni z zakonom zagotovljeno drugačno sodno varstvo.

241. člen

Državni organi in organizacije, pred katerimi se vodi postopek, morajo strankam pomagati pri uresničevanju njihovih pravic.

Družbena skupnost skrbi, da je za občane ter delovne in druge samoupravne organizacije organizirana pravna pomoč.

4. Ustavno sodišče SR Slovenije

242. člen

Ustavno sodišče SR Slovenije varuje v skladu z ustavo in zakonom ustavnost in zakonitost predpisov.

Ustavno sodišče:

— odloča o skladnosti republiških zakonov z ustavo SR Slovenije;

— odloča o skladnosti vseh drugih predpisov in splošnih aktov republiških, okrajnih in občinskih organov ter splošnih aktov delovnih in drugih samoupravnih organizacij z republiško ustavo in republiškim zakonom;

— odloča o sporih glede pravic in dolžnosti med republiko in med občinami ali okraji, o sporih glede pravic in dolžnosti med več okraji ali med več občinami, če za rešitev spora ni pristojno drugo sodišče;

— odloča o sporih glede pristojnosti med sodiščem ter drugim republiškim, okrajnim ali občinskim organom z območja SR Slovenije;

— opravlja druge zadeve, ki so mu dane v pristojnost z ustavo SR Slovenije ali z republiškim zakonom.

243. člen

Postopek pred ustavnim sodiščem za oceno ustavnosti in zakonitosti lahko sprožijo:

— vsak zbor Skupščine SRS na svojem delovnem področju, Izvršni svet, republiški sekretarji in republiški javni tožilec;

— občinske oziroma okrajne skupščine ter delovne ali druge samoupravne organizacije, če so s predpisom kršene njihove z ustavo in zakonom določene samoupravne pravice;

— Vrhovno sodišče SR Slovenije, če postane v postopku pred sodišči sporna skladnost republiškega zakona z republiško ustavo;

— organ, ki v primerih iz 235. oziroma 236. člena ustave zadrži izvršitev predpisa ali splošnega akta.

Ustavno sodišče lahko tudi po lastni pobudi začne postopek za oceno ustavnosti ali zakonitosti.

244. člen

Če ugotovi Ustavno sodišče, da republiški zakon ali drug predpis ali splošni akt Skupščine SRS ni v skladu z ustavo SR

Slovenije, ga mora Skupščina SRS v šestih mesecih od dneva, ko je bila odločba Ustavnega sodišča objavljena, vskladiti z ustavo. Če Skupščina tega ne stori, prenehajo veljati zakon oziroma tiste njegove določbe, ki niso v skladu z ustavo; to ugotovi Ustavno sodišče s posebno odločbo.

245. člen

Če ugotovi Ustavno sodišče, da kakšen drug predpis ali splošni akt ni v skladu z ustavo ali zakonom, ga odpravi oziroma odpravi tiste njegove določbe, ki niso v skladu z ustavo ali zakonom.

246. člen

Ustavno sodišče sestavljajo predsednik in člani, ki jih izvoli Republiški zbor.

Predsednik in sodniki Ustavnega sodišča se volijo za štiri leta in so lahko ponovno izvoljeni.

Predsednik oziroma sodnik Ustavnega sodišča ne more biti hkrati član Izvršnega sveta in tudi ne funkcionar ali uslužbenec v državni upravi ali na drugem sodišču.

Predsednik oziroma sodnik Ustavnega sodišča je lahko, v skladu z republiškim zakonom, odpoklican samo, če stori določeno kaznivo dejanje, če izgubi opravilno sposobnost ali če postane telesno nesposoben za opravljanje svoje funkcije.

247. člen

Z republiškim zakonom se predpišejo natančnejše določbe o pristojnosti, pooblastilih, organizaciji in postopku Ustavnega sodišča SR Slovenije ter o pravnih posledicah odločb tega sodišča.

XI. POGLAVJE

Prehodne in končne določbe

248. člen

Za izvedbo te ustave in za zagotovitev prehoda na njeno uporabo bo izdan poseben ustavni zakon.

249. člen

Ta ustava začne veljati z dnem, ko jo razglasi Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev.

Miha Marinko:

O OSNUTKU NOVE USTAVE SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Tovariši in tovarišice ljudski poslanci!

Pred vami je osnutek nove ustave Socialistične republike Slovenije. V imenu komisije, ki je imela nalogo, da ga pripravi, predlagam skupščini, da o njem odpre javno razpravo. Ob tej priliki želim predvsem pojasniti izhodišča, iz katerih je izhajala naša ustavna komisija pri rešitvah glavne problematike, in opozoriti na nekatera važnejša vprašanja. Med temi zlasti tista, ki obeležujejo značaj, mesto in vlogo republiške ustave v vrsti vseh tistih dokumentov, ki od zvezne in republiške ustave pa do statotov komun in delovnih organizacij predstavljajo enotno ustavnost socialistične Jugoslavije.

Naša ustavna komisija, ki jo je imenovala Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije v septembru 1961, je delala na svojih plenarnih sestankih, zlasti pa tudi v svojih podkomisijah, ustanovljenih za posamezna področja. K pripravi osnutka smo neposredno pritegnili širok krog predstavnikov ljudskih odborov, organizacij in institucij ter javne delavce, strokovnjake in druge osebe. Ves čas smo bili v najtesnejši povezavi z zvezno ustavno komisijo in njenimi podkomisijami. Mnogi naši člani so delali tudi kot člani zvezne ustavne komisije. Komisija je pri svojem delu koristno uporabila gradivo, ki ga je že poprej pripravila komisija za ustavna vprašanja, katero je v maju 1961 imenoval Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije. Strokovno in tehnično delo za obe komisiji je opravljal Sekretariat Izvršnega sveta za zakonodajo in organizacijo, ki je intenzivno sodeloval s sekretariatom zvezne ustavne komisije, pa tudi s sekretariati ustavnih komisij vseh republik. V medsebojnem sodelovanju z zvezno in ostalimi republiškim komisijami v iskanju opredelitive enotnih osnov položaja človeka in občana ter družbeno ekonomskega in političnega sistema, kot tudi pri izdelavi posebnosti republiške ustave, smo se srečali z velikim številom problemov. Poskusi, najti zanje najprimernejše rešitve, se odražajo v dejstvu, da je bilo izdelanih več zaporednih redakcij osnutka ustave, preden smo prišli do te, ki je danes tukaj predložena. Komisija se seveda zaveda, da predloženi osnutek ni popoln,

da so ne samo možne, ampak tudi potrebne izboljšave in izpopolnitve ter pričakuje, da bodo v javni razpravi dane v tej smeri koristne pobude in predlogi, ki jih bo Komisija vzela v pretres, preden bo pripravila in dala Ljudski skupščini LRS končni predlog nove republiške ustave.

NEKAJ O DOSEDANJEM RAZVOJU KOT OSNOVI NOVE USTAVNE UREDITVE

V sedemnajstletni povojni graditvi Jugoslavije so bili napori za razvoj materialnih sil naše dežele pogojeni in najtesneje povezani z razvojem socialističnih družbenih odnosov. Znan hiter razvoj in velik obseg materialne graditve Jugoslavije je bil mogoč samo zato, ker smo se oslonili na neposredni interes delovnega človeka samega na njegovo težnjo živeti svobodno in polno življenje ter na njegovo stremiljenje, da je sam gospodar svoje usode. To je bila tudi temeljna osnova in odločilno gibal našega osvobodilnega boja ter izvor zmage socialistične revolucije, ki ju je skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi izbojeval slovenski narod pod vodstvom delavskega razreda in Komunistične partije.

Osnove naše družbene samouprave, ki jih s sedanjo ustavno reformo utrjujemo in izpopolnjujemo kot podlago vse družbene ureditve, so nastale torej že v samem boju za našo osvoboditev.

Narodi Jugoslavije kot celota in vsak posebej nismo v splošnem osvobodilnem boju čakali na osvoboditelje od zunaj, ampak smo sami prispevali več kot svoj poln delež za lastno osvoboditev. To nam je tudi dalo in daje moralno ter politično pravico, moč in sposobnost, da si gradimo svoj svobodni dom po lastnem okusu, željah in potrebah.

Moč in zmaga osvobodilnega boja sta temeljila na globoki zavesti vsakega posameznika o ciljih tega boja, pogoji boja pa so zahtevali pri izpolnjevanju odgovornih nalog največj samoiniciativnost in iznajdljivost vsakega borca in aktivista, vsake partizanske enote, terenskega odbora Osvobodilne fronte in vsakega poštenega človeka. V takšnih pogojih sta se seveda krepili samozavest in iskanje lastnih oblik pri opravljanju družbenih nalog. Na tej osnovi je naša Komunistična partija pod Titovim vodstvom, ustvarjalno uporabljajoč marksistično znanost o družbi, strnila vse napredne družbene sile v enotno borbeno in vseljudsko politično silo Osvobodilne fronte — predhodnico današnje Socialistične zveze delovnega ljudstva —, ki je bila prvi pogoj in izhodišče za nastanek nove, zares ljudske oblasti.

Že v samem osvobodilnem boju smo si Slovenci prvič v zgodovini ustvarili svojo vojsko in svoje varnostne organe — Narodno zaščito — ter vzpostavili organizacijo svoje oblasti, narodnoosvobodilne odbore in Slovenski narodnoosvobodilni svet, kar je predstavljalo že vsa bistvena obeležja naše nacionalne državnosti. Ljudska oblast je bila v resnici nova oblast, z ljudsko in demokratično vsebino. Bila je naša oblika diktature proletariata in je predstavljala aparat zmagovitega ljudstva. Svoj značaj razredne oblasti, obeležje sile in oblasti je ohranila za varovanje izvojevanih pridobitev za vse delovne ljudi, za boj proti ostankom

sovrážnikov delovnega ljudstva, za odpravo izkoriščanja človeka po človeku, za zaščito novega položaja delovnega človeka in novih družbenih odnosov

Ustava Federativne ljudske republike Jugoslavije leta 1946 in Ustava Ljudske republike Slovenije leta 1947 sta potrdili in utrdili ljudsko oblast kot novo državno oblast. Zagotovili sta že v sklepih Kočevskega zбора leta 1943, v odlokih II. zasedanja AVNOJ-a leta 1943 in v odločitvah Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta v Crnomlju leta 1944 ugotovljeni in priznani samostojni državnopravni položaj Slovenije v okviru nove federativne državne skupnosti jugoslovanskih narodov, vzpostavljene na temelju njihove suverenosti, pravice do samoodločbe in enakopravnosti. S tem so bili ustavnopravno potrjeni doseženi cilji, za katere se je slovenski narod, neločljivo povezan z drugimi narodi Jugoslavije, tako brezkompromisno in v najtežjih pogojih boril z vsemi sovražniki svoje nacionalne in socialne svobode.

Nujno potrebna obnova v vojni opustošene Jugoslavije ter ustvaritev lastne osnove za nadaljnji gospodarski in splošni razvoj sta v prvem obdobju po osvoboditvi terjali močno koncentracijo oblasti in sredstev za hitro in plansko premagovanje gospodarske zaostalosti dežele, za utrditev ljudske oblasti in njenih pridobitev. V tem obdobju nujno centralistično upravljanje gospodarstva in drugih področij družbenega življenja se je obdržalo samo kot prehodna oblika upravljanja, predvsem zaradi potrebe po obnovi ter razširitvi industrializacije in krepitvi drugih gospodarskih področij kot osnove za socialistični družbeni razvoj.

Revolucionarni elan je tedaj mogel nadomestovati materialno stimulacijo. Vendar pa je neupoštevanje zakonitosti blagovne proizvodnje v ekonomiki prvega povojnega obdobja moralo kmalu pokazati svoje slabi strani, predvsem zato, ker je nasprotovalo elementarnemu razpoloženju naših delovnih množic po samostojnosti, iniciativnosti in samoupravi. Neposredno odločanje državnega aparata v gospodarstvu in v distribuciji ni moglo pri njegovi najboljši vestnosti upoštevati vseh gibal vsakodnevnega življenja, prihajalo je v vse ostrejšo nasprotje z visoko zavestjo množic. Zato se je moral centralistični sistem preživeti razmeroma hitro. Vodeče politične sile, zlasti pod budnim očesom tovariša Tita, so imele vedno zelo občutljiv posluš za utripe pozitivnih stremiljenj zavednih množic, so začele pravočasno utirati nove poti stvarnega socialističnega družbenega razvoja. Utiranje teh novih poti pa v naših pogojih mnogonacionalne skupnosti, velikih razlik v gospodarski razvitosti posameznih območij, razlik v zavesti ter v navadah, podedovanih iz preteklosti, ni bilo lahko.

Centralistično upravni sistem vodenja gospodarstva v prvem povojnem obdobju ne samo, da ni pomenil najboljše osnove za razvijanje socialističnih odnosov med ljudmi, ampak se tudi ni mogel skladati s samo federativno ureditvijo Jugoslavije kot skupnostjo enakopravnih narodov in republik.

Glede na to, da je bil motiv centralizacije čim bolj racionalno izkoriščanje sredstev in njihovo investiranje tja, kjer bi čim manjša investicija dala čim večji učinek, ugotavljamo prav v tem času izdatno povečanje industrijskih kapacitet Slovenije, saj so investicije v obstoječo industrijo in njeno razširjanje bolj

racionalne kot pa gradnja novih objektov. Iz ocene osnovnih sredstev, izvršene leta 1953, izhaja, da je bila najmanj tretjina osnovnih sredstev v Sloveniji nabavljena po vojni.

Obstajalo je in še obstaja vprašanje obvladovanja splošne gospodarske zaostalosti Jugoslavije kot celote in že posebej nekaterih njenih področij. Pospešen gospodarski razvoj nerazvitih področij pa je možen le v splošnem dinamičnem gospodarskem razvoju in njemu odgovarjajoči aktivni splošni ekonomski politiki. Socialističnemu sistemu mora biti tuje, da bi se posamezna področja ali ožji kolektivi okoriščali z dobičkom, ki je posledica najrazličnejših okoliščin izven proizvodnje. Obstoj nerazvitih področij zavira razvoj produktivnosti dela in s tem neposredno vpliva na življenjske pogoje v razvitih področjih. Maksimalno in boljše izkoriščanje proizvodnih zmogljivostí tako razvitih kot nerazvitih področij pa neposredno vpliva na povečanje narodnega dohodka in s tem omogoča hitrejše odpravljanje zaostalosti. To je ekonomska nujnost, ki pomeni pogoj za pravilno odpravljanje vseh mogočih nacionalističnih in šovinističnih pojavov.

Pričetek razvijanja družbenih odnosov na stvarni socialistični osnovi predstavlja uvedba delavskega samoupravljanja v letu 1950, Titovo geslo »tovarne delavcem« in njegova slovita napotila ob sprejetju zakona o delavskem samoupravljanju pomenijo prvi in najpomembnejši prelom dotedanega centralistično-etatičnega gospodarstva in družbenega sistema sploh. Tej bistveni in kvalitetni spremembi v družbeno-ekonomski osnovi je moral slediti pričetek procesa demokratizacije tudi v drugih družbenih odnosih in ustvarjanje novih socialističnih družbenih temeljev. Pričela se je deatizacija upravljanja javnih služb ter decentralizacija oziroma širjenje politične in materialne samouprave v politično teritorialnih enotah. Vse te velike spremembe v družbenih odnosih so bile ustavno potrjene z delno ustavno reformo, ki je bila tako v federaciji kakor tudi v republikah, izvršena v letu 1953 z uveljavitvijo ustavnih zakonov. Družbeni oziroma ustavni sistem odslej ni temeljil več samo na politični oblasti delovnega ljudstva in njegovem mehanizmu, ki je neposredno upravljal premoženje kot državno lastnino. Družbena lastnina na proizvodnih sredstvih, s katerimi gospodarijo delovni kolektivi ter samouprava proizvajalcev v delovnih organizacijah in v teritorialnih družbenih enotah, v občinah in okrajih, sta se pričeli stvarno uveljavljati kot nova socialistična podlaga vse družbe in njene strukture, ki pričinja prvenstveno izhajati iz družbenega samoupravljanja in ne več iz upravljanja družbe po državi. Na teh novih osnovah je družbeni razvoj hitro napredoval. Vse bolj se je utrjevala samostojnost gospodarskih organizacij, poglobljalo in širilo se je družbeno samoupravljanje na področjih javnih služb, prav tako pa je prehajala samouprava v teritorialnih enotah vse bolj na nove osnove. Nova komunalna ureditev, v kateri začenja postajati občina osnovna teritorialna družbeno-ekonomska in politična celica družbenega sistema, je bila leta 1955 tudi formalno uzakonjena. Delavsko in družbeno samoupravljanje se je naslednja leta močno utrdilo in poglobilo, prav tako pa tudi samostojna družbena vloga nove občine — komune.

Ta hitri razvoj so podpirale in pospeševale delne spremembe v gospodarskem sistemu, v sistemu družbenega planiranja, delna decentralizacija finančnih sredstev, spremembe v načinu finansiranja javnih služb itd. Posledice so se pokazale v velikih uspehih v razvoju proizvodjalnih sil in gospodarstva sploh, kakor tudi v spremembah v ekonomski in socialni strukturi, ki so organsko nastajale v teku zadnjih 10 — 12 let.

Razvoj v Sloveniji v tem razmerno kratkem obdobju je možno v nekaterih točkah ponazoriti s številkami.

V obdobju 1951-61 smo dosegli izreden porast vse proizvodnje. Družbeni proizvod celotnega gospodarstva (računano po istih cenah) se je povečal na okoli dvainpolkrat.

V letu 1951 je znašal delež industrije v narodnem dohodku Slovenije okoli 59%, kmetijstva okoli 18%, ostalih dejavnosti pa 23%. V letu 1961 se je delež kmetijstva zmanjšal na le še 13%, povečal pa se je predvsem delež ostalih, to je terciarnih dejavnosti na 27%, medtem ko je delež industrije znašal okoli 60%.

Indeks porasta družbenega proizvoda v navedenem obdobju je znašal v industriji 239, v kmetijstvu 168, v gradbeništvu 316, v prometu 229, v trgovini 324, v obrti 277 itd.

Iz teh podatkov se vidi, da je relativni delež kmetijstva v upadanju, čeprav sam po sebi absolutno tudi raste po zaslugi družbenega sektorja in kooperacijskih odnosov z individualnimi proizvajalci, dočim čista zasebna proizvodnja stagnira. Krepitev družbeno organizirane kmetijske proizvodnje se kaže zlasti v dejstvu, da posreduje na trg že okoli 26% vseh tržnih presežkov iz kmetijstva. Ta delež pa je v nekaterih panogah, kakor npr. v živinoreji, znatno višji.

V desetletnem obdobju 1952-61 je bilo vloženo skupno preko 750 milijard din investicij v osnovna sredstva (računano po cenah leta 1959). Skladno s povečevanjem celotnega narodnega dohodka je bilo mogoče povečevati tudi investicije. Od okoli 43 milijard din v letu 1952 so narasla investicijska vlaganja na okoli 115 milijard din v letu 1961 (vse po cenah leta 1959). V strukturi vlaganj pa se kaže velika skrb naše družbe za delovnega človeka; medtem ko je v letu 1952 odpadlo na negospodarske investicije, to je za izgradnjo stanovanj, šol, zdravstvenih objektov in podobno, komaj nekaj nad 15%, smo v letu 1961 vložili že blizu 37% vseh izdatkov za te investicije.

Pomembni notranji premiki so nastali tudi v sami strukturi prebivalstva. Po uradnih podatkih statističnih popisov se je povečal delež nekmečkega prebivalstva od 58,8% v letu 1953 na 68,4% v letu 1961, delež kmečkega prebivalstva pa se je v istem obdobju znižal od 41,2% na 31,6%. Po podatkih, zbranih ob uvedbi zdravstvenega zavarovanja za zasebno kmetijsko prebivalstvo, pa se ugotavlja še nadaljnje občutno zmanjšanje prebivalstva, ki živi izključno od kmetijstva — delež znaša samo še 24,4%. Tudi hitro naraščanje prebivalstva v mestih in industrijskih središčih se je v obdobju zadnjih dveh popisov prebivalstva povečalo povprečno za 20,8% — od 2% v Ilirski Bistrici do 135% v Velenju — kar tudi dokazuje hitro se spreminjajočo socialno strukturo prebivalstva. Taka dinamika spreminjanja strukture je značilna za vso Jugoslavijo, v Sloveniji pa je še posebej izrazita.

Socialna struktura prebivalstva LR Slovenije po popisih 1953 in 1961:

Skupno prebivalstvo		skupaj	nekmečko	kmečko
LRS	1953	100	59,6	40,4
	1961	100	68,4	31,6
Celje	1953	100	58,4	41,6
	1961	100	66,9	33,1
Gorica	1953	100	54,8	45,2
	1961	100	64,8	35,2
Koper	1953	100	54,2	45,8
	1961	100	68,8	31,2
Kranj	1953	100	78,8	21,2
	1961	100	84,6	15,4
Ljubljana	1953	100	77,7	22,3
	1961	100	82,9	17,1
Maribor	1953	100	59,8	40,2
	1961	100	67,7	32,3
Murska Sobota	1953	100	29,3	70,7
	1961	100	33,1	66,9
Novo mesto	1953	100	39,9	60,1
	1961	100	51,4	48,6

Prednost LR Slovenije pa je razen tega še v tem, da absolutna premoč industrije nad kmetijstvom ni osredotočena samo na nekaj industrijskih središč, marveč pokriva večino teritorija Slovenije. Ta okolnost je zlasti ugodna za razvoj komunalnega sistema, ker predstavlja občinam solidno materialno in socialno politično bazo. Takšno razprostranjenost industrije v večjem številu središč in njeno posejanost po kmečkem zaledju smo imeli pri nas že ob osvoboditvi. Narekoval jo je ekonomski interes kapitalistov, da so gradili tovarne ob energetske virih, ob prometnih poteh, v krajih z obilno in ceneno delovno silo, kakor tudi njihov strah pred velikimi središči, ki so bila ugodna torišča za krepitev delavskega gibanja. Po osvoboditvi smo dislociranost industrije razvijali še nadalje s tem, da smo investicije za nove industrijske obrate usmerjali v zaostala področja in tako krepili njihov gospodarski potencial. K temu so nas vodili tudi interesi zmanjševanja prehitrega premika ljudi z dežele v mesta, da bi tako ublažili vse večjo stanovanjsko stisko. Spodbujali smo industrijska podjetja v mestih k ustanavljanju oziroma premeščanju njihovih obratov na deželo, zlasti tistih, ki zaposlujejo lažje priučljivo delovno silo, pri čemer investicije za nova delovna mesta niso takoj terjale tudi investicij za družbeni standard, hkrati pa so se zmanjšali tudi stroški za prevoz delavcev na delo.

S temi industrijskimi obrati je prodiral nov duh v zaostalo miselnost in konzervativnost kmečkega prebivalstva. Taka naša politika pa je imela tudi svoje slabe strani, toda o tem malo kasneje.

Orientacija na razvijanje materialne osnove komun se je poleg tega odražala tudi v tem, da so republiški organi v okviru svojih omejenih pristojnosti, ki so jih imeli, že vrsto let vodili politiko močnejše decentralizacije sredstev, oziroma čim manjše centralizacije sredstev v republiškem proračunu in v republiških skladih, da so bila taka prelivanja na nivoju republike čim manjša.

Pri financiranju splošne potrošnje, ki se je v pretežni meri izvajala preko proračunov, se je taka politika izražala na ta način, da je nerazvitim okrajem zmanjševala svojo udeležbo na njihovih proračunskih dohodkih. Razen tega je za njihov gospodarski razvoj odstopala tudi del svojih sredstev. Tisti proračunski dohodki, ki so nastajali iz dodatnih obremenitev državljanov na osnovi njihovih prostovoljnih odločitev na zborih volivcev, pa so v celoti ostajali občinam, brez udeležbe republike ali zveze pri njihovi delitvi.

Tako je udeležba republike v nekaterih letih omogočala le pokrivanje minimalnih proračunskih potreb, kar je bilo v očitno škodo izvajanju njenih specifičnih nalog.

Namen take politike je bil čimbolj utrjevati samostojnost komunalne samouprave, jo postavljati v odvisnost od lastnega gospodarjenja in od lastnih ustvarjenih dohodkov, s katerimi naj bi komune reševale svoje probleme. To je hkrati nalagalo samoupravnim organom komun večjo lastno odgovornost in jih obenem spodbujalo k čim racionalnejšemu gospodarjenju.

Vendar pa je politika decentralizacije upravljanja in dislociranja proizvodnih obratov, ki je, kakor rečeno, krepila materialno bazo naših komun, porajala tudi nekatere slabosti in negativne tendence.

Če je z ene strani lociranje industrijskih obratov v pasivna območja nosilo s seboj tudi novega duha, pa je posledica te politike z druge strani povzročala hitro naraščanje takega sloja industrijskih proizvajalcev, ki stoje z eno nogo še na svoji mali kmetiji, se zato težje vživljajo v skupne interese delovnega kolektiva in čvrsteje vztrajajo na mezdni miselnosti. Večkrat ovirajo bolj kot čisti kmetje modernizacijo kmetijske proizvodnje in dvig produktivnosti dela, čestokrat vnašajo negativne vplive pri odločitvah, izkoriščajoč demokratične pravice samoupravljanja, kar vse zahteva intenzivnejše prepričevanje naših družbeno-političnih organizacij.

Ta naša politika je sama po sebi, deloma tudi pod vplivom tega sloja, spodbujala pri nekaterih občinskih vodstvih lokalistične tendence, ki so se izražale v zahtevah za industrijske investicije tako rekoč v vsako vas. Gre torej za tendenco pretiravanja v omenjeni politiki, ob tem pa za opuščanje ali vsaj zanemarjanje skrbi za modernizacijo kmetijske proizvodnje, za turistično in drugo dopolnilno gospodarsko dejavnost.

Kakor so res bili začetni rezultati dislociranja industrijskih obratov v tem, da so večali industrijsko proizvodnjo in zaposlovanje ob trenutno manjših komunalnih stroških, pa so kmalu za tem porajali zahteve po urejanju mnogih, doslej še neurbaniziranih naselij. To je izzvalo nove, včasih celo relativno dražje, potrebe po urejanju komunalnih problemov in stanovanjske iz-

gradnje. Tudi v tem je vzrok sorazmerno hitro naraščajočih potreb splošne potrošnje.

Niti formalno, še manj pa vsebinsko, se niso izvajali predpisi o urbanističnem urejevanju naselij. To je izzvalo potrebo intenzivnejše usmerjati urbanizacijo s strani republike.

Brez dvoma je zelo pozitivno, da smo dosegli živahno dejavnost samoupravnih organov naših komun. Vendar pa bi prišli v čudno situacijo, če bi komune različno reševale probleme, ki so več ali manj enaki, skupni vsem ali več komunam. Zaradi takih tekočih problemov in tudi zaradi bodočega skladnejšega razvoja ureja osnutek nove ustave jasneje in določneje predvsem vlogo republike. Republike imajo nalogo, da samostojno in med seboj tudi različno uveljavljajo svojo usmerjevalno vlogo, upoštevajoč vse svoje specifičnosti gospodarske, socialne strukture, narodnostne, kulturne in druge narave.

V Sloveniji se bo krepitev vloge republike v nekem smislu zrcalila še posebno prav zaradi tega, ker smo ob krepitvi komunalnega sistema do te mere decentralizirali sredstva republike, da le-ta ni mogla zagotoviti potrebnega razvoja osrednjih republiških organizacij na področju visokega šolstva, znanstveno-raziskovalnega dela, razvoja osrednjih kulturnih institucij in raznih drugih služb. Brez teh si tudi ni moči zamisliti skladnega razvoja komun.

Isto velja tudi za take skupne službe, ki so potrebne za hiter razvoj gospodarstva, kjer je brez dvoma imperativna potreba, zagotoviti delo vseh tistih institucij in organizmov, ki pospešujejo racionalizacijo gospodarstva in rast produktivnosti dela. Mislim, da se, zlasti v zadnjem času, kaže poudarjena potreba po intenzivnejšem in vsestranskem znanstveno-raziskovalnem delu, ki ga ni mogoče omejiti le na območje komune ali gospodarske organizacije. Ekonomski interesi raziskovalnega dela so naši skupni interesi, ker so pomembni za vse nacionalno gospodarstvo. To pa še posebej v sedanjem obdobju, ko je naš hitrejši ekonomski razvoj pogojen z uspešnim vključevanjem v mednarodno delitev dela. Zato zaslužijo posebno skrb in odgovornost republike prizadevanja za razvoj tehnologije, modernizacije, to je avtomatizacije industrijske proizvodnje, s tem pa uveljavitev takih integracijskih procesov v proizvodnji, ki bodo ekonomsko interesantna za vsakega udeleženca.

Posebno v zadnjih letih vse bolj izrazita decentralizacija družbenih sredstev terja v interesu samih upravljalcev decentraliziranih sredstev take oblike integracije, ki bodo omogočale hitro reševanje vse bolj obsežnih gospodarskih nalog in take oblike integracije, da bodo v celoti ohranjale in še krepile samoupravne pravice upravljalcev. V bodoče bo zato pomemben tudi vpliv republike na izvajanje kreditne politike in bančnega sistema, ki bo krepil in omogočal takšna stremljenja.

Za uresničitev vseh tistih splošnih družbenih nalog, ki se dajo zaradi svoje narave racionalno in uspešno urejati le v merilu celotne republike, bo treba zagotoviti materialno osnovo, da bo omogočena njihova izvršitev. Skratka, preko delovanja republiške skupnosti je treba zagotoviti tako pomoč delovnim organizacijam in komunam, da bi mogle čim popolneje izkoristiti vse objek-

tivne možnosti svojega področja in svoje potencialne sile, ne pozabljajoč na potrebo razvoja komplementarnega gospodarjenja, ki se čisto izgublja z vidika tam, kjer se pojavljajo lokalistične tendence zapiranja vase, zapiranja v ekskluzivni krog svoje komune.

Tendence nadaljnje dekoncentracije naših proizvodnih in malih ruralnih središč ali celo njihovo širjenje po vsej površini naše pokrajine, pokrajine, ki ima idealne pogoje za razvoj turizma, so škodljive nadaljnjemu nacionalnemu razvoju. Zato morajo večje pristojnosti republiške urbanistične službe in vsega prostorskega urejanja s strani republike sploh služiti tako čuvanju podobe dežele, čuvanju agrarnih površin za zagotovitev modernizacije kmetijske proizvodnje, kakor tudi racionalni lokaciji industrijsko proizvodnih obratov in naselij. Razblinjati moramo zmotna pojmovanja, da je materialna baza komun samo v industriji, ne pa tudi v racionalni kmetijski proizvodnji, turizmu in drugih dejavnostih.

Ravno tako bo morala biti vloga republike učinkovitejša pri pospeševanju splošnega, višjega in strokovnega izobraževanja, kakor tudi pri razvijanju kulturnega življenja, zdravstvenih ustanov itd.

Navajanje teh nekaj primerov iz naše dosedanje prakse ima namen vsaj približno, ilustrativno nakazati, prvič svojstvenost problematike naše republike, drugič pa iz tega izhajajoče posebne naloge republike, da jih v svojem okviru in po svojih organih rešuje oziroma usmerja delo komun.

● Na splošno lahko ugotavljamo, da je šel ves razvoj v omenjenem obdobju v smeri krepitve materialne osnove delavskega in družbenega samoupravljanja ter komunalnega sistema, izpopolnjevanja njihove organizacijske strukture ter razvijanja lastne odgovornosti delovnih ljudi in organov samoupravljanja za uspešen napredek.

Posebno pomembna je bila graditev notranjih odnosov v delovnih kolektivih na načelu dohodka in delitve dohodka po delu. Tako se je začel proces ukinjanja etastičnih mezdnih odnosov in dejanskega osvobajanja dela. Ta proces je segel že globoko tudi na področje družbenih služb, zdravstva, pravnote, pa tudi državne uprave. Družbeni razvoj je prerasel ustavne okvire, ki jih je določala ustavna reforma iz leta 1953, ki zahteva celovitejši in doslednejši izveden ustavni sistem, ki ga skuša sedaj opredeliti nova zvezna in republiške ustave.

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA, NJENA USTAVA IN RAZMERJE DO ZVEZNE USTAVE

Osnovni material za teoretična in politična razpravljanja o našem ustavnem sistemu ostaja slejkoprej temeljita politična in znanstvena obrazložitev, ki jo je dal k osnutku zvezne ustave predsednik zvezne ustavne komisije tovariš Kardelj v Zvezni ljudski skupščini. Izhajajoč iz te osnove bom poskusil označiti pomen, mesto in vlogo ustave republike ter njeno razmerje do zvezne ustave, prav tako pa tudi utemeljiti strukturo in vsebino naše nove republiške ustave, kot ju je v osnutku določila ustavna komisija.

V prej opisanem razvojnem procesu novih družbenih odnosov in tudi ustavnih sprememb so se utrdile in poglobile osnove socialistične družbe, ki jih sedaj ustava formulira celovito. To so družbena lastnina proizvajalnih sredstev kot negacija tako državne kot privatne lastnine, samoupravljanje na področju gospodarstva in javnih služb ter samoupravljanje v politično-teritorialnih družbenih skupnostih, princip ugotavljanja dohodka in princip delitve po delu. Iz teh novih socialističnih temeljev rastoči družbeni sistem ne daje samo večje poročstvo in ne ustvarja samo večjih možnosti za uresničevanje klasičnih pravic državljana, ampak tudi postavlja na novo osnovo pravice človeka in občana s tem, da svoboden človek kot proizvajalec in upravljalec družbenih zadev postaja neposredno izhodišče in hkrati cilj vsega družbenega sistema.

Ta pozitivni proces rasti samoupravljanja in pomembnosti človeka je pri nas odraz procesa »odmiranja države«. Ustava izhaja iz načelnega gledanja na ta proces, kakor tudi iz našega konkretnega ekonomskega in družbenega razvoja. Država ima v takem obdobju še vedno svoje zgodovinske naloge in funkcije, najprej kot instrument dovršitve revolucionarne ekspropriacije ekspropriatorjev, nato pa kot regulator proizvodnih in ekonomskih odnosov tako dolgo, dokler obstaja ekonomska neenakost zaradi nerazvitosti proizvajalnih sil, blagovne proizvodnje in zaradi delitve po delu. Država ima pa tudi določeno organizacijsko vlogo v materialni in družbeni graditvi in s tem postaja v rokah delavskega razreda in delovnih ljudi instrument napredka in svobode.

Zvezna in naša republiška ustava izhajata iz takega pojmovanja vloge države in njenega postopnega odmiranja ter spreminjanja v procesu rasti družbenega samoupravljanja. Organi samoupravljanja so obenem organi oblasti. Vendar zaradi nevarnosti, ki grozi socialistični državi, da se deformira v oblast nad in namesto delavskega razreda, naša ustava točno opredeljuje področje in metode izvajanja državne oblasti, obenem pa — kot še nobena ustava doslej — določeno formulira in utrjuje poglobljene socialistične ekonomske odnose, to je odnose v proizvodnji in delitvi. Zato govori tovariš Kardelj o karakterju osnutka naše ustave, ki ni le ustava države, ampak je hkrati specifična družbena listina, listina samoupravljanja.

V tej luči je treba gledati tudi družbene funkcije teritorialnih družbeno-političnih skupnosti od občine do federacije in seveda tudi samo federativno ureditev Jugoslavije. Jugoslavija je zvezna država jugoslovanskih narodov in njihovih republik, hkrati pa tudi socialistična demokratična skupnost, ki temelji na samoupravljanju in na oblasti delovnega ljudstva. Pri tem je značilnost nove ustavne ureditve prav ta, da — kot izraz uveljavljene pravice narodov do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve — republike še nadalje utrjujejo kot samostojne ekonomske in družbeno-politične skupnosti in kot činitelje napredka kulture in civilizacije narodov in delovnih ljudi ter s tem tudi kot najtrdnjše jamstvo poglobljanja bratstva in enotnosti svobodnih in enakopravnih narodov Jugoslavije.

Ob tem se mi zdi potrebno opozoriti na tisti del razprave tovariša Kardelja o novi ustavi, kjer pravi:

»Po novi ustavi — tako kot tudi po prvi in drugi — naša federacija ni okvir za nastajanje nekakšne nove jugoslovanske narodnosti ali okvir za izvajanje takšne nacionalne integracije, o kakršni so svojčas sanjali različni protagonisti hegemonizma in denacionalizatorskega terorja. To je skupnost svobodnih, enakopravnih in samostojnih narodov in delovnih ljudi, ki so se združili na podlagi skupnih interesov ter naprednih družbeno-ekonomskih, političnih in kulturnih ter delovnih teženj in gibanj delovnih ljudi v razdobju socializma...« (Edvard Kardelj, Nova ustava socialistične Jugoslavije, slovenska izdaja »Komunist«, Ljubljana, oktobra 1962, stran 193.)

»Proces združevanja nacij ni v nasprotju z idejami samoodločbe, svobode, samostojnosti, neodvisnega razvoja in enakopravnosti narodov. Nasprotno, ta proces se lahko razvija ravno na podlagi brezpogojnega upoštevanja teh načel. Nasilno združevanje ima lahko samo reakcionarne rezultate. Zato izhaja predosnutek naše nove ustave iz predpostavke, da je upoštevanje in zagotovitev uresničitve načela samoodločbe, samostojnosti in enakopravnosti narodov eden temeljnih in prvih pogojev za sodobno socialistično združevanje ljudi kot svobodnih proizvajalcev, združenih tudi izven okvirov nacionalnih meja na podlagi njihovih skupnih interesov. To je hkrati tudi izhodišče sleherni sodobni integraciji, ki ni obremenjena z imperializmom, hegemonizmom ali neokolonializmom. V tem smislu pomeni jugoslovanska socialistična federacija, z vsemi svojimi izkušnjami, resen prispevek k zavestnim prizadevanjem sodobnega človeštva v tej smeri.« (Pravtam stran 194.)

Iz takega koncepta federativne ureditve izhajata tudi zvezna in republiška ustava tako pri določanju enotnih osnov družbeno-ekonomskega sistema kakor posebej pri določanju pristojnosti federacije oziroma republike.

Družbena lastnina in družbeno samoupravljanje sta osnovi enotne socialistične ureditve Jugoslavije in njenega političnega sistema, iz njih izvirajoče ustavne pravice, dolžnosti in svoboščine človeka in občana pa so enotne za vse ljudi v Jugoslaviji. Temeljna načela družbeno ekonomske ureditve in političnega sistema ter enotne pravice človeka in občana predstavljajo po svojem bistvu skupni dogovor vseh delovnih ljudi in narodov Jugoslavije, zapisan v zvezni ustavi, ki je s tem obvezna za vse prav zato, da človeku — proizvajalcu in upravljalcu zagotovimo v celotni naši družbi enake pogoje dela, delitve in upravljanja.

Tako torej izražajo določila uvodnega dela ter prvi del o družbeni in politični ureditvi ustave Federativne socialistične republike Jugoslavije splošna načela socialističnega družbenega sistema pri nas. Republiška ustavna ureditev sprejema v celoti ta temeljna načela socialističnih proizvodnih in družbenih odnosov ter jih ustvarjalno uveljavlja v svojih ustavnih normah oziroma proklamira direktno uporabljanje in uresničevanje načel o družbeno-ekonomskem političnem sistemu ter o svoboščinah, pravicah in dolžnostih človeka in občana, zapisanih v ustavi Federativne socialistične republike Jugoslavije, v naši republiki.

Posebnost enotne jugoslovanske ustavne ureditve je nadalje ta, da zvezna ustava v svojem drugem delu taksativno našteva pristojnosti federacije kot skupnega, dogovorno formiranega političnega in samoupravnega organa zveze narodov, republik in delovnih ljudi Jugoslavije.

Temu ustreza koncept predloženega osnutka republiške ustave. V uvodu osnutka ustave je pokazano tako bistvo vsebine našega socialističnega družbenega sistema kakor tudi politična načela, iz katerih izhaja normativni del osnutka nove republiške ustave.

V uvodnih določbah je opredeljen status Socialistične republike Slovenije kot socialistične, demokratične, državne in družbene skupnosti suverena delovnega ljudstva. Tu je uveljavljeno načelo neposrednega medsebojnega sodelovanja z drugimi republikami Jugoslavije še izven normiranega sodelovanja v okviru federacije.

Izhajajoč iz načel, da so v Jugoslaviji vsi jeziki njenih narodov enakopravni, naš osnutek, z edino že v zvezni ustavi normirano izjemo uporabe srbohrvaščine v JLA, določa slovenščino kot uradni jezik vseh državnih organov, delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki izvršujejo družbene službe v Sloveniji.

Poleg ustavne pravice, ki zagotavlja vsakomur, da neznanje jezika ne sme biti ovira za obrambo njegovih pravic, osnutek ustave posebej zagotavlja pravice pripadnikov drugih narodov Jugoslavije v Sloveniji glede izobraževanja in kulturnega udejstvovanja. Pri urejanju manjšinskega vprašanja v naši republici izhajamo iz načelnega stališča, ki v manjšinskih narodnostih gleda element zблиževanja ljudi in narodov, element bogatenja kulture in človeškega sožitja. Osnutek zato ne uveljavlja samo načelno, da je dolžnost republike skrbeti za enakopravnost in vsestranski razvoj ter napredek manjšin, ampak tudi konkretno opredeljuje položaj madžarske in italijanske manjšine. Določa status narodnostno mešanih območij, določa obvezno skrb republike za razvoj dvojezičnega in manjšinskega šolstva in za vse tiste, predvsem kulturne institucije, ki so nujna podlaga kulturnega in vsestranskega razvoja manjšin. Jezik in narodnost, tako kot rasa, spol ali vera, ne moreta biti nikakršna ovira za uživanje vseh pravic človeka in občana. Kot vemo, te pravice daleč presegaajo vse klasične pravice državljana, saj postavljajo človeka kot svobodnega upravljalca svojih zadev. Poleg tega temeljnega načela pa uveljavlja ustava še posebno zaščito manjšine kot celote in s tem tudi daleč presega in ne le obsega vsa mednarodna določila o zaščiti manjšin.

Ne bom se zadrževal na posameznih določilih, ki so sestavni del tako zveznega kot našega ustavnega osnutka in pomenijo skupno zagotavljanje socialističnega družbenega sistema. Posebej bi opozoril na važno novost, ki jo sedaj uveljavljamo glede predstavniških organov v občini, okraju, republici in federaciji. Vsi ti predstavniški organi — so sedaj skupščine, njihov sestav pa je izpeljan naravnost iz občin in delovnih organizacij. Namesto zbora proizvajalcev uvažamo enega ali več zborov delovnih

organizacij. Za vse člane skupščin je uveljavljen sistem obvezne rotacije, to je obnove polovice volilnega telesa vsako drugo leto in načelo prepovedi oziroma omejitve ponovne izvolitve na vodilne politične in državne funkcije. Težko bi dovolj poudaril pomen teh dobočil za nadaljevanje procesa vključevanja vse večjega števila občanov v neposredno upravljanje, ki je — ob istovremnem delovanju zavestnih družbenih sil in samouprave — močno orožje proti birokratizmu in drugim deformacijam.

Posebno pozornost posveča osnutek samoupravljanju v delovnih organizacijah ter v osnovnih družbeno-političnih skupnostih, o čemer bo še posebej govora. Izhajajoč iz splošnih načel zvezne ustave o samoupravljanju na področju gospodarstva in v družbenih službah ter o komunalni ureditvi, ureja osnutek neposredno ustavno strukturo samoupravljanja v delovnih organizacijah ter komunalni sistem. Statuti delovnih organizacij ter družbeno-političnih skupnosti znotraj republike bodo, upoštevaje ta načela, samostojno urejali svoje delovanje in organizacijo. Predosnutek zvezne ustave daje zelo splošno fiziognomijo funkcij republike. V skladu s tem ureja osnutek republiške ustave v naslednjih poglavjih neposredno in konkretno pravice in dolžnosti republike in tudi njeno organizacijo. Končno je bila naloga osnutka republiške ustave, da postavi ustavna načela o varstvu ustavnosti in zakonitosti in o njeni organizaciji, to je glede sodstva, javnega tožilstva in ustavnega sodstva, kar je osnutek, upoštevaje ta načela zvezne ustave, tudi storil. Takšna celotna struktura in vsebina predloženega osnutka republiške ustave sta torej glede na prej navedene razloge po mnenju ustavne komisije utemeljeni.

SAMOUPRAVLJANJE V GOSPODARSTVU IN V DRUŽBENIH SLUŽBAH

Osnutek si je v tem delu zadal nalogo, da uredi strukturo družbenega samoupravljanja, pri čemer je upošteval temeljno načelo našega sistema, po katerem je položaj človeka v delovnih organizacijah na področju gospodarstva in na področju družbenih služb praviloma enak. S tem se tej materiji, ki je bila doslej urejena z zakoni, daje ustavni značaj. Vendar pa osnutek ustave pri urejanju odnosov na tem področju izhaja iz stališča, naj se z ustavo določijo samo tista načela, ki morajo biti enotna in s katerimi se zagotavlja uresničevanje samouprave delovnih ljudi v gospodarstvu in družbenih službah, sicer pa naj statuti delovnih organizacij in drugi njihovi samoupravni akti — v skladu z načeli ustave in z zakoni — samostojno urejajo njihovo delovanje, organizacijo in notranje odnose v delovni organizaciji. Ti statuti in samoupravni akti naj ne bodo podvrženi potrditvi s strani organov družbeno-politične skupnosti; izjeme lahko določi zakon. Pri tem pa osnutek poudarja, da naj bosta organizacija dela in samoupravljanje v delovni organizaciji postavljena tako, da bo članom delovnega kolektiva v vseh fazah delovnega procesa omogočeno čimbolj neposredno odločanje o vprašanih njihovega dela in ekonomskega položaja, vendar v skladu z interesi delovne organizacije kot celote.

Položaj delovnih organizacij je zagotovljen z njihovo ustavno varovano samoupravnostjo, ki se izvaja v okviru pravic in dolžnosti, določenih z ustavo in zakoni. Tak položaj imajo tudi komunalne gospodarske organizacije. Ker pa te upravljajo v bistvu javno službo, je bilo potrebno zagotoviti možnost večjega vpliva ustanovitelja na določitev nalog, na način njihovega izvrševanja in na določanje cen, pri čemer pa seveda, kot osnutek izrecno ugotavlja, nastanejo ustrezne obveznosti za ustanovitelja.

V osnutek se prevzemajo načela o organizaciji samoupravljanja, ki so uveljavljena že po obstoječi zakonski ureditvi in v praksi.

V osnutku ustave je, kot že omenjeno, v skladu z našim sistemom uveljavljeno načelo rotacije polovice članov kolektivnih organov upravljanja vsako leto, pri čemer je dopustna možnost ponovne potrditve iste osebe samo za eno zaporedno mandatno dobo. Obvezna ponovna potrditev vsaka štiri leta je uveljavljena tudi glede direktorja delovne organizacije, vendar je možna ponovna postavitve iste osebe na to mesto.

Osnutek ustave nato posebej obravnava samoupravljanje v gospodarstvu, v družbenih službah, na drugih področjih samoupravljanja ter družbeno odgovornost delovnih organizacij in družbeno nadzorstvo nad njimi. Prav o teh ustavnih določilih smo v naši komisiji precej razpravljali z željo, da bi jih na temelju enotnega sistema in na izkušnjah v naši republiki izgradili tako, da bi v čim večji meri pospeševali razvoj samoupravljanja, ne da bi ga seveda s pretrdimi okviri ustavnih določil ovirali.

Pri zavodih, ki opravljajo družbene službe, je z ustavo zagotovljena možnost, da poleg že ustaljenih splošnih organov upravljanja — to je svetov, v katerih sodelujejo tudi predstavniki ustanovitelja ter delegati organizacij in koristnikov zavodovih uslug, upravnih odborov, ki pri manjših zavodih niso nujni, in direktorjev — obstoje še druge oblike upravljanja, če tako dopušča zakon. To so na primer organi strokovnega vodstva v zavodu ter sodelovanje neposrednih koristnikov zavodovih uslug in drugih oseb pri kolektivnem vodstvu zavoda. Osnutek ustave je moral dopustiti možnost, da zaradi posebne vsebine zavodovega dela in potrebe po ustrezni notranji organizaciji zavodov na področju prosvete, kulture in znanosti lahko zakon določi neblstvene odstopne od splošnih načel o organizaciji samoupravljanja v zavodih.

Pri upoštevanju teh posebnosti delovnih organizacij na področju družbenih služb poudarjam posebej, da jih postavlja osnutek na isto načelno osnovo kot delovne organizacije v gospodarstvu. Tudi v delovnih organizacijah na področju družbenih služb delovni ljudje samostojno organizirajo dejavnosti svoje organizacije in samostojno organizirajo tako porabo družbenih sredstev, ki zagotavlja doseganje najboljših uspehov za delovno organizacijo in družbeno skupnost. V tem oziru se osnutek naslanja na izkušnje naše prakse in daje trdno ustavno podlago za napredovanje v isti smeri, v kateri smo šli zlasti v preteklih dveh letih.

Pri razvijanju doslednega samoupravljanja na tem področju pa so večje težave, ker gre za dejavnosti, ki so bile v prejšnji družbi stvar tako imenovanih svobodnih poklicev, torej posameznih intelektualnih delavcev, ali pa gre za dejavnosti, ki jih že stoletja neposredno urejala država. Gre torej za dejavnosti, kjer se v metodah dela, v organizacijskih prijemih in v finansiranju družijo tradicije anarhičnega individualizma s tradicijami uradnega, samo v neposredne naloge stroke zaverovanega dela. Gre nadalje za dejavnosti, kjer ne deluje trg v smislu materialne produkcije in kjer zato ni bolj ali manj avtomatičnega vsklajevanja med družbenimi potrebami in družbenimi sredstvi. Vse te težave pa delovnim ljudem v naših organizacijah na področju družbenih služb niso zamogle bistva vprašanja. Niso mogle zakriti tega, da naša družba osvobaja tudi intelektualno delo. Naslonjene na tendence modernega življenja, ki gredo tudi na področju družbenih služb vedno bolj k razvijanju skupinskega, ob tem pa tudi vedno bolj specializiranega in razčlenjenega dela, se delovne organizacije tudi na teh področjih vedno bolj dosledno organizirajo kot kolektivi, ki samostojno organizirajo in opravljajo svoje strokovno delo. Osnutek predvideva nadaljnje dosledno poglobljanje te prakse in zato načeloma izenačuje tudi položaj delovnih ljudi v državni upravi, v družbenih organizacijah in v združenjih s položajem delovnih ljudi v delovnih organizacijah.

SAMOUPRAVLJANJE V TERITORIALNIH DRUŽBENO-POLITIČNIH SKUPNOSTIH

Komunalni sistem je dobil v novi ureditvi svoje ustrezno mesto v okviru družbeno-političnih skupnosti, ki se v osnutku republiške ustave še bolj precizira ter podrobneje in neposredno ustavno ureja, v skladu s splošnimi načeli zvezne ustave. Osnutek izhaja s stališča, naj se ustavno normira samo to, kar je za enotnost komunalnega sistema v republiki potrebno, sicer pa naj — v skladu z načeli ustave — statuti osnovnih družbeno-političnih skupnosti samostojno regulirajo njihove funkcije, organizacijo in delovanje. Posebni zakoni o samoupravi v občinah in okrajih se v bodoče ne predvidevajo. V osnovi se z novo ustavno ureditvijo družbena vloga občine in načela o organizaciji občinske samouprave, kakršna so bila doslej v praksi že utrjena, ne spreminjajo.

Občina predstavlja temeljno teritorialno družbeno-ekonomsko in politično skupnost proizvajalcev in občanov, v kateri se neposredno zadovoljujejo osnovne splošne družbene potrebe. Upoštevana je zlasti tudi družbeno-ekonomska vloga občinske skupnosti, v kateri se vrši osnovno vsklajevanje osebnega in splošnega interesa, v kateri se polno uveljavi princip, da proizvajalec sam odloča o delitvi plodov svojega dela ne samo v delovni organizaciji, ampak tudi v občini kot osnovni skupnosti svobodnih proizvajalcev in preko delegatov občine v vseh širših politično-teritorialnih skupnostih.

V zvezi s funkcijami občine se v osnutku prvič postavljajo pogoji za teritorialno oblikovanje občine, in sicer v tem smislu,

da mora biti na ustreznem območju zagotovljena možnost izpolnjevanja družbenih nalog občine in možnost za razvoj družbenega samoupravljanja.

Posebno skrb posveča osnutek materialni osnovi občinske samouprave. Občini je z ustavo zagotovljena pravica, da v skladu z ustavo in zakoni samostojno določa svoje dohodke. Občini je tudi zajamčena pravica samostojnega razpolaganja s svojimi sredstvi. Le zakon lahko izjemoma predvidi obvezno usmerjanje občinskih sredstev za sklade v določene namene.

V osnutku ustave je bilo potrebno bliže določiti značaj načrtnega usmerjanja razvoja občine in vlogo občinskega družbenega plana. Vloga slednjega je opredeljena tako, da omogoča načrtno in konkretno usmerjanje razvoja v občini in njene izgradnje, pri čemer sprošča ustvarjalno iniciativo proizvajalcev in njihovih delovnih organizacij.

Poskusili smo zagotoviti delovnim organizacijam svobodo akcije v okviru njihovih pravic in koristi in jih zavarovati pred birokratskim vmešavanjem ali političnim pritiskom od zunaj, hkrati pa tudi omogočiti občini, da bi izvajala potreben vpliv in nadzorstvo skupnosti, da bi tako zagotovila poslovanje organov delovnih organizacij kot dobrih gospodarjev, ki bi se držali norm socialističnega družbenega življenja.

Kar zadeva organizacijo občinske samouprave, je v osnutku predvidena nova ureditev občinske skupščine, ki bo v bodoče imela poleg občinskega zbora tudi zbor delovnih organizacij, v katerega bodo volile delegate vse delovne organizacije v gospodarstvu in izven njega.

Ustavna komisija je posvetila posebno skrb vlogi krajevne skupnosti. V naši republiki intenzivno razvijamo že vsa zadnja leta stanovanjske in krajevne skupnosti, kot pomembne samoupravne organizacije občanov za urejanje njihovih vsakodnevnih potreb. V tem delu je bilo nekaj tendenc, bodisi podcenjevanja teh skupnosti, bodisi da bi jih hoteli razvijati kot male občine, mikrokomune. Osnutek ustave določa sedaj pomembno mesto v občinski samoupravi krajevnim skupnostim kot organizatorju materialno-tehnične baze in dejavnosti za urejanje in neposredno zadovoljevanje vsakodnevnih potreb občanov, njihovih družin, predvsem varstva otrok, gospodinjstev in naselij, tako v mestu kot na vasi. Osnutek je zato uveljavil več načelnih določb glede formiranja krajevne skupnosti, njene materialne osnove in hkrati obveznosti občine, da zagotovi krajevni skupnosti primerna sredstva za delo ter glede samoupravnosti krajevne skupnosti, ki naj svoje delo in organizacijo uredi s svojim statutom.

Glede delovanja in organizacije občinske samouprave v mestih, ki so razdeljena na občine, je ustavna komisija zavzela stališče, naj obvezno obstoji v takih mestih poseben skupen organ, mestni svet, ker je mesto živ organizem in tvori v različnih ozirih celoto in je treba njegov razvoj na določenih področjih usmerjati enotno. Mestni svet naj vsklajuje delo občin v zadevah, ki so skupnega pomena za mesto, predvsem v zadevah urbanistične izgradnje in ureditve mesta, prometa, komunalnih in drugih služb, ki so skupnega pomena za mesto.

Osnutek ustave uveljavlja pravico mestnega sveta, da v okviru zakona in svojega statuta izdaja predpise. Za uspešno delo mestnega sveta morajo potrebna sredstva zagotoviti občine in sicer v obsegu in na način, ki ga določijo v skladu z zakonom njegov statut. S takšno splošno opredelitvijo vloge in delovanja mestnega sveta v ustavi je podana široka možnost, da se konkretnim razmeram primerno s statutom mestnega sveta uredijo njegove naloge in organizacija.

Potrebno je še opozoriti na odnos med republiko in občino, kot smo ga poskušali uveljaviti v predloženem osnutku. Kakor je bilo že ob zvezni ustavi poudarjeno, odnosi med komunami in republiko ne morejo biti enaki kot med republiko in federacijo, ker bi sicer tudi republike same postale federacije komun. Republika je polno politično odgovorna za stanje in razvoj v komunah, ona naj bo koordinator in regulator njihove dejavnosti v skladu s splošnimi družbenimi interesi. Posebej smo tudi izhajali iz že omenjene potrebe, zagotoviti skladen materialni razvoj republike, zagotoviti tudi skrb za materialno osnovo vseh tistih zadev, ki jih zahtevata napredek in razcvet nacionalne in obče kulture, znanosti in družbenih odnosov sploh. Razen naloge republike, da zagotovi stalno sodelovanje vseh gospodarskih in političnih činiteljev pri izvajanju skupnih nalog, pa imajo po našem osnutku organi republike tudi določena pooblastila in sredstva, s katerimi zagotavljajo tak skladen razvoj. Razen v izjemnih, že v ustavi naštetih okoliščinah, zaradi katerih republika lahko celo razpusti občinsko skupščino, more republiška skupščina sprejeti zakone za tako poseganje v občinsko samoupravo. Istočasno pa mora republika — odgovorna za skladen razvoj celote — v primeru, da posamezna občina nima sredstev za zagotovitev svojih z ustavo in zakoni določenih osnovnih obveznosti do občanov, taki občini pomagati tudi z dotacijami.

Še mnogo splošnejšo opredelitev kot glede občine daje predosnutek zvezne ustave za okraj, da bi tako republiška ustava njegovo vlogo in organizacijo prilagodila dejanskim pogojem in konkretnim potrebam v posamezni republici.

Naša ustavna komisija izhaja iz stališča, da so okraji v Sloveniji ne samo odigrali pomembno vlogo, ampak je njihov obstoj tudi v prihodnosti pomemben za nadaljnje organizacijsko in politično utrjevanje komunalnega sistema.

Ceprav je načelu v načelu postavljen kot obvezna skupnost občin, opravlja še nadalje naloge, ki izhajajo neposredno iz ustave in zakonov, poleg nalog, ki mu jih poverijo občine in ki jih občine upravljajo v okraju. Takšni novi vlogi okraja, ki se ji že močno približuje tudi praksa, ustreza podrobnejša opredelitev njegovih nalog v ustavi, ki jih tu ne bom ponavljal. Te naloge bo še razčlenil in konkretiziral statut okraja. Ustavna komisija je menila, da je treba republiški skupščini dati pravico, da okraju predpiše izvrševanje posameznih zadev, ki jih občine okraju niso poverile, pa so zanje skupnega pomena.

Glede na značaj nalog, ki jih ima okraj deloma že po ustavi in zakonu, je bilo treba okraju zagotoviti pravico neposredne udeležbe pri družbenem dohodku. Občine pa morajo seveda

same prispevati sredstva za naloge, ki jih poverijo okraju. S svojimi sredstvi okraj samostojno razpolaga.

Vlogi okraja kot skupnosti občin in njegovim nalogam ustreza enodomna okrajna skupščina, sestavljena iz delegatov občinskih skupščin, ki jih te izberejo izmed svojih članov.

Sicer pa osnutek ustave glede organizacije okraja, pristojnosti njegovih organov in njihovih medsebojnih razmerij sprejema načelo, naj se primerno uporabijo določbe ustave, ki se nanašajo na organizacijo občine. Konkretna ureditev teh vprašanj je v skladu s načelom o samoupravnosti družbeno-političnih skupnosti prepuščena statutu okraja.

DRUŽBENE FUNKCIJE REPUBLIKE IN ORGANIZACIJA NJENIH ORGANOV

Že v pregledu našega dosedanjega materialnega in družbenega razvoja, ki terja ustavne spremembe, sem govoril o nujnostih, da dobi republika — v skladu s svojimi družbenimi funkcijami — tudi ustrezno materialno osnovo. Republika je v našem ustavnem sistemu pojmovana kot zgodovinsko in nacionalno pogojena družbena skupnost, v kateri delovno ljudstvo ustvarja svojo suverenost in upravlja svoje družbene zadeve. V členih 125 in 126 smo skušali opredeliti republiko kot tako širšo svobodno skupnost proizvajalcev in občanov, v okviru katere si le-ti zagotavljajo vsestranski razvoj in napredek socialističnih družbenih odnosov. Dejansko je funkcija republiške skupnosti zamišljena kot sodelovanje vseh državnih, samoupravnih, delovnih, političnih in družbenih organizacij in občanov, vseh občin in okrajev, ki v vzajemnem sodelovanju v zavesti povezanosti z usodo vseh ostalih narodov, republik in delovnih ljudi Jugoslavije po svoji najboljši moči in vednosti prispevajo k skupnim naporom za boljše življenje vseh in vsakogar.

Za izvrševanje teh skupnih nalog pa ima republika kot organizacija svoje z ustavo določene pravice in dolžnosti in svoje organe, katerih pristojnost izhaja iz ustave in zakonov.

Tako kot federacija opravlja tudi republika centralne družbene funkcije, ki so med njima razdeljene po že omenjenem osnovnem ustavnem načelu, da vse te funkcije opravlja republika, kolikor niso po zvezni ustavi poverjene federaciji. Njihova razporeditev je v novi ustavni ureditvi precej jasneje določena kot doslej, in sicer s tem, da so v osnutku zvezne ustave našete pravice in dolžnosti federacije ter pristojnosti njenih organov, zlasti tudi v odnosu do republike in njenih organov.

Mnogo bolj kot doslej je že v splošni opredelitvi republike, ki jo daje predosnutek zvezne ustave, podrobneje pa določa predloženi osnutek nove republiške ustave, poudarjena družbena vloga socialistične republike kot suverene države in družbene skupnosti, ki je samostojno materialno in politično odgovorna za svoj razvoj. V osnutku je poudarjena funkcija republike, da samostojno ustvarja pogoje za razvoj gospodarstva in družbenih služb ter načrtno usmerja ta razvoj, določa svojo notranjo ureditev, ureja družbene odnose, kolikor to urejanje ni izrecno naloženo federaciji, zagotavlja uveljavljanje pravic in zakonitostih

občanom ter rešuje vsa druga vprašanja, ki so skupnega pomena za življenje in razvoj v republikli.

V okviru tako postavljenih splošnih družbenih nalog republike je ustavna komisija poskusila v osnutku ustave razčleniti njene pravice in dolžnosti z namenom, da bi bile te čim bolj konkretizirane in iz njih čim bolj jasno razvidne tudi pravice občanov, delovnih organizacij in osnovnih teritorialnih družbenih skupnosti. Tako precizirane pravice in dolžnosti republike omogočajo in hkrati omejujejo zakonodajalca pri urejanju teh pravic in obveznosti republike v razmerju do občanov, organizacij in družbenih političnih skupnosti. To velja tako glede določanja sredstev za potrebe republike kot tudi na področju drugih odnosov.

Da bi bila republikli z ustavo zagotovljena možnost učinkovitega načrtnega usmerjanja razvoja na področju gospodarstva in na drugih družbenih področjih, je v osnutku ustave določena vrsta instrumentov takega planskega usmerjanja. Eden teh instrumentov je tudi republiški družbeni plan v okviru skupnega družbenega plana federacije, ki seveda ni več administrativno operativen in ne posega v samoupravne pravice delovnih organizacij in družbeno političnih skupnosti. Družbeni plan je dokument splošnega usmerjanja v tem smislu, da sprošča iniciativo proizvajalcev in občanov ter njihovih delovnih ter drugih organizacij pri izpolnjevanju splošnih nalog, pomembnih za stabilne odnose in za nadaljnji razvoj v gospodarstvu in na drugih področjih. Omogoča jim orientacijo v nacionalnih družbeno-ekonomskih pogojih proizvodnje in potrošnje.

Samostojnosti in samostojni odgovornosti republike za izpolnjevanje njenih pomembnih splošnih družbenih nalog ustreza tudi njena v ustavi določena materialna in finančna samostojnost. V okviru enotnega sistema delitve dohodkov določa republika samostojno svoj delež na skupnem dohodku, ustvarjenem na območju republike, ter samostojno razpolaga s svojimi sredstvi in jih razporeja v svoj proračun in sklade. Osnutek ustave taksativno določa, za katere namene se lahko uporabljajo sredstva republiškega proračuna. Med splošnimi družbenimi nalogami in samostojnim določanjem svojega deleža na skupnih dohodkih pa obstaja neposredna odvisnost. Obseg materialnih sredstev republike je v celoti odvisen od uspešnosti gospodarskega razvoja v republikli, pri čemer pa ima republika neposredne in pomembne naloge, ki sem jih že navedel. Pri tem je treba poudariti tudi obveznost republike, da določa svojo udeležbo na skupnem dohodku z objektivnimi merili, torej enakimi za vse njeno področje, pa tudi, da je republika dolžna zagotoviti materialne pogoje občinam in okrajem za izvrševanje osnovnih, z ustavo in zakonom določenih nalog.

Glede organizacijske strukture republiških organov predvideva osnutek kot največjo spremembo izpopolnitev-sedanje organizacije republiške skupščine. Poleg republiškega zbora kot splošnega zbora, ki nosi splošno odgovornost za vodstvo politike, predvideva osnutek, podobno kot v zvezni skupščini, formiranje več samoupravnih zborov in sicer gospodarskega, socialno-zdravstvenega in prosvetno-kulturnega ter politično-upravne-

ga zbora za vprašanja s področja organizacije oblasti in družbeno-politične izgradnje. Glede kandidiranja in volitev poslancev je uveljavljeno že omenjeno načelo rotacije in omejitve ponovne izvolitve. Podrobnosti bo moral urediti še poseben zakon o volitvah poslancev, ki je že v pripravi. Želim pa ponovno poudariti pomembno novost, da bodo poslanci vseh zborov voljeni kot delegacije občin — in zato je tudi v ustavi predlagano, da bi zbori delovnih organizacij štel po toliko poslancev, kot je v Sloveniji občin — to je 65 — vtem ko bi republiški zbor, zaradi svojih večjih nalog, imel še enkrat toliko članov.

Takšna organizacija skupščine kot predstavniškega telesa republike bo skupščino mnogo bolj kot doslej približala mehanizmu samoupravljanja, ki raste od spodaj navzgor, hkrati pa omogočila večjo neposrednost in specializiranost pri obravnavanju splošnih vprašanj na področjih, za katera je predlagano formiranje posebnih zborov skupščine.

Predloženi osnutek nove ustave se ne spušča podrobno v urejanje dela skupščine, ampak postavlja zanj le glavna načela. Posebej naj omenim to, da praviloma odloča republiški zbor enakopravno samo s tistim posebnim zborom, v čigar delovno področje spada ustrezna zadeva. Tako deluje skupščina v principu kot dvodomna. Izjemoma odloča skupščina na skupni seji vseh zborov, v nekaterih primerih splošnega političnega značaja pa republiški zbor sam. Pri spremembi ustave je, po mnenju ustavne komisije, potrebna soglasnost vseh zborov. Postopek pri sprejemanju zakonov je z novo ureditvijo nekoliko poenostavljen. Ustavna komisija je sprejela predlog, po katerem se pravica predlaganja zakonov neposredno priznava tudi občinskim in okrajnim skupščinam.

Tudi ureditev notranje organizacije skupščine prepušča osnutek ustave njenemu poslovniku. Vendar izrecno postavlja stalne odbore kot odbore republiškega zbora, ker je za tekoče spremljanje vprašanj politike in izvajanja zakonov — kar je naloga teh odborov — potrebno stalno delo, ki ga lahko opravljajo le profesionalni poslanci republiškega zbora.

Da bi se omogočilo stalno in pravilno vodstvo kadrovske politike na širši osnovi in z neposredno odgovornostjo javnosti, predvideva osnutek posebno komisijo skupščine, sestavljeno iz poslancev in predstavnikov družbeno-političnih organizacij, ki naj spremlja in javno obravnava vprašanja izbire kadrov, katere postavlja skupščina. Vrši pa naj tudi določen usmerjevalen vpliv pri kandidiranju članov zborov.

Pri urejanju pravic in dolžnosti poslancev je treba posebej omeniti novo ureditev poslanske imunitete. Podobno kot v zvezi ustavi bi se naj imuniteta upoštevala le, če se poslanec nanjo sklicuje, zbor pa, ki mu poslanec pripada, lahko uveljavi imuniteto poslanca, čeprav se ta nanjo ne sklicuje.

Osnutek nove ustave uvaja glede izvršnega sveta skupščine kot politično izvršilnega organa predvsem dve spremembi. Prva: sestava predloga za člane izvršnega sveta je prepuščena mandatorju, ki ga določi republiški zbor na predlog že omenjene kadrovske komisije skupščine ali skupine 20 poslancev. Predlagana ureditev je v zvezi zlasti s povečano osebno odgovornostjo pred-

sednika izvršnega sveta za njegovo delo, zaradi česar se mu mora prepustiti pravica, da poda predlog za njegovo sestavo. Druga novost se nanaša na samo sestavo izvršnega sveta. Njegovi člani v bodoče ne bodo morali biti voljeni samo iz vrst poslancev republiškega zbora, ampak bodo lahko voljeni tudi izmed poslancev posebnih zborov. Izvršni svet je poseben in stalen političen odbor skupščine in bodo zato njegovi člani lahko samo poslanci. Ker pa so predstojniki samostojnih republiških organov skupaj z izvršnim svetom neposredno odgovorni skupščini za izvajanje njene politike in za delo uprave, so predstojniki samostojnih organov republiške uprave po svojem položaju člani izvršnega sveta. Podrobnejšo ureditev organizacije in dela izvršnega sveta prepušča osnutek ustave posebnemu zakonu.

Kar zadeva republiško upravo, izhaja osnutek iz stališča, da je treba njeno samostojnost in samostojno odgovornost utrditi; njeno delo naj bo seveda tudi v bodoče pod nadzorstvom skupščine in izvršnega sveta ter vsklajeno z njenimi splošnimi smernicami. Zato se vzpostavlja neposreden odnos tudi med organi uprave in skupščino ter bo zato republiški zbor, ne več izvršni svet, v bodoče imenoval predstojnike teh organov.

Ker v republiškem merilu ni več potrebe, da so za nekatera področja uprave državni sekretariati, za druga pa sekretariati izvršnega sveta, se v osnutku ustave organizacija republiške uprave in tem oziru poenostavlja ter se predvidevajo samo republiški sekretariati kot temeljni organi republiške uprave.

Poleg formiranja posebnih zborov skupščine je ostala tudi v bodoče možnost formiranja svetov za posamezna področja.

SODIŠČA IN JAVNO TOZILSTVO

V predloženem osnutku nove republiške ustave se dosedanja splošna ustavna načela o vlogi sodišč, njihovem neodvisnem položaju in o organizaciji sodstva v osnovi ne spreminjajo. Osnutek prevzema splošne ustavne določbe, ki so o tem obsežene v predosnutku zvezne ustave in jih le deloma konkretizira, ker je bilo treba podrobnejšo ureditev sodstva prepustiti zakonu.

Pomembna novost v novi ustavni ureditvi je, da se namesto dosedanjih okrajnih in okrožnih sodišč predvidevajo občinska in okrajna. S tem se organizacija osnovnih sodišč vsklaja s komunalnim sistemom. Čeprav v osnutku gospodarska sodišča niso izrecno omenjena, ima njihov nadaljnji obstoj osnovo v ustavni določbi, da obstoje poleg rednih sodišč, ki so v ustavi izrecno navedena, tudi druga sodišča, ki so ustanovljena na podlagi zakona. Možno so tudi druge oblike za reševanje sporov (kot n. pr. razsodišča, poravnalni sveti), kolikor jih zakon dopušča in ureja.

Posebej moram omeniti predvideno razširitev družbene funkcije sodišč, ki se ne omejujejo več na klasično pravosodje. Sodišča so po ustavi zavezana spremljati in proučevati družbena razmerja in pojave, ki so pomembni za naloge sodstva, in dajati iniciativo za preprečevanje družbeno škodljivih pojavov, za odpravo oziroma zmanjševanje nepotrebnih sporov in za utrjevanje zakonitosti. S tem v zvezi je vsako sodišče dolžno najmanj enkrat letno poročati predstavnikiškemu organu ustrezne družbeno-politične skupnosti o splošni problematiki pravosodja na svojem območju.

Dopolnitev sedanjega sistema volitev sodnikov predstavlja možnost z zakonom uveljaviti načelo neposrednih volitev sodnikov posameznih sodišč po občinah.

Ustavna komisija je smatrala za potrebno, da se v ustavi določi splošen okvir glede pristojnosti Vrhovnega sodišča Socialistične republike Slovenije, ki jo podrobneje uredi zakon.

Pri javnem tožilstvu se osnutek ustave omejuje na splošno opredelitev njegovih funkcij, ki jo povzema po zvezni ustavi. Kljub potrebni centralizaciji te javne službe je bilo na tem mestu v ustavi sprejeto dosedanje zakonsko načelo, po katerem je republiško javno tožilstvo vezano tudi na smernice republiškega izvršnega sveta.

VARSTVO USTAVNOSTI IN ZAKONITOSTI

Nova ustavna ureditev daje poseben pomen vprašanju varstva ustavnosti in zakonitosti ter njegovi organizaciji, zlasti v zvezi s poglobljanjem samoupravljanja in potrebo po varstvu samoupravnih pravic organizmov družbenega samoupravljanja. Predvidene so tudi spremembe oziroma dopolnitve samega organizma tega varstva, zlasti z uvajanjem ustavnega sodstva.

Osnutek ustave dopolnjuje oziroma deloma na novo ureja vprašanja, ki se nanašajo na veljavnost, učinek in delovanje predpisov ter na njihova medsebojna razmerja oziroma potrebno skladnost. Takšna ureditev omogoča hkrati uspešen nadzor nad njihovo ustavnostjo in zakonitostjo.

Da si se z uvedbo ustavnega sodstva spreminja dosedanja organizacijski sistem kontrole skladnosti predpisov ter drugih splošnih aktov, je vendar predstavniškim telesom in njihovim organom dana ne samo pravica horizontalne kontrole te skladnosti, ampak tudi možnost vertikalne kontrole s pravico, da zadržijo izvršitev neustavnega ali nezakonitega predpisa ali drugega splošnega akta.

Da bi se še bolj varovale pravice strank in se jim olajšalo njihovo uresničevanje, je vnesla ustavna komisija v osnutek izrecno ustavno določbo, po kateri so državni organi oziroma organizacije, pred katerimi se vodi postopek, dolžne pomagati strankam pri uveljavljanju njihovih pravic. Obenem je z ustavo določena obvezna skrb družbene skupnosti, da je za občane ter za delovne in druge samostojne organizacije organizirana služba pravne pomoči.

Pri ureditvi ustavnega sodstva je ustavna komisija izhajala v osnovi iz istih izhodišč kot predosnutek zvezne ustave, seveda se je omejila na vlogo Ustavnega sodišča Socialistične republike Slovenije predvsem glede presojanja skladnosti predpisov in drugih splošnih aktov z republiško ustavo in zakoni. Glede dela in organizacije Ustavnega sodišča, ki se šele sedaj uvaja kot nova institucija v našem sistemu, se je bilo treba v ustavi omejiti na nekatere osnovne določbe, zakonu pa prepustiti podrobnejše reguliranje teh vprašanj.

O TERMINOLOGIJI NOVE USTAVE

Iz samega osnutka boste lahko ugotovili, da se je morala naša ustavna komisija spoprijeti tudi z nekaterimi terminološkimi vprašanji. Javna razprava naj o najdenih rešitvah izreče svoje

mišljenje. Tu želim utemeljiti sklep ustavne komisije o uvedbi termina »občan« za pripadnika vsake, ne samo občinske teritorialno politične skupnosti — do federacije.

V izgradnji socialistične družbe kot družbe prehodnega obdobja nadomešča vlogo države in vodstvo družbenih odnosov po državi postopno vse bolj družbeno samoupravljanje. Namesto države kot organizacije sile, ki daje državljanu pravice in mu nalaga dolžnosti, postaja izhodišče socialistične družbe svoboden človek, kot svoboden proizvajalec in neposredni upravljalec družbenih zadev, tudi tistih, ki se morajo še vedno upravljati preko države. Njegove pravice in dolžnosti ne izvirajo iz njegovega razmerja kot državljana do države, ampak iz dejstva, da je član socialistične družbe, ki temelji na novih družbenih osnovah, na družbeni lastnini in na družbenem samoupravljanju. Izraz »državljan« torej ni več ustrezen. Izjema je v primeru, ko gre še za njegovo pripadnost republiški ali federativni državni skupnosti in iz tega izvirajoče njegove pravice, ko gre za njegovo republiško ali zvezno državljanstvo. V vseh ostalih primerih pa je moral izraz »državljan« nadomestiti izraz »občan«, ki izraža v našem jeziku najbolj ustrezno omenjeni položaj človeka in njegovo razmerje do socialistične družbe kot celote ter obratno.

Tovariši ljudski poslanci!

V svojem poročilu ob predlogu osnutka nove ustave sem želel nakazati samo izhodišča dela naše komisije in opozoriti na važnejše vsebinske rešitve. Naše delo ni bilo lahko, želeli smo zagotoviti tako formulacijo republiške ustave, ki ne bo odražala samo doseženega stanja in odnosov, ampak ki bo tudi dajala čvrsto smer in hkrati dovolj široke okvire za bodoči družbeni razvoj. Vemo, da osnutek ni popoln, vendar ustavna komisija smatra, da je predloženi osnutek dovolj izdelan za javno razpravo. Javna razprava ni samo demokratična pot sprejemanja osnovnega družbenega zakona in njegovih norm, razprava naj osnutek izpopolni, najde boljše in lepše formulacije, razprava naj postane vseljudski dogovor o doseženem in bodočem, naj poglobi zavest in pobudi elan, ki bo omogočil, da bodo polno uveljavljeni odnosi med svobodnimi ljudmi in proizvajalci, ki sami kujejo svojo usodo za sebe in za vse.

Zavedajoč se nepopolnosti osnutka, smo v ustavni komisiji prišli do zaključka, da ne more nobena ožja razprava nadomestiti prav take široke javne obravnave. Posebej še zato, ker že teče razprava o zvezni ustavi. Smatrali smo, da je treba pohiteti s pričetkom javne razprave o osnutku republiške ustave.

Prvotno smo predvidevali, da bomo lahko dali poslancem in članom Glavnega odbora SZDL Slovenije osnutek vsaj že štirinajst dni pred današnjo sejo. Delo pa se nam je zavleklo in bili smo pred dilemo: ali podaljšati interno delo na osnutku ali predložiti, da sprejme Skupščina sklep o takojšnjem začetku javne razprave. Odločili smo se za slednje in sedaj predlagam skupščini v svojem in v imenu ustavne komisije, da sklepa predvsem, ali sprejema predloženi osnutek kot osnovo za javno razpravo, ne razpravlja pa o njem v podrobnostih.

Svoj predlog utemeljujem s tem, da je treba zagotoviti predvsem dovolj časa za javno razpravo, ki naj bi se zaključila konec decembra. Če bi načelno razpravo o osnutku opravili že sedaj ali

na skupni seji skupščine in Glavnega odbora SZDL Slovenije, kot smo prvotno mislili, bi imelo dve slabosti. Prvič, ne bi zagotovili potrebnega časa za proučitev osnutka. Drugič pa bi lahko občani dobili vtis, da pomeni pravzaprav obsežna razprava najvišjih forumov in sprejemanje osnutka ne dajanje, pač jemanje možnosti za resnično razvijanje razprave.

Tak vtis naših ljudi bi morda pri njih oslabil občutek, da imajo poleg pravice do javne razprave tudi dolžnost, da sodelujejo pri formuliranju in izpolnjevanju svoje ustave. Na osnovi skupno doseženih socialističnih načel je še vrsta pomembnih vprašanj, ki jih lahko uspešno le skupno določimo.

Ustavna komisija je veliko razpravljala o vprašanih postavitev direktorjev, posebnih nadzornih odborov v delovnih organizacijah, izdajanja splošnih zakonov v republiki, o vlogi svetov pri občinski skupščini in v republiki ter o uvedbi več zborov v občinski skupščini. Za sedaj jih je rešila tako, kot je razvidno iz osnutka. Od javne razprave pričakujemo, da bo osvetlila ta vprašanja in tako pomagala najti ustreznije rešitve.

Predlagam, da na današnji seji skupščine take razprave ne začenjamo, da odločimo o odpiranju javne razprave in pozivam ljudske poslance, da bodo aktivni razlagalci osnov ustave in da prisluhnejo vsem predlogom ter sugestijam naših delovnih ljudi. Predlagam, da po končani javni razpravi, ko bo ustavna komisija zbrala njene predloge, temeljito pretrasemo takratni predlog nove ustave Socialistične republike Slovenije.

Tovariši in tovarišice ljudski poslanci!

Ustavna materija, predvsem predosnutek zvezne ustave in studija tovariša Kardelja, je izredno pomemben dokument. Ustavna reforma pomeni tak mejnik, ki bo predstavljal zgodovinsko prekretnico našega socialističnega razvoja. Ustava ne bo imela samo najdalekosežnejši pomen za bodoči razvoj socialistične Jugoslavije — za utrjevanje socialistično demokratičnega sistema in spodbujanje tvornih sil socializma za nadaljnje izpolnjevanje družbenih pravil sožitja ljudi —, ona bo nedvomno dobila svoje mesto kot bogat prispevek marksistični misli na sploh in bo spodbuda za razvoj resničnega socializma v današnjem svetu.

Tak pomen ima zategadelj, ker bo to ustava izvirnega in resnično socialističnega tipa, ne kot temeljni zakon neke statične državne ureditve, marveč kot ustava prehodnega obdobja. Zato je njena značilnost, da prvič predvsem uzakonja že uveljavljene socialistične odnose v praksi, drugič, izhajajoč iz te osnove ne omejuje, marveč usmerja in spodbuja predviden dinamičen socialističen razvoj in, tretjič, ker se v njej še prepletajo elementi starega, to je elementi klasične ustavne države.

Taka ureditev narekuje realističen pristop k ostankom starega v naši družbi, da jih s svojimi normativi omejuje in sili k izginevanju. Ti omejitveni ustavni normativi, četudi dajejo po obliki pooblastila državnim organizmom, imajo predvsem namen, da obvladujejo omejujejo in onemogočajo možnost stihijskega delovanja starega — to je izkoriščevalskih kapitalističnih tendenc — zato, da zagotavljajo nemoten razvoj socialistične materialne in duhovne tvornosti. Ti elementi državnega prisiljevanja so zategadelj še delni odraz diktature proletariata, kar pri nas pomeni oblast vseh tvornih sil socializma na najbolj neposrednih demokratičnih osnovah. Sicer pa je njihov namen zagotoviti skladnost socialističnega razvoja v interesu vseh delovnih

ljudi Jugoslavije in so torej hkrati instrument svobode in napredka. Elementi državnega prisiljevanja, ki jih skládno z zveznim vsebuje tudi naš osnutek, so motivirani tudi z dejstvom, da ne gre precenjevati in idealizirati socialistične zavesti v najširšem ljudskem smislu. Ker je naše obdobje prehodno tako v materialnem kot duhovnem pogledu, morajo biti v takih dokumentih, kot so zvezna in republiške ustave, jasneje odrejena pravila in normativi družbenega sožitja.

Omejitve se bodo postopoma zmanjševale v koraku z rastjo razvoja naših proizvodjalnih sil, v koraku z rastjo družbene zavesti, ki se bo utrjevala na teh materialnih osnovah.

Iz tega pa slejkoprej izhaja velika odgovornost, ki leži na naših zavestnih silah — tu mislim na našo skupščino, na vodstva in članstvo naših družbeno-političnih organizacij — zlasti sedaj, ko stopamo z osnutkom ustave v splošno javno razpravo.

Taka vloga Zveze komunistov, SZDL, sindikatov in drugih družbeno političnih organizacij je odslej poudarjena tudi v uvodnih ustavnih načelih, ker je očitno, da si za bodoče ni mogoče zamisliti, tako kot v preteklosti, smotrnega socialističnega razvoja brez največjega angažiranja zavestnih sil.

Toda kakorkoli poudarjamo našo veliko in skupno odgovornost, ni razloga za kakršnokoli malodušnost. Črpajmo moči iz doseženih uspehov zadnjega pičlega četrstoletja, obdobja silne in burne dinamike razvoja. Prav je, da nas doseženi rezultati ne vodijo v samozadovoljstvo in nas ne uspavajo. Prav je, da smo nestrpni in nezadovoljni, kadar stvari ne gredo tako hitro, kakor bi želeli, kadar imamo opravka s pojavi birokratizma, samovolje, kadar naš demokratični samoupravni mehanizem še ne funkcionira tako, kakor bi moral, kadar se občani še ne zavedajo svojih pravic in dolžnosti itd. Vendar pogledjmo tudi, kako hitro raste število ljudi, ki se več ali manj uspešno in aktivno udeležujejo v široko razvejanih samoupravnih organiziranih. Kako raste ne le strokovnost, marveč tudi širina njihovega pogleda na problematiko ožjega in širšega družbenega okolja. Kako intenzivno je življenje v vseh naših političnih in drugih družbenih organizacijah, od koder se širi zavesten socialističen vpliv v vse pore naše družbe in njene samoupravne organizme.

Osnutek zvezne ustave, temeljita Kardeljeva študija o naši družbi in njenih gibalnih silnicah, ki nas neizmerno idejno politično bogati, nam dajejo novega poleta in perspektiv. To bo naša ustava, originalna, kakršne svet ne pozna, kakršno je rodilo naše življenje, in bo predstavljala ogledalo naše družbe. V njej bo sleherni videl samega sebe, pomembnost svoje osebnosti, svojega delovnega kolektiva, svoje komune, republike, federacije. Nanjo bodo vsi člani socialistične skupnosti naših narodov lahko ponosni, posebno še, če bomo vestno upoštevali opozorilo tovariša Tita, ki nam ga je dal ob predložitvi osnutka ustave Federativne socialistične republike Jugoslavije Zvezni skupščini.

Naloga vseh zavestnih socialističnih sil je namreč, da bodo ustavna načela prodrli v zavest vsakega našega občana. Zato usmerjajmo javno razpravo tako, da se bo poglobitev družbene zavesti najbolj neposredno odražala v nadaljnji pozitivni gospodarske in drugih dejavnosti, v požitvi dejavnosti vsakogar na njegovem delovnem mestu, ker je edino od tega odvisen naš bodoči napredek in družbeno blagostanje.